

**Kwaliteit natuurcompensatie
provincie Noord-Brabant
(vervolgonderzoek)**
Deel II Rapport van bevindingen

6 mei 2014

ISBN 978-90-8768-045-9

Inhoudsopgave

Leeswijzer	3
1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Doelstelling, onderzoeksvragen, afbakening en aanpak	5
2 Taken, verantwoordelijkheden en informatie-uitwisseling	8
2.1 Provinciale taken en verantwoordelijkheden natuurcompensatie	8
2.2 Definitie begrip kwaliteit en invulling kwaliteitseis	12
2.3 Toetsing compensatie en beheer aan kwaliteitseisen	13
2.4 Maatregelen bij achterblijven uitvoering en beheer	20
2.5 Informatie-uitwisseling tussen GS en PS over natuurcompensatie	22
2.6 Uitvoering opdracht PS aanbevelingen rekenkamer 2009	24
3 Waarborging kwaliteit natuurcompensatie	30
3.1 Gildehuis Lankveld, Nuenen	30
3.2 Bestemmingsplan Oekelsbos, Zundert	35
3.3 Fietspad Valkenvoortweg, Waalwijk	40
3.4 Reconstructie N260, Alphen-Chaam	43
3.5 Woonwagenlocatie Oude Doornakkersweg, Eindhoven	46
3.6 Uitkijktoren Reusel, Reusel-De Mierden	51
3.7 Bergbezinkbassin Kosmoslaan, Eindhoven	56
3.8 Retentievoorziening Lage Mierden, Reusel-De Mierden	59
3.9 Fietspad Reusel-Hulsel, Reusel-De Mierden	63
3.10 Reconstructie N624, Haaren	66
3.11 Golfpark Turfvaert, Zundert	68
3.12 Bedrijventerrein De Bulk 2, Oss	71
3.13 Bedrijvenpark Laarakker, Cuijk	75
3.14 Wonen en sport Almkerk West, Woudrichem	79
3.15 Kilsdonkse Molen, Bernheze	81
3.16 Groenrijk Westerhoven, Bergeijk	84
3.17 Samenvattende overzichten	87
Bijlage 1 Geraadpleegde documenten	91
Bijlage 2 Lijst geïnterviewde personen	93
Bijlage 3 Normenkader	94

Leeswijzer

De Zuidelijke Rekenkamer heeft in de periode september 2013 - februari 2014 onderzoek verricht naar de mate waarin de provincie Noord-Brabant erin slaagt behoud van natuurkwaliteit te waarborgen bij ruimtelijke ingrepen in (beschermde) natuur- en bosgebieden in de provincie. Dit in vervolg op haar onderzoek uit 2009 naar dit onderwerp (natuurcompensatie).

De resultaten van het onderzoek worden in twee deelrapporten weergegeven. Deel I is een bestuurlijke samenvatting van het onderzoek. Deze opent met een beschrijving van de aanleiding en opzet van het onderzoek. Daarna worden voor de onderzoeksvragen de bevindingen op hoofdlijnen en de conclusies weergegeven. Ook worden naar aanleiding van de conclusies aanbevelingen geformuleerd. Tot slot worden de bestuurlijke reactie van Gedeputeerde Staten (GS) op het onderzoek en het nawoord van de rekenkamer weergegeven.

In het voorliggende rapport van bevindingen, deel II, worden de onderzoeksresultaten uitgebreid weergegeven. In hoofdstuk 1 worden de aanleiding van het onderzoek en de onderzoeksozet beschreven. Hoofdstuk 2 besteedt aandacht aan de provinciale taken en verantwoordelijkheden voor en de informatie-uitwisseling over natuurcompensatie. Daarbij wordt eveneens ingegaan op de vraag hoe GS zijn omgegaan met de aanbevelingen van de rekenkamer uit 2009. Evenals bij het onderzoek uit 2009 zijn ook enkele specifieke natuurcompensatieprojecten onderzocht door middel van dossieronderzoek en veldbezoeken. Hoofdstuk 3 bevat de resultaten daarvan.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De Zuidelijke Rekenkamer heeft in 2009 onderzoek verricht naar de rol van de provincie Noord-Brabant bij de toepassing van natuurcompensatie. Natuurcompensatie is een instrument dat voortvloeit uit de wet- en regelgeving voor natuurbehoud en natuurbescherming. Het dient te worden toegepast als ruimtelijke ingrepen schade aanrichten aan wezenlijke kenmerken en waarden in gebieden met de status ‘beschermde gebied’, als deze schade niet kan worden ondervangen door andere maatregelen. De compensatie houdt in dat de natuurkenmerken en -waarden die verloren gaan in kwantiteit en kwaliteit elders worden hersteld. De provincie heeft taken en verantwoordelijkheden bij het toepassen en realiseren van natuurcompensatie en bij het beheer daarvan.

Op 17 november 2009 publiceerde de rekenkamer haar onderzoeksresultaten in het rapport *Kwaliteit Natuurcompensatie provincie Noord-Brabant*. De hoofdconclusie van de rekenkamer luidde dat de provincie onvoldoende waarborgde dat het compenseren van aangetaste natuur transparant, juist en tijdig wordt gerealiseerd en dat zij onvoldoende waarborgde dat de compensatielocatie op de lange termijn zodanig wordt beheerd dat per saldo geen verlies aan natuurkwaliteit optreedt. De rekenkamer formuleerde aanbevelingen aan GS en Provinciale Staten (PS) gericht op het oplossen van problemen die in het onderzoek werden gesignaleerd. Op hoofdlijnen luiden deze aanbevelingen:

Aan GS

1. Zie toe op een strikte toepassing van natuurcompensatie.
2. Richt de provinciale organisatie zo in dat sprake is van zowel kwantitatieve als kwalitatieve borging van dit toezicht.
3. Maak daarbij in ieder geval gebruik van het instrument Bankgaranties.
4. Organiseer een publiek toegankelijk informatiepunt waar een actueel inzicht verkregen kan worden in de stand van zaken rond de ingreep en compensatieverplichtingen.
5. Waarborg dat ook kleine compensatieverplichtingen worden nagekomen en onderzoek in dit verband de mogelijkheden tot bundeling van de betreffende compensatieplannen.

Aan PS

6. Vraag van GS een periodieke verantwoording over de wijze waarop zij invulling geven aan hun taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot natuurcompensatie.

Op 5 februari 2010 gaven PS aan GS de opdracht¹ om de aanbevelingen van de rekenkamer op te pakken en hiervoor uiterlijk juni 2010 een plan van aanpak aan PS te sturen.

Mede gelet op de uitkomst van het onderzoek uit 2009 en rekening houdend met de omstandigheid dat ook voor het natuurbeleid de financiën onder toenemende druk zijn komen te staan, is de rekenkamer in vervolg op haar eerder onderzoek nagegaan wat de huidige stand van zaken is en in hoeverre GS de opdracht van PS hebben uitgevoerd.

1.2 Doelstelling, onderzoeksvragen, afbakening en aanpak

Met dit vervolgonderzoek stelt de rekenkamer zich ten doel om een actueel inzicht te verschaffen in de mate waarin de provincie Noord-Brabant erin slaagt te waarborgen dat op een juiste wijze uitvoering wordt gegeven aan de compensatie-eis. Daarnaast wil ze inzicht geven in hoeverre GS de opdracht van PS naar aanleiding van het rekenkameronderzoek uit 2009 hebben uitgevoerd.

De onderzoeksvragen uit het onderzoek uit 2009 vormen daarbij het uitgangspunt:

1. Wat zijn de taken en verantwoordelijkheden van de provincie met betrekking tot natuurcompensatie?
2. Hoe definieert de provincie het begrip kwaliteit en op welke manier geeft ze invulling aan de kwaliteitseis?
3. In hoeverre en op welke manier toetst ze compensatieplannen aan de kwaliteitseis?
4. In hoeverre en op welke manier toetst ze of de uitgevoerde compensatie en het beheer daarvan in de praktijk voldoen aan de vereiste kwaliteit?
5. In hoeverre en op welke manier neemt ze, indien de uitvoering van de compensatie en het beheer daarvan achterblijft bij de vereiste kwaliteit, maatregelen?
6. Op welke manier is de informatie-uitwisseling tussen GS en PS over compensatie vormgegeven?

Hieraan is toegevoegd de vraag:

7. In hoeverre en op welke wijze hebben GS de opdracht van PS uitgevoerd naar aanleiding van het rekenkamerrapport uit 2009?

In lijn met het onderzoek uit 2009 richt dit vervolgonderzoek zich daarbij op de kwaliteit van compensatiemaatregelen en het beheer daarvan, waarbij zowel de planologische/juridische verankering als de uitvoering in het veld is onderzocht.

¹ In het Onderzoeksprogramma 2013 van de Zuidelijke Rekenkamer wordt hierbij per abuis een verkeerde toelichting gegeven.

De rekenkamer heeft niet gekeken naar een juiste toepassing van de stappen die daaraan voorafgaan, waarbij wordt nagegaan of de ruimtelijke ingreep wordt toegestaan en of natuurcompensatie dient te worden toegepast. Ook de compensatie in het kader van de herbegrenzing Ecologische Hoofdstructuur (EHS) die niet gebaseerd is op ruimtelijke ingrepen, maakte geen onderdeel uit van dit onderzoek. Wat beschermde gebieden betreft, is aangesloten bij de afbakening zoals deze is weergegeven in de regelgeving betreffende natuurcompensatie van de provincie Noord-Brabant.

Dit vervolgonderzoek heeft betrekking op de periode 1 juli 2008 tot eind 2013.² Hiermee wordt aangesloten op de onderzoeksperiode van het onderzoek uit 2009.

Voor het vervolgonderzoek is de volgende aanpak gevolgd. De onderzoeksvragen zijn, evenals bij het onderzoek uit 2009, beantwoord door middel van documentanalyse, dossieronderzoek, veldbezoeken en verdiepende interviews met betrokkenen binnen de provinciale organisatie. Op basis daarvan zijn de veranderingen ten opzichte van het onderzoek uit 2009 en de mate waarin en wijze waarop GS de opdracht van PS hebben uitgevoerd, in kaart gebracht. Van de interviews met vertegenwoordigers vanuit de ambtelijke organisatie zijn verslagen gemaakt die voor akkoord aan de gesprekspartners zijn voorgelegd. Een overzicht van de geraadpleegde documenten en gesprekspartners is opgenomen in bijlage 1, respectievelijk bijlage 2.

Het dossieronderzoek en de veldbezoeken zijn uitgevoerd voor een selectie van de 63 natuurcompensatieprojecten die door de provincie voor dit onderzoek aan de rekenkamer zijn aangereikt. Het betreffen projecten die in 2005 of later zijn gestart en medio 2013 waren uitgevoerd of nog liepen.³ De rekenkamer heeft voor dit vervolgonderzoek 16 projecten geselecteerd: 9 projecten die in 2009 zijn onderzocht⁴ en 7 projecten die daarna zijn gestart of in 2009 niet zijn onderzocht.

De rekenkamer heeft zich bij haar selectie van de eerder onderzochte projecten laten leiden door de bevindingen uit het eigen onderzoek uit 2009 en door informatie over de projecten die door de ambtelijke organisatie aan de rekenkamer is overhandigd voor het onderzoek. De volgende criteria waren uitgangspunt voor de selectie:

- de rekenkamer constateerde in 2009 dat de kwaliteit van de waargenomen compensatiemaatregelen (ver) onder de maat was en de termijn waarop de natuurcompensatie moest zijn uitgevoerd was medio 2013 verstreken (2);

² Voor wat de beoordeling van de projecten betreft tot 1 november 2013.

³ De overzichten omvatten 65 projecten waarbij de provincie bij twee opmerkt dat het geen natuurcompensatie betreft.

⁴ In 2009 heeft de rekenkamer 23 projecten die destijds liepen en door de provincie in het kader van het toenmalige onderzoek aan haar waren aangereikt, bekeken. Drie daarvan zijn vervallen omdat het geen natuurcompensatie betreft.

- aselechte keuze van de helft van de projecten waarvoor geldt dat de rekenkamer in 2009 de compensatiemaatregelen in het veld niet kon beoordelen en de termijn waarop de natuurcompensatie moest zijn uitgevoerd was medio 2013 verstreken (7).

Voor één van deze negen projecten is noodgedwongen alleen een dossieronderzoek uitgevoerd omdat uit de informatie van de provincie bleek dat de compensatie nog niet is gerealiseerd.

Na het rekenkameronderzoek in 2009 zijn 43 'nieuwe' projecten gestart. In dit vervolgonderzoek heeft de rekenkamer een aselechte keuze gemaakt van eenderde van de ruim 20 projecten waarbij kan worden uitgegaan van een gerealiseerd project (7).

In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de 16 natuurcompensatieprojecten die de rekenkamer heeft bekeken.

In dit vervolgonderzoek zijn dezelfde normen gehanteerd als in het onderzoek uit 2009. De normen omvatten de bepalingen voor kwaliteit van natuurcompensatie en het beheer daarvan, zoals opgenomen in nationale en provinciale wet- en regelgeving en normen voor toezicht, controle en naleving. Daarnaast zijn voor de geselecteerde projecten die na februari 2011 zijn gestart de regels gehanteerd die daarop van toepassing zijn. In 2011 is er namelijk voor natuurcompensatie op provinciaal niveau en in 2012 op nationaal en provinciaal niveau nieuwe wet- en regelgeving van kracht geworden (zie paragraaf 2.1).

2 Taken, verantwoordelijkheden en informatie-uitwisseling

In dit hoofdstuk geeft de rekenkamer per onderzoeksvraag aan of, en zo ja welke, ontwikkelingen er zijn geweest in de periode na het vorige onderzoek. Daarbij zijn onderzoeksvragen 3 (toetsing van de compensatieplannen aan de kwaliteitseisen) en 4 (toetsing van de uitvoering van de plannen en het beheer daarvan aan de kwaliteitseisen) samengevoegd. Vervolgens wordt per aanbeveling beschreven of deze tot acties heeft geleid en of er andere relevante ontwikkelingen op deze punten zijn geweest.

2.1 Provinciale taken en verantwoordelijkheden natuurcompensatie

Op basis van de bestudeerde documenten en gevoerde gesprekken constateert de rekenkamer dat er voor natuurcompensatie sinds 2009 enkele wijzigingen hebben plaatsgevonden in landelijke en provinciale wet- en regelgeving.⁵ De regels voor natuurcompensatie zijn echter, op enkele uitzonderingen na, hetzelfde gebleven als de regels uit 2009. De gewijzigde wet- en regelgeving betreft:

- in 2010 heeft de provincie Noord-Brabant haar beleidsregel Natuurcompensatie verwerkt in de Verordening ruimte Noord-Brabant 2011 (VR 2011) die op 1 maart 2011 van kracht is geworden.⁶ In 2012 is deze vervangen door de VR 2012.

De regels voor natuurcompensatie zijn in beide verordeningen opgenomen in artikel 4. Ze wijken op enkele punten af van de richtlijnen uit de beleidsregel (zie later in deze paragraaf en paragraaf 2.2).

- in maart 2012 is op landelijk niveau de Nota Ruimte vervangen door de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR; beleidskader) en op 1 oktober 2012 is de daarop gebaseerde uitbreiding van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro; wetgeving) van kracht geworden. In de SVIR staan de doelen van de rijksoverheid voor ruimte en mobiliteit. Ze richt zich daarbij op nationale belangen. Provincies en gemeenten krijgen in dit nieuwe

⁵ Landelijk 2009: Nota Ruimte (2006); herziene Natuurbeschermingswet 1998 (2005); Boswet; Flora- en Faunawet; Spelregels EHS. Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS saldobenadering en herbegrenzen EHS (2007); Voorlopige landelijke natuurdoelenkaart (NDK, 2003); project Omvorming Programma Beheer/Waarborgen Natuurkwaliteit.

Provincie Noord-Brabant 2009: beleidsregel Natuurcompensatie (2005), Elf natuurgebiedsplannen en één beheersgebiedsplan (2002, jaarlijks actualisatie).

⁶ Dit betreft voor natuurcompensatie een uitwerking van het (inter)nationale ruimtelijk beleid inclusief het beleid voor natuurbescherming dat door de provincie Noord-Brabant op provinciaal niveau tot juli 2008 was opgenomen in het Streekplan, vervolgens tot juni 2010 in de Paraplunota en daarna in de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening en de VR. In 2011 heeft de provincie in het kader van deregulering veel provinciale regelgeving vervangen door de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening en de VR.

beleid meer bevoegdheden. Nationaal belang 11 betreft natuur (EHS) en luidt: 'ruimte voor en nationaal netwerk van natuur voor het overleven en ontwikkelen van flora- en faunasoorten'. Het omvat de regels voor natuurcompensatie. In het Barro wordt een aantal van de nationale belangen uit de SVIR, waaronder de EHS, juridisch verankerd. Regels voor de EHS staan in titel 2.10. De regels voor natuurcompensatie sluiten aan bij de regels uit de Nota Ruimte en de Spelregels EHS.⁷

- in 2010 is op rijksniveau de voorlopige landelijke natuurdoelenkaart (NDK) vervangen door de Index Natuur en Landschap. In oktober 2012 heeft de provincie Noord-Brabant in aansluiting daarop haar natuurgebiedsplannen en beheersgebiedsplan vervangen door het Natuurbeheerplan 2013. Zie paragraaf 2.2.

De rekenkamer constateert dat de taken en verantwoordelijkheden van de provincie voor natuurcompensatie hetzelfde zijn gebleven.

Ten eerste zijn provincies verantwoordelijk voor het uitwerken van het (inter)nationale beleid voor natuurbescherming op regionaal niveau (Barro artikel 2.10.3 lid 2, 2.10.4 en 2.10.5). Tot 1 maart 2011 heeft de provincie hieraan voldaan met de beleidsregel Natuurcompensatie (vastgesteld door GS op 22 november 2005) en vanaf 1 maart 2011 via artikel 4 van de VR. In deze uitwerkingen zijn de voorwaarden opgenomen waaronder in de provincie Noord-Brabant gecompenseerd moet worden en criteria waaraan compensatie dient te voldoen. De rekenkamer constateert dat de beleidsregel aansloot bij de landelijke wet- en regelgeving en bovendien in aanvulling op de landelijk beschermde EHS van toepassing was op de gehele Groene Hoofdstructuur (GHS) welke onder meer de EHS omvat en daarnaast ook op het Agrarische Hoofdstructuur-landschap (AHS-landschap) en op gebieden die in vigerende bestemmingsplannen zijn bestemd als bos- of natuurgebied. De rekenkamer constateert dat ook de uitwerking in de VR aansluit bij de landelijke wet- en regelgeving. Met het van kracht worden van de VR 2011 is alleen de EHS nog compensatieplichtig. De provincie Noord-Brabant heeft namelijk met ingang van de VR 2011 gekozen voor een eenvoudiger systeem. De indeling in GHS en AHS is

⁷ In de SVIR wordt gesteld dat een aantal uitwerkingen, zoals opgenomen in de Spelregels EHS, van kracht blijft. In de toelichting op de Barro wordt aangegeven dat de Spelregels EHS in overleg tussen Rijk en provincies zullen worden aangepast in overeenstemming met de afspraken uit het bestuursakkoord Natuur, de SVIR en het Barro. Verder geldt dat het kabinet de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet wil samenvoegen tot een nieuwe Wet natuurbescherming. Het wetsvoorstel voor deze nieuwe wet is in behandeling bij de Tweede Kamer en zal naar verwachting in 2014 door de Eerste Kamer worden behandeld. Het wetsvoorstel kent voor natuurcompensatie dezelfde eisen als de vigerende wet- en regelgeving. De wet zal op termijn opgaan in de Omgevingswet. Het kabinet wil de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (nWro; in werking getreden op 1 juli 2008) samen met een aantal andere wetten vervangen door een Omgevingswet. Met deze wet wil het kabinet de regels voor ruimtelijke projecten vereenvoudigen en bundelen om de besluitvorming over ruimtelijke projecten sneller en eenvoudiger te maken. Verwacht wordt dat het wetsontwerp in juni 2014 naar de Tweede Kamer kan worden gestuurd.

verlaten, onder meer omdat deze veel vragen oproep in het veld. Dit betroffen vaak agrarische percelen waarvoor de provincie geen handhavinginstrumenten had; de gemeenten moesten deze handhaven. De indeling heeft plaatsgemaakt voor een indeling in EHS en groenblauwe mantel. De provincie hanteert een omvangrijkere EHS dan de EHS die voor Noord-Brabant door het Rijk is vastgelegd. Tijdens het kabinet Rutte I (oktober 2010 tot april 2012) heeft een herijking van de EHS plaatsgevonden. De EHS-onderdelen die daarbij door het Rijk uit de EHS zijn geschrapt, zijn door de provincie aangemerkt als provinciale EHS en zullen met provinciale middelen worden gerealiseerd. Zowel het rijksgedeelte als het provinciale gedeelte van de EHS wordt via de VR als EHS beschermd.

Andere wijzigingen ten opzichte van de beleidsregel zijn bijvoorbeeld:

- een ingreep in de EHS is om meer redenen dan voorheen toegestaan;
- de voorgenomen ingrepen hoeven niet meer voorgelegd te worden aan de Provinciale Planologische Commissie;
- er hoeft geen natuurcompensatieovereenkomst meer tussen gemeenten en provincie te worden afgesloten als de gemeente initiatiefnemer is van de ingreep;
- er mag in de niet gerealiseerde delen van de EHS worden gecompenseerd, waar voorheen compensatie in de EHS slechts in enkele omschreven uitzonderingsvallen was toegestaan;⁸
- specifieke eis dat de uitvoering van de compensatie zo snel mogelijk, doch uiterlijk binnen vijf jaar na voltooiën van de aantasting moet zijn afgerond (kan gemotiveerd van worden afgeweken);
- geen expliciete eis meer dat de provincie de projecten registreert en de voortgang daarvan monitort via aangeleverde voortgangsrapportages;
- GS hebben het recht veldcontroles uit te voeren, waar ze voorheen steekproefsgewijs veldcontroles moesten uitvoeren;
- een verordening is bindend (provinciale 'wetgeving') en geeft daarmee een strakker regime dan een beleidsregel welke een afwegingskader is waarvan kan worden afgeweken.

Naar aanleiding van het rekenkameronderzoek uit 2009 gaven GS in 2010 aan dat ze de aanbevelingen van de rekenkamer zouden betrekken bij het opstellen van de VR. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat dit niet is gebeurd omdat de aanbevelingen geen betrekking hadden op de beleidsregels (die waren als goed beoordeeld door de rekenkamer).

Ten tweede zijn provincies verantwoordelijk voor het aanwijzen van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS (Barro artikel 2.10.3 lid 1). Zie paragraaf 2.2.

⁸ Hiervoor is gekozen omdat het nationale en provinciale beleid erop gericht is om de EHS zo snel mogelijk (in 2018 (robuust)) gerealiseerd te hebben. Verder zijn provincies met de ondertekening van het Decentralisatieakkoord Natuur door het Rijk en de provincies onder andere verantwoordelijk geworden voor de realisatie van de (herijkte) EHS.

Verder is de provincie verantwoordelijk voor het nakomen van de natuurcompensatieverplichtingen. De provincie ziet toe op een correcte toepassing en uitvoering van het natuurcompensatiebeginsel. Als de provincie zelf initiatiefnemer is van een ruimtelijke ingreep waarbij schade wordt veroorzaakt aan beschermde gebieden, is de provincie daarnaast verantwoordelijk voor de toepassing en uitvoering van de natuurcompensatie. Zie paragraaf 2.3, 2.4 en 2.6 en hoofdstuk 3.

Wijzigingen provinciale regels in de nabije toekomst

Op 17 december 2013 hebben GS een herziene Structuurvisie Ruimtelijke Ordening en de VR 2014 vastgesteld.⁹ Ten opzichte van de VR 2012 omvat de ontwerpverordening voor natuurcompensatie een aantal nieuwe regels. Twee belangrijke wijzigingen zijn:

- Zo lang er sprake is van overbegrenzing bij de EHS, moet de compensatie in de niet gerealiseerde delen van de EHS plaatsvinden.
In Noord-Brabant is sprake van overbegrenzing. Dat wil zeggen dat de totale EHS in de praktijk ongeveer 400 hectare groter is dan de provinciale en rijks-EHS. Daarnaast moeten er zowel binnen het rijks- als het provinciale gedeelte van de EHS nog gedeeltes worden gerealiseerd. Dit provinciale beleid past binnen het besluit van de Tweede Kamer dat natuurcompensatie mede ingezet moet worden om EHS-nieuwe natuur te realiseren waarvoor onvoldoende overheidsgeld beschikbaar is.
- Initiatiefnemers kunnen kiezen tussen fysieke¹⁰ en financiële compensatie. De mogelijkheid tot financiële compensatie is hiermee verruimd, want eerder was financiële compensatie alleen onder strikte voorwaarden mogelijk. Bij financiële compensatie hoeft de initiatiefnemer alleen een geldbedrag over te maken en is de provincie verantwoordelijk voor de invulling van de compensatie. Dit betekent een andere rol voor de provincie (regie).

Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat door de eerst genoemde wijziging de zoekslag naar een compensatielocatie eenvoudiger wordt voor de initiatiefnemer, maar dat daarbij het doorleveren van de gronden in de niet gerealiseerde EHS veel inspanning en geld zal kosten (landelijke discussie over gelijkberechtiging).

Voor de als tweede genoemde wijziging wordt aangegeven dat “hoewel de verwachting is dat er om pragmatische redenen sneller voor financiële compensatie zal worden gekozen, financiële compensatie binnen de gemeenten politiek gezien gevoelig/lastig ligt omdat daarbij de kans groot is dat niet in de buurt van de ingreep of in de gemeente zelf wordt gecompenseerd”.

⁹ Deze zijn inmiddels ook door PS vastgesteld (7 februari 2014).

¹⁰ Voor omvangrijke en zware fysieke compensatieverplichtingen wordt in de VR 2014 de mogelijkheid geschapen om de compensatie te realiseren binnen tien in plaats van vijf jaar.

2.2 Definitie begrip kwaliteit en invulling kwaliteitseis

De uitwerking van het begrip 'kwaliteit' speelt bij natuurcompensatie een essentiële rol: immers daarmee wordt bepaald wat en hoe gecompenseerd dient te worden. Het Rijk hanteerde in 2009 de in 2003 opgestelde voorlopige landelijke natuurdoelenkaart (NDK) voor de uitwerking van het begrip kwaliteit. De NDK was een aggregatie van provinciale natuurdoeltypenkaarten. Omdat de provincies verschillende aanpakken hanteerden bij het toekennen van natuurdoeltypen, hebben Rijk, provincies en terreinbeheerders in 2009 gewerkt aan een nieuwe 'natuurtaal' binnen het project Omvorming Programma/Waarborgen Natuurkwaliteit.¹¹ Het doel hiervan was een uniforme, breed erkende taal voor de beschrijving van de natuur vast te stellen en een beter inzicht in (de ontwikkeling van) de natuur- en landschapskwaliteit te verkrijgen. Dit heeft geresulteerd in de Index Natuur en Landschap waarin natuur- en beheertypen worden onderscheiden. Deze vervangt de eerdere 'natuurtalen of typering' zoals de natuurdoeltypen. De Index beschrijft de verschillende typen (agrarische) natuur en landschap in Nederland. Sinds 2010 wordt met deze Index gewerkt waarbij deze inmiddels op onderdelen is gewijzigd.

De provincie had in 2009 de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS aangewezen, de kwaliteit ervan gedefinieerd en de begrenzing ervan vastgelegd in elf natuurgebiedsplannen en één beheersgebiedsplan. Daarbij werd het landelijke Handboek Natuurdoeltypen in Nederland (2001) gebruikt. De plannen werden bijna jaarlijks geactualiseerd. Voor de delen GHS die niet EHS betroffen en voor de AHS was de kwaliteit niet gedefinieerd ten tijde van het vorige rekenkameronderzoek. De provincie heeft ervan afgezien om deze alsnog te definiëren omdat de indeling in GHS en AHS zou worden verlaten (zie paragraaf 2.1). Per 2 oktober 2012 heeft de provincie de begrenzing en wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS aangewezen en de kwaliteit gedefinieerd in het Natuurbeheerplan 2013. Kern van het Natuurbeheerplan zijn de beheertypen- en ambitiekaart, waarin respectievelijk de actuele situatie en de gewenste eindsituatie in beeld zijn gebracht. Hierbij zijn de eerdere plannen samengevoegd. De definities van kwaliteit zijn hetzelfde gebleven, maar in plaats van het Handboek is de Index Natuur en Landschap gebruikt. Bij natuurcompensatieprojecten worden de wezenlijke (ofwel ecologische) waarden en kenmerken die worden aangetast en de beoogde kwaliteit van de natuur zoals opgenomen in de compensatieplannen aan de hand van het Natuurbeheerplan beoordeeld. De provincie zal het Natuurbeheerplan jaarlijks actualiseren.

Bij het bepalen van de omvang van de compensatie zijn de te compenseren natuurwaarden ingedeeld in vier categorieën waarbij afhankelijk van de ontwikkelingstijd van de natuur een kwantiteitstoeslag (in oppervlakte en budget)

¹¹ De Index gewogen. Over taal en taalbeheersing. Advies van de commissie Audit Index Natuur, Landschap en Recreatie, 15 oktober 2008.

bovenop de één op één compensatie van toepassing is. Met de VR 2011 zijn de regels daarbij strenger geworden dan in de beleidsregel:

- met de VR 2011 is naast de toeslag in oppervlakte ook een toeslag van toepassing voor de gekapitaliseerde kosten van het ontwikkelingsbeheer;
- werd in de beleidsregel pas een toeslag berekend voor natuur met een ontwikkeltijd vanaf tien jaar, is dit bij de VR 2011 al vanaf vijf jaar het geval.

De rekenkamer constateert dat de provincie dezelfde definitie van het begrip kwaliteit hanteert als in 2009 en daarbij aansluit bij de landelijk gehanteerde definities/indeling. Ook geeft zij een strengere invulling aan de kwaliteitseis dan in 2009.

2.3 Toetsing compensatie en beheer aan kwaliteitseisen

De provincie is verantwoordelijk voor het nakomen van de natuurcompensatie-verplichtingen. Voor de realisatie van compensatie is het cruciaal dat alle partijen de (contractueel) vastgelegde afspraken nakomen. Bij haar vorige onderzoek maakte de rekenkamer kritische opmerkingen op dit punt.

Uit de bestudeerde documenten, dossiers, veldbezoeken en gesprekken blijkt dat de provincie sinds 2010 verschillende acties heeft ondernomen om verbeteringen door te voeren voor natuurcompensatie. Veel van deze acties worden ook genoemd in de GS-notitie van 1 juni 2010 met als onderwerp *Rapport 'Kwaliteit Natuurcompensatie provincie Noord-Brabant' van de Zuidelijke Rekenkamer*. Conform het verzoek van de Statencommissie Ruimte en Milieu (RM) hebben GS deze notitie opgesteld naar aanleiding van het rekenkamerrapport. Hierna, maar ook in de volgende paragrafen van dit hoofdstuk, wordt op de ondernomen acties ingegaan.

Beschrijving werkproces

Zo was het rekenkameronderzoek uit 2009 aanleiding om in 2010 het werkproces ten aanzien van natuurcompensatie door te lichten, te herijken, te beschrijven en in afspraken vast te leggen. Daarbij zijn de aanbevelingen van de rekenkamer betrokken en ook aanpassingen doorgevoerd die het opnemen van het compensatiebeginsel in de VR 2010 (fase 1)¹² met zich meebracht. Dit resulteerde in de notitie Toepassing beleidsregel natuurcompensatie. In 2012 is het werkproces en de beschrijving daarvan aangepast aan de veranderingen die de VR 2011 (1 maart 2011) met zich meebracht. Het geactualiseerde werkproces is daarbij vastgelegd in de notitie Toepassing natuurcompensatie (aanpassing 2012). In deze notities was en is voor natuurcompensatiedossiers vastgelegd en geformaliseerd welke taken en verantwoordelijkheden de betrokken clusters Ruimte en Natuur en Milieu (NenM)

¹² Deze VR is op 1 juni 2010 in werking getreden. Bij deze VR was de beleidsregel nog van toepassing.

hebben.¹³ De rekenkamer constateert dat hiermee in tegenstelling tot haar bevindingen in 2009 de werkprocessen voor de uitvoering van het natuurcompensatiebeleid nu wel (op papier) zijn vastgelegd en deze de vigerende regels volgen. Daarnaast stelt ze vast dat de notitie Toepassing natuurcompensatie enkele onjuistheden/slordigheden bevat¹⁴ en op een aantal punten niet meer actueel is als gevolg van veranderingen die zich in 2013 hebben voorgedaan door de reorganisatie van de provinciale organisatie. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat het werkproces ook vanwege een aantal op handen zijnde wijzigingen moet worden aangepast.

Voor natuurcompensatie zijn in de werkbeschrijving de volgende stappen, hier slechts op hoofdlijnen weergegeven, vastgelegd en uitgewerkt:

Beoordeling

1. Afdeling Toezicht ruimtelijke ontwikkeling (TRO) van het cluster Ruimte toetst en beoordeelt in verschillende fasen het bestemmings- en natuurcompensatieplan dat daar onderdeel van uitmaakt, de natuurcompensatieovereenkomst en het verzoek om herbegrenzing EHS aan de vigerende regels. Afdeling Natuur en Landschap (NenL) van het cluster NenM toetst en beoordeelt eveneens de natuurcompensatieplannen en herbegrenzings en adviseert TRO daarover.
2. TRO maakt bij akkoord, in samenwerking met de afdeling Geografische informatie¹⁵, een digitaal plan met de wijzigingen en publiceert dat op www.ruimtelijkeplannen.nl. TRO informeert de gemeente en NenL. Verder stuurt TRO jaarlijks alle wijzigingen van de EHS aan NenL. NenL verwerkt deze vervolgens in het Natuurbeheerplan. NenL stort bij financiële compensatie het geld in de provinciale compensatievoorziening en doet voorstellen tot aanwending van de middelen voor realisatie nieuwe natuur.

Registratie

3. TRO registreert het natuurcompensatieproject in het toezichtsoverzicht.

Bewaken uitvoering/voortgang

4. TRO bewaakt de voortgang van de uitvoering en draagt daarbij afdeling Strategie, beleid en monitoring (SBM) van haar eigen cluster jaarlijks op de lopende projecten te monitoren (bij gemeente wordt navraag gedaan over de stand van zaken; 'papiercontrole'). TRO ontvangt van SBM de bevindingen en bepaalt de gepaste vervolgactie.

¹³ In dit rapport worden de organisatieaanduidingen gebruikt die van kracht zijn geworden na de reorganisatie van de provinciale organisatie in 2013. De directie Ruimtelijke Ontwikkeling en Handhaving (ROH) is vervangen door het cluster Ruimte en de directie Ecologie (ECL) door het cluster NenM.

¹⁴ Zo wordt er bijvoorbeeld ten onrechte nog verwezen naar de beleidsregel Natuurcompensatie, het registratieformulier en monitoringsrapport terwijl deze niet meer van toepassing zijn.

¹⁵ Voor de reorganisatie bureau Geo-Informatie genoemd en nu afdeling Geografische informatie van het cluster ICT en Informatiemanagement.

5. Na gereedmelding door gemeente en/of verstrijken realisatietermijn draagt TRO bureau Handhaving¹⁶ op een (veld)controle uit te voeren. Bureau Handhaving voert deze, eventueel in samenwerking met NenL, uit en informeert TRO over de bevindingen. TRO bepaalt vervolgens op basis daarvan de gepaste vervolgactie.

Met de herijking van het werkproces in 2010 zijn de verantwoordelijkheden, zoveel als de provincie wenselijk achtte, bij één cluster gelegd. Daarbij is gekozen voor het cluster Ruimte omdat natuurcompensatie deel uitmaakt van een bestemmingsplan en regels voor beide zijn opgenomen in de VR waarvoor het cluster Ruimte verantwoordelijk is. TRO is verantwoordelijk voor de bestemmingsplannen en het toezicht op de uitvoering van de compensatie. NenL heeft ‘aan de voorkant’ van het proces een adviserende rol over de inhoud van de compensaties.

NenL is verantwoordelijk voor de toetsing/invulling/uitwerking van de natuurcompensatieplannen en daarmee ook voor de aanwending van de middelen die via de financiële compensaties in de provinciale compensatievoorziening terechtkomen. De rekenkamer constateert op basis van haar onderzoek dat de werkinstructie in de praktijk wordt gevolgd.

Bestuurlijk is de gedeputeerde Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen verantwoordelijk voor ruimte en daarmee voor de VR. Aangezien het natuurcompensatiebeleid is opgenomen in de VR, is deze gedeputeerde ook verantwoordelijk voor de uitvoering hiervan; hij is coördinerend portefeuillehouder. De gedeputeerde Ecologie en Handhaving is eindverantwoordelijk voor het natuurbeleid. Bestuurlijk is tegenover de rekenkamer aangegeven dat de gedeputeerden in het algemeen één keer in de twee weken op bilateraal niveau met elkaar overleggen en afstemmen over de belangrijkste actuele zaken. Daarbij komen soms ook natuurcompensatieprojecten aan de orde.

De capaciteit van de medewerkers die ingezet worden bij natuurcompensatie is vastgelegd in de jaarplanningen van de clusters Ruimte en NenM. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat het lastig is om een inschatting te geven van het aantal uren dat beschikbaar is en feitelijk wordt besteed aan de uitvoering van de taken in het kader van natuurcompensatie door het cluster Ruimte. Dit komt doordat natuurcompensatie slechts een onderdeel is van bestemmingsplannen die worden beoordeeld. Naast het beoordelen van de bestemmingsplannen is er sprake van ‘papieren’- en veldcontrole. In 2009 werd door het cluster Ruimte in totaliteit naar schatting gemiddeld 450 uur per jaar aan natuurcompensatietaken besteed. Daarvan werd gemiddeld ongeveer 200 uur besteed aan veldcontroles. In 2011 is als gevolg van een inhaalslag 630 uur besteed aan veldcontroles. In de jaren daarna is jaarlijks in totaliteit ongeveer 200 uur besteed aan het geheel van natuurcompensatietaken, zo is ambtelijk aangegeven. In 2009 werd door NenM in totaliteit circa 420 uur besteed aan natuurcompensatietaken. In de jaren daarna

¹⁶ Dit betreft nog de oude organisatieaanduiding. Het bureau maakte deel uit van de directie ROH. Er is in deze een wijziging voorzien in 2014, zie onder het kopje *Veldcontrole*.

was binnen NenM ongeveer een half tot één fte (1000 uur) beschikbaar voor natuurcompensatietaken en werd daaraan ook besteed.¹⁷ Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat binnen NenM voldoende capaciteit beschikbaar is voor natuurcompensatie, maar TRO knelpunten ervaart met de beschikbare capaciteit voor natuurcompensatie. Werkzaamheden die aan termijnen gebonden zijn krijgen prioriteit (bestemmingsplannen), zodat er voor natuurcompensatie minder capaciteit beschikbaar is dan beoogd. TRO had in 2013 bijvoorbeeld meer aan natuurcompensatie willen doen. De rekenkamer merkt daarbij echter op dat ook het aantal uren ten opzichte van de periode vóór 2010 is gehalveerd. Dit, terwijl de meeste taken op het gebied van natuurcompensatie bij TRO liggen.

Op basis van haar dossieronderzoek en veldbezoeken stelt de rekenkamer vast dat de provincie in de periode 2010-2013 meer inhoudelijk aandacht heeft besteed aan de natuurcompensatieprojecten dan in de periode daarvoor. In tegenstelling tot de situatie in 2009 is de provincie nu ook in de praktijk na goedkeuring van de compensatie nog betrokken bij de uitvoering. Hierdoor heeft ze nu ook meer zicht op de voortgang en resultaten van de uitvoering. Wel constateert de rekenkamer dat er in 2012 geen veldcontroles zijn uitgevoerd.

Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat het werkproces in 2014 zal moeten worden aangepast naar aanleiding van de VR 2014 en een aantal op handen zijnde wijzigingen als gevolg van de organisatieverandering. Zo zullen in de loop van 2014 de clusters opnieuw worden ingericht/georganiseerd, waarbij ook de beoogde inkrimping van de ambtelijke organisatie van 1300 naar 1000 medewerkers zijn doorwerking zal krijgen. Een andere wijziging die in 2014 zijn uitwerking zal krijgen is het uitbesteden van de handhaving welke voorheen door het cluster Ruimte werd uitgevoerd. Voor natuurcompensatie betekent dit dat de veldcontrole vanaf 2014 mogelijk door de Omgevingsdiensten (OD's)¹⁸ zal worden uitgevoerd. Het cluster Ruimte zal dan voor deze controles expertise moeten inhuren van de OD's en daarvoor contracten moeten afsluiten. Binnen het cluster Ruimte kan een deel van het werkbudget van ongeveer € 150.000 worden aangewend voor het inhuren van de OD's. Hieruit moeten niet alleen werkzaamheden voor natuurcompensatie worden bekostigd, maar ook advieswerkzaamheden op andere terreinen. Mocht dit budget niet voldoende zijn, dan moeten er, zo is ambtelijk aangegeven, andere bronnen gezocht worden waar uit kan worden geput. Na afsluiting van het rekenkameronderzoek (februari 2014) werd nagedacht over de invulling van de uitbesteding van de veldcontroles.¹⁹

¹⁷ Dit is exclusief de uren die besteed worden aan landelijke overleggen, het IPO en dergelijke waar natuurcompensatie aan de orde komt.

¹⁸ Voorheen aangeduid met de term Regionale Uitvoerings Diensten (RUD's).

¹⁹ In februari 2014 heeft de provincie een OD de opdracht gegeven om in het voorjaar van 2014 alle locaties te controleren die in 2013 door de gemeenten gereed zijn gemeld.

Natuurcompensatieovereenkomst

In de natuurcompensatieovereenkomst moeten afspraken worden opgenomen over de inrichting en het beheer van de compensatielocatie. In 2009 stelde de rekenkamer vast dat de compensatieovereenkomsten qua volledigheid en kwaliteit van de informatie voor verbetering vatbaar waren. Naar aanleiding van het rekenkameronderzoek heeft de provincie in 2010 alle natuurcompensatiedossiers van vóór 2010 opnieuw bekeken. GS stelden daarbij in het verlengde van de rekenkamer vast dat de kwaliteit van de dossiers wisselend is en voor een deel op één of meerdere onderdelen niet voldoet aan de vereisten. GS meldden bij brief van 5 januari 2010 aan de commissie RM dat per dossier zou worden gekeken welke acties genomen moeten worden om in lijn te komen met de beleidsregel. In de praktijk is er, zo is vanuit de ambtelijke organisatie aangegeven, voor gekozen om te kijken welke acties nodig zijn om deze compensatieprojecten gerealiseerd te krijgen. Daarbij is een pragmatische benadering gehanteerd. Als er bijvoorbeeld geen overeenkomst was, maar de compensatie in het veld was voldoende dan is ervoor gekozen om niet alsnog een overeenkomst op te laten stellen om daarmee het dossier volledig te maken, maar om het dossier af te sluiten. Uit het dossieronderzoek van de rekenkamer blijkt dat wat betreft de overeenkomsten voor de onderzochte dossiers van vóór 2010 geldt dat deze niet zijn aangepast/verbeterd. Sinds het vorige rekenkameronderzoek checkt de provincie de compensatieplannen en overeenkomsten (inclusief beheerplannen) op een aantal punten om ervoor te zorgen dat ze van voldoende kwaliteit zijn. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat mede naar aanleiding van het vorige rekenkameronderzoek men alerter is geworden op datgene wat moet worden vastgelegd. NenL beoordeelt de stukken op verhouding kwaliteit-kwantiteit, TRO kijkt of de stukken volledig zijn. Daarnaast wordt, zo is aangegeven, in een kwaliteitsteam de toetsing op de bestemmingsplannen beoordeeld op consistentie. Door de in de loop van de jaren opgedane ervaring, is het beoordelen, zo wordt daarbij gesteld, eenvoudiger geworden. Wel kiest de provincie ervoor om pragmatisch met de zaken om te gaan. Als in een bestemmingsplan bijvoorbeeld al inhoudelijk de natuurcompensatie wordt beschreven, dan vindt men dat voldoende en hoeft er niet ook nog een afzonderlijk natuurcompensatieplan/overeenkomst te zijn. Daarbij is ook aangegeven dat men van mening is dat de nieuwe natuurcompensatieprojecten goed zijn gedocumenteerd en de kwaliteit van de plannen en overeenkomsten goed is. Verder geldt dat in de beleidsregel Natuurcompensatie een format was opgenomen voor de compensatieovereenkomst waarmee gewerkt diende te worden. Sinds de VR 2011 wordt er echter niet meer met formats gewerkt. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat in de nieuwe situatie de gemeenten vaak overeenkomsten van eerdere projecten als voorbeeld gebruiken of een voorbeeld aan de provincie vragen op basis waarvan ze een eigen overeenkomst opstellen.

Uit het dossieronderzoek blijkt dat één van de drie overeenkomsten van na 2009 qua volledigheid en kwaliteit er duidelijk beter uit ziet dan de oudere overeenkomsten. Grosso modo constateert de rekenkamer op basis van het dossieronderzoek dat voor verschillende projecten de te compenseren oppervlakte en onderbouwing daarvan

niet duidelijk worden, het inrichtingsplan niet concreet is zodat de feitelijke inhoud van de compensatie onduidelijk is en/of een (concreet) beheerplan ontbreekt. Ook het kaartmateriaal is niet altijd duidelijk, zodat de exacte locaties lastig zijn te achterhalen. De rekenkamer constateert dat hierdoor onder andere lastig is te beoordelen of de uitgevoerde compensatie voldoet en niet duidelijk is of het beheer van de gerealiseerde compensatie op korte en lange termijn door een geschikte uitvoerder zal worden uitgevoerd. In 2013 is in het kader van de jaarlijkse monitoring (zie hierna onder het kopje *Monitoringssystematiek*) door de provincie voor de eerste keer aan de gemeenten gevraagd door wie het beheer van de verschillende natuurcompensatieprojecten wordt/zal worden uitgevoerd. Voor een enkel project is een wijziging in beheerder doorgegeven; voor één project is aangegeven dat de beheerder onbekend is.

Veldcontroles

In 2009 stelde de rekenkamer vast dat de provincie geen veldcontroles uitvoerde, hoewel in de beleidsregel was opgenomen dat deze steekproefsgewijs moesten worden uitgevoerd. In de VR staat dat GS veldcontroles *kunnen* uitvoeren. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat met ingang van 2011 voor alle natuurcompensatieprojecten veldcontroles plaatsvinden voor die projecten waarvan de gemeenten in de monitoring hebben aangegeven dat de compensatie is gerealiseerd of waarvan de realisatietermijn is verstreken. De dossiers worden afgesloten als in het veld is vastgesteld dat de compensatieverplichtingen zijn gerealiseerd. De provincie voert niet ook nog enkele jaren daarna een veldcontrole uit om te kijken of de compensatie nog voldoet omdat het EHS is en blijft en daarmee onder de Subsidieregeling natuur en landschapsbeheer Noord-Brabant valt, en er meestal een terreinbeherende organisatie verantwoordelijk is voor het beheer.

De rekenkamer constateert op basis van de bestudeerde documenten en het dossieronderzoek dat in de periode 2011-2013, indien van toepassing, voor de meeste natuurcompensatieprojecten veldcontroles hebben plaatsgevonden. Verder constateert ze dat deze niet altijd tijdig zijn uitgevoerd. In 2011 is, naar aanleiding van het vorige rekenkameronderzoek, een inhaalslag gemaakt met de veldcontroles. Daarvoor had de provincie een stagiaire ingehuurd die samen met een toezichthouder handhaving van de provincie de veldcontroles heeft uitgevoerd. Vervolgens zijn ook nog in maart-april 2013 verschillende veldcontroles uitgevoerd. NenL heeft daarbij, ter kennisneming, de lijsten met te controleren locaties ontvangen. Verder is ambtelijk aangegeven dat in beginsel het oordeel van de toezichthouder wordt gevolgd en NenL bij opvallende zaken in overleg zal treden. De rekenkamer constateert op basis van haar veldbezoeken dat de provincie enkele dossiers te vroeg heeft afgesloten; de compensatie is nog niet in voldoende mate gerealiseerd (zie paragraaf 3.5 en 3.6). Bij één dossier constateert de rekenkamer dat het niet tijdig uitvoeren van de veldcontrole de realisatie van de compensatie met zeker vier jaar heeft vertraagd (zie paragraaf 3.4). Er waren ook nog

veldcontroles gepland voor najaar 2013, maar deze zijn in verband met capaciteitsproblemen/andere prioriteiten binnen TRO doorgeschoven naar 2014.

Monitoringssystematiek

In de beleidsregel waren eisen opgenomen voor registratie en monitoring van de compensatieprojecten. Conform deze eisen werden de compensatieprojecten in het compensatieregistratiesysteem opgenomen en werden 'papieren' dossiers gevormd. Uit het vorige rekenkameronderzoek bleek echter dat hoewel de provincie op papier belang hechtte aan monitoring, zij dit tot 2010 niet of nauwelijks tot uitvoering bracht. De projecten werden wel geregistreerd maar de voortgang van de uitvoering die op basis van de jaarlijks door de gemeente aan te leveren voortgangsrapportages zou moeten worden gemonitord, vond niet of nauwelijks plaats. Daarnaast constateerde de rekenkamer dat de kwaliteit van de 'papieren' dossiers voor verbetering vatbaar was. In lijn daarmee geven GS in de notitie van 1 juni 2010 aan de commissie RM aan dat ze op basis van haar eigen bevindingen de conclusie gerechtvaardigd achten dat de dossiers op onderdelen administratief niet op orde zijn. Vanaf 2010 heeft de provincie acties ondernomen ter verbetering van de dossiervorming en monitoring. Zo is daaraan expliciet aandacht besteed in het herijkte werkproces en de VR.

Met het van kracht worden van de VR 2011 is de provincie op 1 maart 2011 overgestapt van projectregistratie in het compensatieregistratiesysteem en de vorming van 'papieren' dossiers naar het, conform de werkinstructie, registreren van de dossiers in het toezichtsoverzicht en de geautomatiseerde systemen Flower en Corsa. Het toezichtsoverzicht is een Excel-bestand waarin per project enkele kerngegevens en de laatste stand van zaken is opgenomen. Flower is het digitale werksysteem voor de bestemmingsplannen. Hierin kan de behandeling van een bestemmingsplan worden gevolgd. Corsa is het digitale systeem waarin de documentaire informatie van de provincie wordt geregistreerd (digitale dossiervorming). Uit het rekenkameronderzoek blijkt dat de provincie sinds 2010 conform haar eigen regels de gemeenten jaarlijks vraagt naar de stand van zaken van de lopende compensatieprojecten. Voor deze monitoring draagt TRO SBM jaarlijks op om de gemeenten te bevragen. SBM ontvangt de reacties van de gemeenten en stuurt de gegevens door aan de afdelingen waarvoor de gegevens van belang zijn. TRO neemt de informatie op in haar toezichtsoverzicht. Daarnaast constateert de rekenkamer op basis van haar dossieronderzoek dat hoewel aan enkele dossiers relevante documenten zijn toegevoegd die in 2009 nog ontbraken, in meerdere dossiers essentiële documenten ontbreken. Zo is in een aantal gevallen de overeenkomst niet aanwezig in het dossier, is in het algemeen geen informatie opgenomen over de (bevindingen en conclusies van de) uitgevoerde veldcontrole en het vervolg daarop en is weinig informatie aanwezig over de vervolgacties naar aanleiding van de 'papiercontroles' (jaarlijkse monitoring). Wel constateert de rekenkamer dat de dossiers in Corsa op zich goed toegankelijk zijn, mits men beschikt over de juiste casenummers. Evenals in het dossier is in het toezichtsoverzicht ook vaak geen (inhoudelijke) informatie opgenomen over de uitkomsten van de veldcontroles en het vervolg daarop.

In de beleidsregel was en in de notitie Toepassing (beleidsregel) natuurcompensatie is opgenomen dat natuurcompensatie vierjaarlijks wordt geëvalueerd. Zoals eerder opgemerkt is het werkproces zowel in 2010 als in 2012 geëvalueerd en zal in 2014 weer worden herijkt in verband met een aantal op handen zijnde wijzigingen. Het beleid op zich is niet expliciet geëvalueerd, maar er is, zo is vanuit de ambtelijke organisatie aangegeven, sprake van een continue zoekslag naar verbetermogelijkheden. De provincie kijkt daarbij naar zowel interne signalen als signalen die ze van de buitenwacht krijgt. Deze geven input om te bepalen op welke wijze het beleid en de werkwijze verder verbeterd kunnen worden. Dit heeft, zo wordt verder aangegeven, geresulteerd in deregulering (VR), aanpassingen van zowel de VR (zoals ruimere toepassingsmogelijkheden financiële compensatie) als de werkwijze.

2.4 Maatregelen bij achterblijven uitvoering en beheer

In het vorige rekenkameronderzoek stelde de rekenkamer vast dat uit de documenten bleek dat GS belang hechten aan handhaving, maar dat dat in de praktijk niet of nauwelijks tot uitvoering werd gebracht. In de praktijk was de provincie tot 2010 na goedkeuring van de compensatieplannen namelijk niet meer betrokken bij de uitvoering.

Vanaf 2010 zijn verschillende acties ondernomen om de handhaving op te pakken. In 2010 heeft de gedeputeerde Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen in de vier Regionale Ruimtelijke Overleggen bij de gemeente aandacht gevraagd voor de uitvoering van de compensatie conform de afspraken. Zoals eerder is opgemerkt, heeft de provincie eveneens naar aanleiding van het rekenkameronderzoek uit 2009, in 2010 en 2011 de compensatieprojecten nagelopen en per geval gezien welke acties ondernomen moesten worden. Daarbij is, zoals eerder aangegeven, een pragmatische benadering gehanteerd en heeft, indien nodig, ambtelijk en bestuurlijk overleg plaatsgevonden. Het uitgangspunt is dat bevindingen en reactie van de gemeenten worden vastgelegd in de betreffende dossiers. GS geven in de notitie van 1 juni 2010 aan de commissie RM verder aan dat als bestuurlijk overleg moet plaatsvinden omdat de compensatie zonder goede reden niet (juist) is uitgevoerd het 'voor-wat-hoort-wat principe' zal worden gebruikt. Daarbij kan, zo wordt daarbij gesteld, bijvoorbeeld overwogen worden om niet eerder aan verzoeken van de betreffende gemeente mee te werken dan nadat de compensatie is uitgevoerd.

Vervolgens zijn in de jaren daarna, conform het aangepaste werkproces dat de provinciale regels voor natuurcompensatie volgt, de gemeenten elk jaar gevraagd naar de stand van zaken en zijn veldcontroles uitgevoerd.

Als blijkt dat de natuurcompensatiemaatregelen niet of niet conform de natuurcompensatieovereenkomst zijn uitgevoerd, overlegt TRO met de gemeente om er zorg voor te dragen dat de maatregelen alsnog worden uitgevoerd. Vanuit de

ambtelijke organisatie is aangegeven dat de provincie daarbij vaak een brief aan de gemeente stuurt waarin aandacht wordt gevraagd voor de tekortkomingen (maatwerk). De ervaring leert, zo wordt gesteld, dat het in de meeste gevallen geen onwil is bij de gemeenten, maar er plausibele redenen zijn waarom het nog niet (voldoende) af is. Als het antwoord van de gemeente bevredigend is, wordt het dossier gesloten. Als TRO het gevoel krijgt dat haar opmerkingen niet serieus worden genomen, volgt er bestuurlijk overleg. Tot op heden, zo wordt daarbij aangegeven, was ambtelijk overleg voldoende. In de werkbeschrijving is ook opgenomen dat als uit de tweede veldcontrole blijkt dat de afspraken nog niet zijn nagekomen, TRO zorgt voor de ambtelijke voorbereiding van een interventie en/of bestuurlijk overleg door GS. In de praktijk is ook dit nog niet voorgekomen. In de beleidsregel was en in de VR is de verplichting opgenomen dat in de natuurcompensatieovereenkomsten tussen gemeente en initiatiefnemer een boeteclausule moet worden opgenomen die van toepassing is bij het niet, niet tijdig of onvolledig uitvoeren van de compensatie. Ten tijde van de beleidsregel ontving de gemeente, indien van toepassing, dit boetebedrag. Vanaf de VR 2011 dienen deze bedragen in de provinciale compensatievoorziening te worden gestort. Het boetebedrag dient door de provincie te worden ingezet voor de uitvoering van de geformuleerde compensatietaakstelling. De initiatiefnemers krijgen vijf jaar de tijd om de natuurcompensatie te realiseren. Daar de VR nog geen vijf jaar van kracht is, is het gebruik van deze boeteclausules nog niet aan de orde geweest.

De verantwoordelijk gedeputeerden hebben tegenover de rekenkamer aangegeven dat ze, als daartoe aanleiding is, vanuit de ambtelijke organisatie en/of partijen in het veld worden ingelicht/signalen ontvangen over (substantiële) knelpunten in de voortgang. Vervolgens informeren ze elkaar daarover in beleidsoverleg of tijdens het informele bilaterale overleg dat ze in het algemeen een keer per 2 weken hebben. Indien nodig heeft de gedeputeerde Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen, zo is aangegeven, de burgemeester of wethouder aangesproken op het niet nakomen van de afspraken, waarbij hij zo nodig op reciprociteit heeft gewezen. De gedeputeerde heeft daarbij tegenover de rekenkamer aangegeven dat op een enkel geval na, er geen sprake is van onwilligheid bij de gemeente. Ook geeft hij aan dat er voor moet worden gezorgd dat het aan de voorkant goed is geregeld (geborgd) in overeenkomsten.

De rekenkamer constateert op basis van haar dossieronderzoek dat gemeenten ten opzichte van 2009 vaker worden aangesproken als afspraken niet of niet geheel worden nagekomen, maar de provincie daarbij soms wel erg laat en soms ook erg toegeeflijk is in haar handhaving. Ook blijkt uit het dossieronderzoek dat er relatief weinig informatie in de dossiers aanwezig is over afspraken/contacten met de gemeenten.

In 2010 hebben GS zich naar aanleiding van het rekenkameronderzoek beraden over het inzetten van het instrument bankgarantie bij andere overheden. Er is van afgezien om dit instrument in te zetten (zie paragraaf 2.6 onder punt 3). In de

discussie met PS daarover werd door GS gesteld dat gezocht zou worden naar andere mogelijkheden om regie te houden. Dit heeft, zo is vanuit de ambtelijke organisatie aangegeven, niet geleid tot de inzet van andere instrumenten. Verder constateert de rekenkamer dat in tegenstelling tot de richtlijnen in de beleidsregel er geen verplichting meer is voor het opstellen van een natuurcompensatieovereenkomst tussen provincie en gemeente als de gemeente initiatiefnemer is. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat de provincie het uitgangspunt hanteert dat er geen noodzaak is om overeenkomsten tussen overheden te sluiten. Een bestuurlijke afspraak achten GS voldoende.

2.5 Informatie-uitwisseling tussen GS en PS over natuurcompensatie

Sinds juli 2010 hebben GS PS niet meer expliciet geïnformeerd over de stand van zaken van de natuurcompensatieprojecten. Uitzondering daarop zijn enkele grotere en/of politiek gevoelige natuurcompensatieprojecten die soms in een commissie- of PS-vergadering aan de orde zijn geweest. Voor 2013 stond een rapportage gepland, maar deze is uitgesteld in verband met het rekenkameronderzoek, zodat deze gelijktijdig met het rekenkamerrapport aan PS kan worden aangeboden.

Jaarlijkse monitorrapportage

In de beleidsregel, de werkinstructie die tot 2012 is gehanteerd en de GS-notitie van 1 juni 2010 aan de commissie RM wordt gesteld dat er jaarlijks een monitorrapportage voor PS moet worden opgesteld en dat deze ter kennisgeving aan PS zal worden gezonden. In juni 2010 heeft de commissie RM van GS een overzicht ontvangen van de stand van zaken van de natuurcompensatieprojecten. Dit overzicht was opgesteld op basis van het dossieronderzoek dat de provincie in 2010 naar aanleiding van het rekenkameronderzoek heeft uitgevoerd. De eerst volgende rapportage met de voortgang van de natuurcompensatieprojecten werd daarbij voorzien voor begin 2011. Verder zou natuurcompensatie vierjaarlijks worden geëvalueerd.

Met de VR 2011 is het opstellen van de monitorrapportage voor PS komen te vervallen. In lijn daarmee is dat ook niet meer opgenomen in de in 2012 aangepaste werkinstructie. De vierjaarlijkse evaluatieplicht is gehandhaafd.

Uit de documentanalyse en gesprekken met de provincie blijkt dat er na juni 2010 geen voortgangsrapportages meer zijn opgesteld en het werkproces in 2010 en 2012 is geëvalueerd.

Provinciaal blad en Natuurbeheerplan

GS verwerken jaarlijks alle wijzigingen van de EHS in het Natuurbeheerplan. Verder worden alle herbegrenzings van de EHS gepubliceerd in het provinciaal blad. Op deze wijze worden PS geïnformeerd over de herbegrenzings en daarmee ook

indirect over het feit dat GS een compensatie hebben goedgekeurd en er gecompenseerd is/moet worden.

P&C-documenten (begroting en jaarverslag)

In de provinciale begrotingen en jaarverslagen valt het natuurcompensatiebeleid en de financiële compensatie onder een begrotingsdoelstelling van het cluster NenM. De stand van zaken van de dossiers en het toezicht valt onder een begrotingsdoelstelling van het cluster Ruimte. Uit de documentanalyse en gesprekken met de provincie blijkt dat in de begrotingen en jaarverslagen niet (expliciet/specifiek) over natuurcompensatie wordt gerapporteerd, een enkel project uitgezonderd. Sinds de jaarstukken 2005 wordt in de bijlagen wel jaarlijks inzicht gegeven in de Reserve compensatie Natuur- en landschapswaarden die in 2005 door PS is ingesteld. De reserve is in 2013 bij de jaarstukken 2012 door PS opgeheven. Uit de jaarstukken wordt niet duidelijk wat de reden is van het opheffen van deze reserve. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat deze reserve is opgeheven, omdat de reserve in 2012 op € 0 is komen te staan door aanwending van de financiële middelen voor compensatie.

PS en actiepunten van GS, rekenkamerrapport en P&C-documenten

Bij brief van 5 januari 2010 hebben GS PS/de commissie RM geïnformeerd over een aantal acties die zij in gang hebben gezet naar aanleiding van het rekenkamerrapport. De actiepunten zijn samen met het rekenkamerrapport besproken in de commissie RM op 21 januari 2010 en vervolgens in de PS-vergadering van 5 februari 2010. In deze vergaderingen wordt expliciet stilgestaan bij natuurcompensatie. Er wordt inhoudelijk ingegaan op de conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer en de actiepunten die GS naar aanleiding daarvan hebben geformuleerd.

Via de notitie van 1 juni 2010 hebben GS de commissie RM geïnformeerd over de resultaten van een aantal van de in gang gezette acties. Op 5 februari gaven PS GS de opdracht om uiterlijk juni 2010 een plan van aanpak aan PS te sturen. GS hebben er daarbij voor gekozen om geen plan van aanpak te sturen, maar de resultaten van de herijking van het werkproces omdat deze reeds had plaatsgevonden. Daarnaast wordt ingegaan op de andere actiepunten. De notitie van 1 juni 2010 is door GS ter kennisneming aangeboden aan de commissie RM en als zodanig geagendeerd voor de commissievergadering van 18 juni 2010. De commissie heeft de notitie niet besproken.

De begrotingen en jaarverslagen van de provincie zijn door GS aan PS aangeboden en besproken in PS-vergaderingen. Natuurcompensatie is daarbij, op een enkel project na, niet expliciet aan de orde geweest. Alle begrotingen en jaarverslagen zijn gepubliceerd op de website van de provincie.

De rekenkamer constateert dat het onderwerp natuurcompensatie in de eerste helft van 2010 met de bespreking van het rekenkamerrapport en de actiepunten van GS

gedurende enige tijd tot verhoogde aandacht van PS heeft geleid. Over het algemeen blijkt het onderwerp voor PS weinig aanleiding te geven voor het maken van opmerkingen of het stellen van vragen.

2.6 Uitvoering opdracht PS aanbevelingen rekenkamer 2009

De rekenkamer geeft hierna per aanbeveling kort aan wat in 2009 de aanleiding was voor het formuleren van de aanbeveling en of deze aanbeveling tot acties heeft geleid. Daarmee wordt ook antwoord gegeven op de vraag in hoeverre GS de opdracht van PS hebben uitgevoerd om de aanbevelingen op te pakken. De eerste twee aanbevelingen zijn daarbij samengevoegd.

- 1. Zie toe op een strikte toepassing van natuurcompensatie**
- 2. Richt de provinciale organisatie zo in dat sprake is van zowel kwantitatieve als kwalitatieve borging van dit toezicht**

Deze aanbevelingen vloeiden voort uit de conclusie van de rekenkamer dat de provincie de provinciale regels voor natuurcompensatie in de praktijk onvoldoende naleefde. Zo was de provincie in strijd met de nationale en provinciale regels na goedkeuring van de compensatieplannen door GS niet meer bij de uitvoering van de plannen betrokken. Ook waren de provinciale regels niet uitgewerkt in werkprocessen en bestond er onduidelijkheid over de taakverdeling tussen de betrokken clusters en vond tussen deze clusters ook onvoldoende afstemming plaats.

Twee maanden na het verschijnen van het rekenkamerrapport informeren GS PS over een aantal acties dat in gang is gezet naar aanleiding van het rekenkameronderzoek. GS geven daarbij aan dat met deze acties invulling wordt gegeven aan de aanbevelingen van de rekenkamer om toe te zien op een strikte toepassing van natuurcompensatie en het zodanig inrichten van de provinciale organisatie dat sprake is van zowel kwantitatieve als kwalitatieve borging van het toezicht.

Zoals beschreven in paragraaf 2.3 en 2.4 heeft de provincie verschillende acties ondernomen om verbeteringen door te voeren. In 2010 is het werkproces herijkt en zijn de verantwoordelijkheden voor natuurcompensatie binnen de provinciale organisatie vastgelegd in een werkinstructie die in 2012 is geactualiseerd. De stappen die daarin worden onderscheiden worden (beter) gevolgd. Met de VR 2011 maken compensatieplannen onlosmakelijk deel uit van het bestemmingsplan. Dit is een verbetering omdat daardoor sprake is van planologische verankering. Op het punt van volledigheid en kwaliteit ziet één van de drie nieuwe natuurcompensatieovereenkomsten er duidelijk beter uit dan de oude overeenkomsten. Maar over het geheel genomen verdienen met name de te compenseren oppervlakte en onderbouwing daarvan, het inrichtingsplan, kaartmateriaal en invulling daadwerkelijke uitvoering van het beheer meer

aandacht/duidelijkheid. De monitoring van de voortgang van de projecten en de uit te voeren veldcontroles worden nu in het algemeen wel uitgevoerd. Ook komt het vaker voor dat gemeenten worden aangesproken als afspraken niet of niet geheel worden nagekomen. Daarbij is de provincie soms wel erg laat en soms ook erg toegeeflijk in haar handhaving. De volledigheid van het dossier verdient ook meer aandacht. Zo ontbreekt daarin vaak informatie over de bevindingen van de veldcontroles, afspraken/contacten met de gemeenten naar aanleiding van de bevindingen en is de natuurcompensatieovereenkomst niet altijd in het dossier aanwezig. De rekenkamer constateert dat de provincie verbeteringen heeft doorgevoerd wat betreft het naleven van de provinciale regels. Op verschillende punten zijn nog stappen te zetten.

Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat de acceptatie van de eisen uit de VR en de huidige systematiek groot is. Er is, zo is daarbij aangegeven, veel minder weerstand dan voorheen; er is meer begrip voor/bewustwording over het feit dat er gecompenseerd moet worden.

3. Maak daarbij in ieder geval gebruik van het instrument Bankgaranties

Deze aanbeveling vloeide voort uit de constatering van de rekenkamer dat de provincie andere overheden uitsluit van het overleggen van een bankgarantie als waarborg voor de realisatie van natuurcompensatie. De rekenkamer beschouwde dit als een gemiste kans, temeer daar de regelgeving op nationaal niveau geen enkel beletsel hiervoor vormt.

In de bestuurlijke reactie op het rekenkamerrapport gaven GS aan dat ze vooralsnog geen noodzaak zien voor het inzetten van het instrument Bankgaranties. Uit de GS-brief van 5 januari 2010 aan de commissie RM blijkt dat zij zich nog beraden op het inzetten daarvan. In de discussie met PS daarover op 5 februari 2010 werd gesteld dat gezocht zou worden naar andere mogelijkheden om regie te houden (bijvoorbeeld compensatie vooraf). In de GS-notitie van 1 juni 2010 wordt vervolgens aangegeven dat GS van oordeel blijven dat het eisen van een bankgarantie van een andere overheid niet past binnen de wijze waarop de provincie met andere overheden samenwerkt. Daarbij wordt gesteld dat een bankgarantie daarnaast leidt tot ongewenste extra lasten en kosten voor alle partijen en vooral voor de initiatiefnemers die regulier wel goed en tijdig compenseren. GS geven daarbij aan dat uit haar begin 2010 uitgevoerde dossieronderzoek naar voren komt dat niet getwijfeld hoeft te worden aan de intenties en uitvoeringsbereidheid van gemeenten. GS stellen dat met een goede inbedding van controle en monitoring in de organisatie, terugkoppeling daarvan met de betreffende gemeenten en vastlegging hiervan, hetzelfde resultaat bereikt kan worden met minder externe lasten en kosten. Verder wordt gewezen op het boetebeding als waarborg voor de uitvoering dat conform de beleidsregel in de overeenkomsten moet worden opgenomen. GS merken op dat ze van oordeel zijn dat, bij strikte toepassing van deze bepaling, het stellen van een bankgarantie niet

nodig is. Daarnaast wordt het voornemen genoemd om de bepaling omtrent de boeteclausule rechtstreeks op te nemen in de VR 2011 waarbij ook is vastgelegd dat het boetebedrag moet worden gestort in de provinciale compensatievoorziening ter uitvoering van de compensatieverplichting. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat het niet heeft geleid tot de inzet van andere instrumenten.

De rekenkamer constateert dat GS gemotiveerd hebben afgezien van het inzetten van het instrument bankgarantie bij andere overheden. Daarnaast merkt ze op dat de bepaling over het boetebeding waar in de notitie van 1 juni 2010 naar wordt verwezen, juist niet van toepassing was voor overeenkomsten tussen provincie en andere overheden. Verder constateert de rekenkamer dat in de VR 2011 wel een bepaling is opgenomen over het opnemen van een boeteclausule in overeenkomsten, maar tussen de provincie en gemeenten geen overeenkomsten hoeven te worden afgesloten.

4. Organiseer een publiek toegankelijk informatiepunt waar een actueel inzicht verkregen kan worden in de stand van zaken rond de ingreep en compensatieverplichtingen

Deze aanbeveling vloeide voort uit de conclusie van de rekenkamer dat de provincie slechts in beperkte mate inzicht had in en greep had op de realisatie en het beheer van natuurcompensatieprojecten. De rekenkamer achtte een publiek toegankelijk informatiepunt van toegevoegde waarde bij het realiseren en beheren van natuurcompensatieprojecten. De redenering daarbij is dat als iedereen inzicht kan verkrijgen in de te realiseren compensatie en de actuele stand van zaken daarvan, dit:

- voor de provincie als een stimulans zal werken om toezicht te houden en indien nodig handhavend op te treden als compensatie achterblijft;
- betrokken overheden, maatschappelijke organisaties en burgers de mogelijkheid geeft zich op de hoogte te stellen omtrent het nakomen van de afspraken en bij het achterblijven daarvan dit onder de aandacht van de verantwoordelijke partijen kan brengen.

In hun vergadering van 5 februari 2010 nemen PS bij de bespreking van het rekenkamerrapport de motie aan waarbij GS worden verzocht om op zeer korte termijn een publiek toegankelijk informatiepunt te realiseren. Naar aanleiding hiervan hebben GS in 2010 in de werkinstructie de verplichting opgenomen dat de herbegrensde EHS via een informatiepunt natuurcompensatie publiekelijk moet worden gemaakt. Uit de GS-notitie van 1 juni blijkt dat gedacht wordt aan een op de Brabantsite op te nemen Brabantkaart (compensatieviewer) met daarop de aanduidingen van de compensatielocaties met een verwijzing naar de aantasting welke tot de compensatie leidt. De verwachting was dat het informatiepunt per 1 januari 2011 operationeel zou zijn. De kosten werden begroot op eenmalig € 10.000 en een jaarlijkse actualisatie van € 1.500. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat bij de uitwerking hiervan werd geconcludeerd dat er al een

dergelijk informatiepunt bestond. In lijn met de VR houdt elk natuurcompensatieproject een wijziging van de VR in, omdat het een herbegrenzing van de EHS is. De provincies zijn verplicht om alle herbegrenzings te publiceren op de landelijke site www.ruimtelijkeplannen.nl. Met de aanpassing in 2012 van de werkinstructie is deze verplichting ook daarin opgenomen, samen met de verplichting tot het vastleggen van de herbegrenzings in het Natuurbeheerplan. Daarbij wordt ook gesteld dat vanaf medio 2013 de herbegrenzings op de eigen viewer op <http://ruimtelijkeplannen.brabant.nl> moeten worden verwerkt. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat de provincie echter recentelijk heeft geconstateerd dat de landelijke site en beoogde eigen viewer niet echt publieksvriendelijk zijn omdat de compensaties en ingrepen slechts impliciet zijn opgenomen; het vergt een flinke zoekslag om inzicht te krijgen. NenM heeft vervolgens zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau overlegd met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) om tot een publieksvriendelijke applicatie te komen. DLG beschikt reeds over een openbare viewer waarin de provinciale natuurbeheerplannen worden weergegeven. Thans wordt gekeken of dit kan worden aangevuld met een kaartlaag zodat voor de natuurcompensatiedossiers inzicht kan worden gegeven in de (beoogde) ingrepen en welke compensatie daarvoor op welke locatie is/zal worden gerealiseerd. De verwachting van de ambtelijke organisatie is dat deze applicatie in het eerste kwartaal van 2014 online is.

De rekenkamer constateert dat eind 2013 nog geen publieksvriendelijk informatiepunt was gerealiseerd.

5. Waarborg dat ook kleine compensatieverplichtingen worden nagekomen en onderzoek in dit verband de mogelijkheden tot bundeling van de desbetreffende compensatieplannen

Deze aanbeveling vloeide voort uit de constatering van de rekenkamer dat het relatief lastig en duur is om kleine arealen compensatie in te richten en te beheren. Door bundeling zouden de inrichtings- en beheerkosten per hectare beperkt kunnen worden.

GS gaven in reactie op het rekenkameronderzoek uit 2009 aan dat bundeling van kleine compensatieplannen reeds onderkend was en onder de aandacht was gebracht van de reconstructie- en gebiedscommissies. Deze commissies hebben tot ongeveer voorjaar 2012 bestaan. De keuze tot bundeling ligt bij de gemeenten, uitgezonderd financiële compensaties waar de provincie verantwoordelijk is en kan kiezen voor bundeling. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat hoewel gemeenten vaak spreken over mogelijkheden en wens tot bundelen, dit in de praktijk nog niet vaak gebeurt. Gemeenten en initiatiefnemers willen, zo wordt daarbij gesteld, graag in de buurt van de ingreep compenseren. Wel zijn er enkele gemeenten die gebieden hebben aangekocht met het oog op compensatie. Het idee is dat zo'n gebied dan steeds verder wordt ingericht via verschillende compensatieverplichtingen. In verband met de controle, zo geven de

gesprekspartners aan, vraagt de provincie in die gevallen wel om duidelijk aan te geven welk deel van het gebied met welke compensatieverplichting is gekoppeld. Uit het dossieronderzoek blijkt dat bij enkele van de onderzochte projecten sprake is van bundeling, waarbij in één geval niet duidelijk is welk deel van het compensatiegebied voor welke compensatieverplichting is (zie paragraaf 3.1).

Als natuur moet worden gecompenseerd, kan dit gebeuren via het realiseren van nieuwe natuur of via het betalen van een geldelijke bijdrage aan de provincie. GS stemmen (vooralsnog) alleen onder bepaalde voorwaarden in met een geldelijke bijdrage. De financiële bijdragen worden door de provincie in een provinciale compensatievoorziening gestort en blijven beschikbaar voor natuurcompensatie. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat tot eind 2013 slechts in twee à drie gevallen sprake is geweest van financiële compensatie. Bij financiële compensatie kan ook voor bundeling worden gekozen. Sinds 2010 is dit expliciet opgenomen in de werkinstructie. Daarin wordt bij financiële compensatie aangegeven dat de provinciale compensatievoorziening de mogelijkheid biedt om met meerdere kleine financiële bijdragen een meer robuuste compensatie te realiseren of om een substantiële extra bijdrage te leveren aan te realiseren EHS- of compensatieprojecten. Deze insteek draagt bij aan de doelstelling uit het collegeakkoord om een robuuste EHS te realiseren. Met het geld van de financiële compensatie zijn, zo is vanuit de ambtelijke organisatie aangegeven, nog geen compensatiemaatregelen gerealiseerd. In de VR 2014 zijn, zoals reeds opgemerkt, de regels voor financiële compensatie versoepeld; de initiatiefnemers kunnen kiezen tussen fysieke of financiële compensatie.

De provincie verwacht dat er vaker voor financiële compensatie zal worden gekozen, omdat de initiatiefnemer dan alleen een geldbedrag hoeft over te maken en de provincie verantwoordelijk is voor de compensatie. Daarmee zullen ook kleine compensaties eenvoudiger kunnen worden gebundeld. Dit alles betekent ook een andere rol voor de provincie (regie). Vanuit de ambtelijke organisatie wordt aangegeven dat “hoewel de verwachting is dat er om pragmatische redenen sneller voor financiële compensatie zal worden gekozen, financiële compensatie binnen de gemeenten politiek gezien gevoelig/lastig ligt omdat daarbij de kans groot is dat niet in de buurt van de ingreep of in de gemeente zelf wordt gecompenseerd”. Boetebedragen die voortkomen uit de boeteclausule dienen ook te worden gestort in de provinciale compensatievoorziening.

In 2005 is voor het compensatieproject Bestemmingsplan Oekelsbos € 225.000 in de provinciale compensatievoorziening *Reserve compensatie Natuur- en landschapswaarden* gestort (zie paragraaf 3.2). Dit bedrag is in 2012 aangewend voor de compensatie waarbij geen sprake was van bundeling. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat er ook nog een algemene natuurcompensatiepost is waarop eind 2013 ongeveer € 60.000 stond.

De rekenkamer constateert dat in de praktijk tot eind 2013 door een enkele gemeente wel, maar door GS nog geen bundeling is toegepast.

6. Rapporteer jaarlijks aan PS over de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot natuurcompensatie

Deze aanbeveling vloeide voort uit de conclusie van de rekenkamer dat PS in de onderzoeksperiode niet structureel door GS zijn geïnformeerd over de uitvoering van het natuurcompensatiebeleid.

In de notitie van 1 juni aan de commissie RM geven GS aan dat het jaarlijkse monitoringsrapport ter kennisgeving aan PS zal worden gezonden. Dit is in lijn met de bepaling in de beleidsregel en is als zodanig ook opgenomen in de werkinstructie die tot 2012 is gehanteerd. PS zijn echter alleen in juni 2010 geïnformeerd over de stand van zaken van de natuurcompensatieprojecten. GS hebben met het opstellen van de VR 2011 eind 2010 besloten om PS niet jaarlijks, maar met regelmaat te informeren over de stand van zaken van de natuurcompensatieprojecten. Dit in lijn met, zo is vanuit de ambtelijke organisatie aangegeven, de provinciale regel dat PS alleen worden geïnformeerd als daartoe reden is (als het moet) en dat informatie daarbij zoveel als mogelijk wordt gebundeld. Vanaf de VR 2010 is de bepaling over het opstellen van een jaarlijkse monitorrapportage die aan PS wordt gezonden komen te vervallen. Het idee was om PS najaar 2013 te informeren over de stand van zaken van de compensatiedossiers. Zie paragraaf 2.5.

De rekenkamer constateert dat GS de opdracht van PS niet hebben uitgevoerd om conform de aanbeveling van de rekenkamer jaarlijks aan haar te rapporteren over de wijze waarop zij invulling geven aan hun taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot natuurcompensatie. In plaats daarvan hebben GS aangegeven PS ‘met regelmaat’ te informeren.

3 **Waarborging kwaliteit natuurcompensatie**

In dit hoofdstuk worden per onderzocht project de resultaten beschreven van het door de rekenkamer uitgevoerde dossieronderzoek en de veldbezoeken. Daarbij wordt voor de negen projecten die ook in 2009 zijn onderzocht (paragraaf 3.1 tot en met 3.9) achtereenvolgens gegeven:

- een beschrijving van het project;
- de beoordeling van het project op basis van het dossieronderzoek in 2009;
- de beoordeling van het project op basis van het veldbezoek in 2009;
- een beschrijving van de uitgevoerde acties tussen 2009 en 2013;
- de beoordeling van het project op basis van het dossieronderzoek in 2013;
- de beoordeling van het project op basis van het veldbezoek in 2013.

Voor de zeven nieuwe projecten die zijn onderzocht (paragraaf 3.10 tot en met 3.16) wordt een beschrijving van het project en de beoordeling op basis van het dossieronderzoek en veldbezoek in 2013 gegeven. Ten slotte wordt in de laatste paragraaf een samenvattend overzicht gegeven van de beoordeling van de projecten.

3.1 Gildehuis Lankveld, Nuenen

Beschrijving project

Het project betreft de herbouw van het, in 1985 illegaal gerealiseerde, gildehuis van het Heilig Kruis Gilde in het buitengebied van Nuenen, waarvoor natuurcompensatie dient plaats te vinden. Op een perceel met een oppervlakte van circa 4.500 m² komt een nieuw gildehuis en een berging met een totale oppervlakte van 160 m². Het perceel, hierna te noemen projectlocatie, is bijna geheel omsloten door dichte begroeiing. Het gebied van de projectlocatie is te karakteriseren als een overwegend agrarisch landschap met voornamelijk grasland. Uit de kartering van de flora uit 1999 blijkt dat alleen de wijfjesvaren voorkomt in de omgeving van de projectlocatie. Verder komen wat betreft fauna de bruine kikker en de gewone pad regelmatig voor, op of in de nabijheid van de projectlocatie.

De projectlocatie maakt deel uit van de EHS, categorie beheersgebied. In het streekplan is de projectlocatie aangeduid als GHS-landbouw, leefgebied kwetsbare soorten. Ecologisch gezien maakt de projectlocatie onderdeel uit van het gebied Nuenens Broek-Rullen. Dit gebied heeft actuele en potentiële natuurwaarden. De feitelijk aanwezige natuurwaarden zijn relatief gering. De potentiële natuurwaarden hebben zoals blijkt uit de toelichting op het goedkeuringsbesluit met name betrekking op kwetsbare soortgroepen als amfibieën (kamsalamander), planten, vlinders en struweelvogels.

Omdat enerzijds sprake is van een ingreep in de GHS-landbouw, leefgebied kwetsbare soorten en anderzijds in de EHS bestaat de compensatie uit twee onderdelen. Het eerste onderdeel betreft compensatie op en in de directe nabijheid

van de projectlocatie. In overleg met Brabants Landschap heeft het gilde hiervoor een inrichtings- en beheersplan opgesteld. Daaruit blijkt dat er een poel zal worden aangelegd in combinatie met een brede kruiden-ruigtestrook van in totaal 350 m² en een houtsingel van 700 m². In een gezamenlijke brief (d.d. 21-12-2004) van het gemeente- en gildebestuur, is aangegeven hoe aanleg, inrichting en beheer van het gebied gegarandeerd worden.

De aantasting van de EHS, die inclusief de direct ten zuiden van de projectlocatie gelegen particuliere volkstuin, 5.690 m² bedraagt, wordt gecompenseerd door middel van een perceel ter grootte van 4.000 m² ten noorden van de kern Gerwen dat in eigendom van de gemeente is. De gemeente zal zorgen voor het inplanten van dit perceel met inheemse boomsoorten. In combinatie met een naastgelegen perceel van 6.000 m², dat al eerder als compensatieperceel met bomen is ingericht, ontstaat hierdoor een bosperceel met een oppervlakte van 1 ha.

Het vigerende bestemmingsplan Landelijk Gebied uit 1974 wordt herzien en daarin zal de projectlocatie de bestemming 'gildeterrein' krijgen met de medebestemming 'natuur'. Via voorschriften in het bestemmingsplan zal geregeld worden dat de aan te brengen natuurontwikkeling (poel, houtsingel en kruiden-ruigtestrook) gehandhaafd blijft conform het inrichtingsplan. De natuurontwikkeling op het perceel ten noorden van de kern Gerwen zal ook meegenomen worden in de planherziening en ter plaatse zal de natuurontwikkeling vertaald worden in een passende planologische regeling die handhaving van de natuurontwikkeling garandeert. Eén en ander is door de gemeente bij brief van 23-11-2004 schriftelijk verklaard.

Het inrichtingsplan voor de projectlocatie zal in het najaar 2005 worden uitgevoerd, terwijl het bosplantsoen op de compensatielocatie voorjaar 2005 zal worden aangeplant.

Beoordeling project op basis van dossieronderzoek 2009

Procedureel

GS hebben op 05-04-2005 een verklaring van geen bezwaar toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders (B&W) van de gemeente Nuenen ten behoeve van de herbouw van het gildehuis en de bouw van een bijbehorende berging. Er is geen natuurcompensatieovereenkomst opgesteld conform de modelovereenkomst uit de provinciale beleidsregel Natuurcompensatie.²⁰ Wel is er in het dossier een door de gemeente Nuenen en het Heilig Kruis Gilde getekende brief aanwezig (d.d. 21-12-2004), gericht aan GS, waarin beide partijen verklaren de natuurcompensatie en inrichting ten behoeve van natuurwaarden uit te voeren. Daarin wordt ook aangegeven dat de gemeente de compensatiegronden tot natuur zal bestemmen in het bestemmingsplan Buitengebied. Uit de stukken in het dossier kan niet worden afgeleid of deze wijziging ook daadwerkelijk is doorgevoerd. Voor de compensatie op de projectlocatie is een inrichtingsplan opgesteld en in het dossier aanwezig. Het betreft een vrij gedetailleerd beplantingsplan en het

²⁰ In een ambtelijke e-mail van 05-11-2004 heeft de provincie hierom overigens wel gevraagd.

beschrijft de aanleg van een poel en een bloemenweide. Er wordt tevens ingegaan op het te voeren beheer. Voor de compensatielocatie is een dergelijk plan niet opgesteld.

Ten aanzien van de omvang van de compensatie voor de ingreep in de EHS kan opgemerkt worden dat de huidige natuurwaarden van de ingreeplocatie niet zodanig zijn dat een kwaliteitstoeslag gehanteerd moet worden en dus volstaan kan worden met een één-op-één compensatie.²¹ De ingreeplocatie betreft een oppervlakte van 5.690 m², terwijl de compensatielocatie 4.000 m² groot is. Formeel gezien wordt daarmee niet voldaan aan de voorwaarde van een één-op-één compensatie. Hoewel een opgave en verantwoording van oppervlaktes in het inrichtingsplan ontbreken, kan uit de configuratie wel worden opgemaakt dat een flink deel van de ingreeplocatie wordt ingericht ten behoeve van natuur, zodat mag worden aangenomen dat de totale compensatie qua oppervlakte min of meer voldoet aan de norm (één-op-één), gesteld in de beleidsregel Natuurcompensatie. De EHS-status is inmiddels van het ingreepgebied afgehaald door de provincie, maar op de compensatielocatie is nog geen nieuwe EHS begrensd.

Inhoudelijk

Het inrichtingsplan is in overleg met Brabants Landschap opgesteld. In principe biedt dit plan voldoende ontwikkelingsmogelijkheden voor de nagestreefde biotopen, met name amfibieën. Volgens de provincie (goedkeuringsbesluit GS) zullen de met het project beoogde ontwikkelingen de structuur van de GHS en EHS geen geweld aandoen. De met het inrichtingsplan beoogde natuurontwikkeling op en rondom de projectlocatie zorgt in principe voor een substantiële verbetering van het leefgebied voor eerder genoemde kwetsbare soorten. Ook de beheersmaatregelen, die in het inrichtingsplan beschreven staan, zijn in overleg met het Brabants Landschap opgesteld, maar er wordt niet aangegeven wie het beheer gaat voeren.

De compensatielocatie is gelegen tegen de EHS aan, zodat sprake is van een versterking daarvan. Het gaat om bos dat wordt aangeplant, waarvan het beheer vrij eenvoudig is en beperkt kan blijven tot uitdunnen na een x aantal jaren. Het beheer is echter niet zodanig vastgelegd in een beheersplan.

Beoordeling project op basis van veldbezoek 2009

De rekenkamer constateerde in 2009 op basis van haar veldbezoek dat op het terrein van het Gildehuis een poel was aangelegd, zoals voorgenomen. Ten tijde van het veldbezoek (begin mei 2009) stond er echter geen water in de poel. Mogelijk is deze niet voorzien van een ondoorlatende laag. Verder was er geen brede ruigtestrook rond de poel aangelegd, alleen grasland dat op het moment van het veldbezoek kort gemaaid was. Wel waren enkele wilgen aangeplant, was er een torenvalkkast geplaatst en was langs de weg een elzensingel aangelegd. Deze zou volgens het inrichtingsplan een oppervlakte van 700 m² moeten omvatten, maar dat bleek bij lange na niet het geval te zijn. Verder bleek in 2009 uit het veldbezoek dat de op de

²¹ Zo blijkt uit een interne e-mail van de afdeling Natuuronderzoek van 02-11-2004.

kaart aangegeven compensatielocatie ten noorden van Gerwen (kadastraal perceel B4114) een particulier terrein betreft, dat al voor een deel uit bos bestaat. De rekenkamer merkte daarbij destijds op dat als de locatie juist op de kaart is aangegeven dit betekent dat deze locatie ten onrechte is aangewezen als compensatielocatie. Op het gebied tussen dit perceel en het kerkhof was bos aangeplant in het kader van een andere compensatie.

Beschrijving uitgevoerde acties tussen 2009 en 2013

De provincie heeft naar aanleiding van het rekenkameronderzoek uit 2009 aan de gemeente Nuenen bij brief van 26-05-2011 vragen gesteld over de wijze waarop de natuurcompensatie heeft plaatsgevonden.²² Daarop heeft de gemeente op 09-06-2011 een brief gestuurd naar de provincie. Hierin wordt aan de hand van luchtfoto's aangegeven dat de compensatie volgens plan is uitgevoerd en dat "volledig is voldaan aan de compensatieplicht behorende bij de afgegeven verklaring van geen bezwaar van 05-04-2011".²³ Op het terrein van het gilde zouden een poel, ruigtevegetatie en bomen aangebracht zijn en op perceel B4114 zou bos zijn aangeplant. In de bestuurlijke reactie op het rekenkamerrapport uit 2009 gaven GS aan dat één van de inrichtingseisen is dat de poel regelmatig droog moet staan. Vervolgens heeft de provincie op 08-04-2013 een controlebezoek afgelegd. Hierbij wordt ten aanzien van het gilde-terrein opgemerkt: "Singel rond poel niet aangelegd en geen bloemrijk grasland tussen singel en ruigte". Ten aanzien van perceel B4114 wordt kortweg aangegeven dat dit perceel geen compensatieperceel is in het kader van de Boswet, in tegenstelling tot wat de rekenkamer zou hebben beweerd.

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

De provincie heeft in 2011 navraag gedaan bij de gemeente over de inhoud en wijze van compensatie en bovendien in 2013 een controle uitgevoerd in het veld. Het is echter niet duidelijk of de gemeente ook is ingelicht over de resultaten van de veldcontrole, terwijl daar, gezien de aard van de bevindingen, wel aanleiding toe bestaat.

Inhoudelijk

In de genoemde brief van de gemeente van 09-06-2011 wordt aan de hand van luchtfoto's beweerd dat de compensatie volgens plan is uitgevoerd, maar de foto's, met name die van het gildeterrein zelf, geven daar geen scherp beeld van. Bovendien ontbreekt een toelichting op de foto's. Het blijft met name onduidelijk welk perceel nu eigenlijk het juiste compensatieperceel is: kadastraal perceel

²² Bij brief van 1 juni 2010 informeren GS de commissie RM op basis van door haar uitgevoerd dossieronderzoek dat voor dit project de compensatie is uitgevoerd. Deze brief/informatie is niet in het dossier opgenomen.

²³ De gemeente bedoelt waarschijnlijk 5 april 2005.

B4114²⁴ of het perceel ten zuiden daarvan. Bij navraag door de rekenkamer geeft de provincie aan dat het kadastraal perceel B5537 betreft, het perceel ten zuiden van B4114. Dit is ook het perceel dat in de kaarten van het dossier aangeduid is als de feitelijke compensatielocatie. De gemeente geeft bij de navraag aan dat de compensatie is meegenomen in een grote bosaanplant ter plaatse, maar kan niet aangegeven welk deel bedoeld is voor het Gildehuis. De gemeente stuurt van de situatie in 2006 en 2007 een luchtfoto mee, waarop geen aanplant te zien is. Maar op de luchtfoto in de genoemde brief van 09-06-2011 is wel aanplant zichtbaar op het perceel “ten noorden van Gerwen”. De totale oppervlakte van de (nieuwe) beplanting op dit perceel is circa 12.000 m², zodat het goed mogelijk is dat de 4.000 m² voor het Gildehuis daarin is opgenomen.

De rekenkamer stelt vast dat de provincie pas twee jaar na de beantwoording van haar vragen door de gemeente een controle in het veld uitvoert, terwijl uit het dossier ook niet duidelijk wordt of hier nog iets mee is of wordt gedaan richting de gemeente en/of het Heilig Kruis Gilde.

Beoordeling op basis van veldbezoek 2013

Bij het veldbezoek op 25 september 2013 constateert de rekenkamer dat er zich ten opzichte van haar onderzoek in 2009 geen wezenlijke veranderingen op het terrein van het gildehuis hebben voorgedaan, althans wat de aanwezige vegetaties en ecotopen betreft. Rondom de poel is geen ruigte aanwezig, zoals op de inrichtingstekening wordt aangegeven - het grasland wordt tot op de insteek kort gemaaid (zie foto 1) - en evenmin zijn er singels rond de poel aangelegd. Dit laatste is ook door de provincie vastgesteld bij haar veldcontrole in april 2013. Het compensatieperceel B5537 is ingeplant met bosplantsoen. Doordat de gemeente geen specifieke informatie kan geven/geeft, is niet met zekerheid te zeggen of daarin de 4.000 m² voor het Gildehuis zijn opgenomen. De rekenkamer acht dit echter wel aannemelijk. Bij het ingeplante bosplantsoen merkt de rekenkamer op dat daar enkele soorten zijn toegepast die eigenlijk niet in de natuurlijke vegetatie ter plaatse thuishoren, met name meidoorn en sleedoorn. In dit gebied zou men soorten als lijsterbes en sporkehout verwachten.²⁵

²⁴ Volgens een door de rekenkamer in 2009 bij het kadaster opgevraagd bericht is dit in particulier eigendom.

²⁵ In het toezichtsoverzicht (eind 2013) met informatie uit de monitor 2013 merkt de provincie op “Brief kan uit dat zaak afgerond”.

Foto 1: Terrein van het Heilig Kruis Gilde te Gerwen met aangelegde poel

3.2 Bestemmingsplan Oekelsbos, Zundert

Beschrijving project

In het midden van de jaren tachtig heeft de gemeente Zundert de eerste concepten van een bestemmingsplan opgesteld om vakantiewoningen, die in een ongeveer 16 ha groot bosperceel liggen, te bestemmen als woondoeleindenbestemming. De vakantiewoningen zijn in de jaren zeventig gebouwd. Tegelijkertijd zijn toen de percelen ingeplant met bomen. Van daaruit is het betreffende bos ontstaan. Het ontwerpbestemmingsplan is enkele keren aan de orde geweest in de Provinciale Plancommissie (PPC). De PPC achtte aanpassing noodzakelijk, omdat de bestemming niet strookte met de opvattingen op provinciaal niveau ten aanzien van het te voeren beleid in het plangebied. Daarna heeft verdere bijstelling van het ontwerpbestemmingsplan plaatsgevonden en is uiteindelijk door de raad vastgesteld op 20-01-1994. GS hebben echter op 25-08-1995 de algehele goedkeuring aan het vastgestelde bestemmingsplan onthouden.

Op 23-04-1996 heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (RvS) de ingestelde beroepen tegen het besluit van GS ongegrond verklaard. Daarna is een gewijzigd bestemmingsplan in procedure gebracht. Dit heeft erin geresulteerd dat het bestemmingsplan Oekelsbos vanaf april 2001 voorziet in deels permanente bewoning en deels recreatief gebruik van de percelen. Het laatste betreft 54 percelen met de bestemming recreatiewoning in een bosgebied van circa 16 ha groot.

Het Oekelsbos behoort tot de GHS-natuur, subzone overig bos- en natuurgebied. Volgens het provinciale natuurbeleid behoren alle bosgebieden tevens tot de EHS.

De compensatieomvang is als volgt berekend (GS-goedkeuringsbesluit). Rondom de bebouwing wordt een cirkel met een straal van 30 meter gelegd, waar sprake is van uitstralingseffecten (onder andere tuinaanleg en lichtuitstraling). Dit betreft een gebied van 5,5 ha. Verder zijn wegen aangelegd, met een totale oppervlakte van 1,5 ha. In totaal 7 ha. Deze 7 ha worden afgetrokken van de 16 ha bestaand bos. Voor de resterende 9 ha wordt compensatie noodzakelijk geacht.

De gemeente heeft als compensatielocatie het gebied Het Vervul gekozen, met een totale oppervlakte van 9,34 ha. De gronden liggen aan de noordkant van de Bijloop, tegen de gemeentegrens van de gemeente Zundert. Bij de inrichting en soortenkeuze zal rekening worden gehouden met de geplande ingrepen zodat het bos een duurzaam karakter krijgt.²⁶ De locatie Vervul ligt in de GHS-landbouw, subzone natuurontwikkelingsgebied, grenst aan een natte ecologische verbindingszone (Bijloop) en ligt circa 200 meter van een droge ecologische verbindingszone.

De provincie heeft ingestemd met financiële compensatie door de gemeente. Dit betekent dat de gemeente een compensatielocatie aanwijst en voor de aankoop hiervan financiële middelen beschikbaar stelt aan de provincie. De gemeente had als compensatielocatie Het Vervul aangewezen. Gezien de omvang van de financiële compensatie verwachtte de gemeente dat er na aankoop van Het Vervul geld over zou blijven. Hiervan uitgaande, heeft zij in de Ellerwaard nog een extra locatie aangewezen ter compensatie. Het betreft een perceel in het landinrichtingsgebied Zundert, ter grootte van 3,7 ha. Dit perceel ligt tussen een bos van Natuurmonumenten en de geplande ecologische verbindingszone langs de Turfvaart.

Beoordeling project op basis van dossieronderzoek 2009

Procedureel

GS hebben op 07-06-2005 goedkeuring verleend aan het bestemmingsplan Oekelsbos. Ingestemd werd met legalisatie van recreatiewoningen mits 9 ha nieuw bos zou worden aangelegd. Gelet op de uitzonderlijke situatie en in overeenstemming met de provinciale notitie Toepassing Compensatiebeginsel Noord-Brabant 1997, alsmede de ontwerp-beleidsregel Natuurcompensatie (2005), hebben GS ingestemd met een financiële compensatie (€ 450.000). Het benodigde bedrag voor de compenserende maatregelen is in het Fonds Compensatie Natuur- en Landschapswaarden gestort. Met betrekking tot de financiële compensatie hebben de provincie en de gemeente Zundert een overeenkomst gesloten (d.d. 30-03-2005). Daarin is een verplichting opgenomen om binnen vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan gronden aan te kopen die voor de compensatie worden aangewend. De gemeente dient hiervoor voorstellen tot compensatie in te dienen bij de provincie. Bij de provincie rust vervolgens de plicht om voor de aankoop, inrichting en het beheer zorg te dragen. Op 25-08-2006 heeft de gemeente Zundert een locatievoorstel aan GS verzonden. Dit voorstel betreft de locaties Het Vervul (9,3 ha) en Ellerwaard (3,7 ha). De natuurcompensatie in de vorm van nieuwe

²⁶ Zo blijkt uit het locatievoorstel dat de gemeente op 25-8-2006 aan GS heeft verzonden.

bosaanplant in het gebied Het Vervul wordt als planonderdeel opgenomen in het Uitwerkingsplan van het Reconstructieplan van Weerijs-Zuid. GS hebben per brief van 09-11-2006 ingestemd met de eerstgenoemde locatie, maar achtten het toevoegen van de extra locatie Ellerwaard voorbarig. De provincie verwacht dat dit niet betaald kan worden van het voor compensatie gereserveerde bedrag. Aan de gemeente is gevraagd het voorstel aan te vullen met een volledige begroting en een voorstel voor een te realiseren natuurdoeltype, conform de natuurdoeltypen zoals opgenomen in de natuurgebiedsplannen van 10-01-2006. Wanneer dit geregeld is zal de planologische verankering in gang worden gezet.

Inhoudelijk

De te compenseren locatie Oekelsbos was een geïsoleerd bos. Omdat de gekozen locatie in een gebied ligt waar gestreefd wordt naar het realiseren van een multifunctioneel natuurgebied is de samenhang en de ligging in een groter geheel gegarandeerd. Landschappelijk gezien sluit het aan te planten bos aan op andere boscomplexen.

Zoals blijkt uit een interne e-mail van de provincie van 16-11-2006 zal Brabants Landschap de toekomstige beheerder van het bos worden, waardoor de verwachting is dat de kwaliteit van de compensatie op langere termijn gewaarborgd zal worden.

Beoordeling project op basis van veldbezoek 2009

Uit het veldbezoek van de rekenkamer in 2009 kwam naar voren dat er in strijd met de regelgeving nog geen compensatiemaatregelen waren uitgevoerd. Desgevraagd deelde de provincie aan de rekenkamer mee dat er nog gezocht werd naar een geschikte compensatielocatie. De rekenkamer constateerde een discrepantie tussen deze mededeling en de eerdere accordering van het locatievoorstel van 09-11-2006.

Beschrijving uitgevoerde acties tussen 2009 en 2013

In het dossier is een rapport Inrichtingsplan natuurcompensatie Oekelsbos van juni 2008 aanwezig, dat is opgesteld door de gemeente Zundert in samenwerking met het Brabants Landschap. In dit rapport, dat de rekenkamer in 2009 niet onder ogen is gekomen²⁷, wordt een inrichtingsvoorstel beschreven voor de locatie Het Vervul met een totale oppervlakte van 10,83 ha. Omdat enkele stroken grond zullen worden toebedeeld aan Waterschap Brabantse Delta in het kader van de realisatie van een ecologische verbindingszone, is er van de genoemde oppervlakte in totaal 9,8 ha beschikbaar voor de invulling van de natuurcompensatie ten behoeve van de recreatiewoningen in het Oekelsbos. In het plan wordt ten aanzien van de inrichting aangesloten bij ter plaatse aanwezige natuurpotenties en wordt rekening gehouden met de landschappelijke karakteristieken van het gebied. Naast de voorgestelde aanplant van 6 ha loofbos zal moeras worden gerealiseerd met een oppervlakte van 0,3 ha, zal 1 ha broekbos/wilgenstruweel worden ontwikkeld, zullen er een tweetal poelen worden aangelegd en zal 2,4 ha landbouwgrond worden omgevormd tot

²⁷ Het ontbrak destijds in het aan de rekenkamer beschikbaar gestelde dossier.

bloemrijk grasland. Het plan is voorzien van een begroting van de inrichtingskosten, terwijl er ook beheermaatregelen zijn geformuleerd en er jaarlijkse beheerkosten worden opgegeven.

In het door de provincie aan de rekenkamer ter beschikking gestelde stageverslag Natuurcompensatie in Noord-Brabant (09-01-2012)²⁸ wordt opgemerkt dat “het wachten is tot de gronden zijn aangekocht” en dat, wanneer dit is gebeurd, kan worden begonnen met de inrichting. Tevens wordt vermeld dat “volgens de laatste berichten” de uitvoering in 2012 alsnog van start zal gaan. Echter, gebleken is dat in genoemd kalenderjaar het proces voor de totstandkoming van de beoogde compensatie toch nog niet voldoende gevorderd was. Er zijn door de provincie aan de rekenkamer namelijk enkele e-mails beschikbaar gesteld van correspondentie tussen de provincie en DLG (in de periode van 10-10-2012 tot 13-02-2014) met nadere informatie over dit proces. Hieruit blijkt dat de ‘natuurcompensatiegelden’ in 2011 zijn overgeboekt naar de Landinrichting Weerijs-Zuid, waarin de compensatie van het Oekelsbos (9 ha) is opgenomen. Het voor de herverkaveling opgestelde inrichtingsplan is door GS vastgesteld op 12-10-2010. De uitvoering van het inrichtingsplan wordt ingevuld door het zogenaamde ruilplan. Op 28-02-2012 hebben GS het Ruilplan Weerijs-Zuid in ontwerp vastgesteld en najaar 2013 is dit definitief vastgesteld. In het (ontwerp-)ruilplan is 9 ha ten behoeve van de natuurcompensatie Oekelsbos toegedeeld aan Bureau Beheer Landbouwgronden. Het betreft de eerder genoemde locatie Het Vervul aan de Bijloop. In één van de e-mails wordt de verwachting uitgesproken dat het ruilplan begin 2014 onherroepelijk is, waarna kan worden begonnen met de inrichtingsmaatregelen. Hierbij zal de compensatie voor het Oekelsbos in samenhang met de EHS-ontwikkeling van het systeem Turfvaart-Bijloop worden uitgevoerd. In 2013 is het inrichtingsplan gereed gemaakt voor aanbesteding en is tevens gewerkt aan een schriftelijke overeenkomst met Brabants Landschap betreffende de overdracht van de gronden na inrichting. De aanbesteding voor het opstellen van het bestek wordt momenteel (begin 2014) voorbereid en de verwachting is dat na de zomer het bestek daadwerkelijk wordt gemaakt. De uitvoering is vervolgens voorzien in 2015-2016.

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

Ruim 2 jaar na het onderzoek in 2009 is meer duidelijkheid ontstaan over de daadwerkelijke invulling van de compensatieverplichting. Of er gedurende deze periode (2010-2011) nog acties ondernomen zijn, kan niet uit het dossier worden opgemaakt. De rekenkamer constateert dat er sprake is van een langslappend natuurcompensatietraject. Vanaf het goedkeuringsbesluit van 07-06-2005 door GS en gelet op de verwachte uitvoeringstermijn (2015-2016) betreft het een periode van ruim 10 jaar.

²⁸ Hierna kortweg aangeduid als stageverslag. Blok, C., *Natuurcompensatie in Noord-Brabant. Groeiend naar succes*. Stageverslag NHTV, internationaal hoger onderwijs Breda, 2012.

Inhoudelijk

De compensatielocatie grenst direct aan het plangebied voor Landgoed Schuitvaart (30 ha), zodat er in de toekomst sprake zal zijn van een robuuste natuurkern met veel potenties voor natuurontwikkeling. Uiteindelijk ontstaat zo een duidelijke meerwaarde ten opzichte van de huidige situatie bij de recreatiewoningen met een geïsoleerd gelegen bos. Het inrichtingsplan geeft een helder beeld van de toekomstige inrichting en de mogelijkheden voor natuurontwikkeling en voldoet zodoende, mede door de beschrijving van het te voeren beheer, aan de beleidsregel Natuurcompensatie en de voortzetting ervan in de VR.

Beoordeling op basis van veldbezoek 2013

Omdat de genoemde correspondentie tussen de provincie en DLG pas bij de ambtelijke reactie op het rekenkameronderzoek bekend werd, was de voortgang van het compensatietraject ten tijde van het onderzoek onduidelijk. De rekenkamer heeft het gebied voor de geplande natuurcompensatie bezocht op 2 oktober 2013 en daarbij vastgesteld dat er nog geen aanplant van bos heeft plaatsgevonden en er verder ook nog geen (overige) inrichtingsmaatregelen zijn getroffen. De betreffende percelen zijn thans in agrarisch gebruik, zie foto 2. Gelet op het stadium waarin het proces thans verkeert, verwondert dit niet. Het zal nog zeker twee jaar duren alvorens een beoordeling van de kwaliteit van de compensatie gemaakt kan worden.

Foto 2: Compensatielocatie Het Vervul, thans (oktober 2013) nog in agrarisch gebruik

3.3 Fietspad Valkenvoortweg, Waalwijk

Beschrijving project

Het project betreft de aanleg van een vrijliggend fietspad door de gemeente Waalwijk aan de westzijde van en evenwijdig aan de Valkenvoortweg, tussen het Afwateringskanaal en de Blaasbalgweg. De totale lengte van het fietspad bedraagt 1.360 meter en de oppervlakte 0,46 ha.

Adviesbureau Mertens heeft in 2004 een flora- en faunaonderzoek uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat voor het project een ontheffing nodig was (volgens de toenmalige regelgeving, artikel 75 van de Flora- en faunawet (FfW)) voor enkele algemeen voorkomende soorten amfibieën en grondgebonden zoogdieren. Deze ontheffing is op 24-03-2004 door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) verleend.

Voorts wordt door de aanleg van het fietspad in totaal 0,17 ha aan natuurwaarden aangetast, die behoren tot GHS-landbouw, subzone leefgebied kwetsbare soorten, en er wordt een ecologische verbindingzone (afwateringskanaal) gekruist. De aantasting betreft concreet het vernietigen van de oevervegetatie in een te verleggen sloot. Hierin groeien onder andere gewone dotterbloem en grote pimpernel.²⁹

De compensatie wordt als volgt ingevuld. Voor de aanleg van het fietspad wordt een sloot gedempt en verlegd en wordt tevens de daarbij te beschermen oevervegetatie aangebracht. De compenserende maatregelen bestaan uit het overdimensioneren van de nieuwe watergang en het deels aanvullen met specie afkomstig uit de te dempen sloot. De wortelstokken en zaden die zich hierin bevinden kunnen zich dan weer ontwikkelen. De oppervlakte van de compensatie bedraagt circa 0,17 ha. De ingreep (aanleg fietspad) zal plaatsvinden tussen medio mei 2006 en december 2007; de compensatie wordt tegelijkertijd uitgevoerd.

Beoordeling project op basis van dossieronderzoek 2009

Procedureel

GS hebben op 15-08-2006 aan de gemeente Waalwijk een verklaring van geen bezwaar afgegeven voor de aanleg van het fietspad (aangevraagd op 06-02-2004). In ambtelijk overleg tussen provincie en gemeente is vastgelegd op welke wijze natuurcompensatie kan plaatsvinden. Dit heeft geresulteerd in bestuurlijke overeenstemming en totstandkoming van een privaatrechtelijke overeenkomst. Deze overeenkomst is augustus 2006³⁰ getekend door gemeente en provincie en is opgesteld conform het model in de beleidsregel Natuurcompensatie. De planologische verankering (in de vorm van een bestemmingsplan) van de natuurcompensatie heeft niet plaatsgevonden. GS hebben daartoe het volgende

²⁹ Voor de dotterbloem, een beschermde soort, is ten onrechte geen ontheffing aangevraagd.

³⁰ Er is geen datum ingevuld op de overeenkomst.

overwogen³¹: ‘Gelet op de omvang van het project (0,17 ha aan te tasten natuur) en het feit dat onderhavige aanvraag al enige tijd in behandeling is, achten wij het niet redelijk om de planologische zekerstelling van de natuurcompensatie alsnog via een bestemmingsplan te vereisen.’ In de overeenkomst is wel bepaald dat de gemeente binnen de wettelijke looptijd (te weten vóór februari 2008) van het vigerende bestemmingsplan zorgt voor planactualisatie en alsnog zorgt voor een specifieke natuurbescherming van het te compenseren areaal. Op basis van het dossier kan niet worden vastgesteld of dit is gebeurd.

Bij de overeenkomst is een natuurcompensatieplan gevoegd. Hierin wordt aan de hand van een dwarsprofiel aangegeven hoe de toekomstige watergang er uit komt te zien. Over het beheer wordt het volgende opgemerkt: ‘Initiatiefnemer (gemeente Waalwijk) sluit een overeenkomst af met het bevoegd zijnde waterschap, waarin vastgelegd wordt onder wiens verantwoordelijkheid het beheer van het talud van de nieuwe sloot en de strook tussen de sloot en het fietspad plaatsvindt. Het beheer dient gericht te zijn op het verder ontwikkelen van de vegetatiekundige waarden’. Uit de stukken in het dossier valt echter niet op te maken of een dergelijke overeenkomst is gesloten.

Inhoudelijk

De 0,17 ha GHS-landbouw, subzone leefgebied kwetsbare soorten³² die wordt aangetast, wordt met een gelijk oppervlakte in diezelfde GHS gecompenseerd. In het compensatieplan wordt geen melding gemaakt van een kwaliteitstoeslag. Hierdoor betekent de ingreep een netto verlies van 0,17 ha GHS-landbouw (namelijk het oppervlaktebeslag van het fietspad). Daarmee wordt niet voldaan aan de eisen. Op zich is de aantasting van de GHS gering, zowel qua effect op natuurwaarden als qua oppervlakte. Door de voorgestelde compenserende maatregel zullen de aanwezige natuurwaarden terug kunnen keren, mits een adequaat beheer wordt gevoerd. Omdat dit wordt overgelaten aan het waterschap is monitoring (door de provincie) van belang. In de overeenkomst is bepaald dat de initiatiefnemer binnen een jaar na het sluiten van de overeenkomst een ter zake kundige instantie zal belasten met het toezicht op de juiste uitvoering van het beheer.

Op basis van het dossier kan niet worden vastgesteld of dit is gebeurd.

De oevers van de nieuwe watergang, zoals weergegeven in het compensatieplan, zijn minder steil dan die van de watergang die vernietigd wordt. Hierdoor ontstaat

³¹ Brief van GS aan gemeente Waalwijk d.d. 13-04-2006.

³² In de overeenkomst wordt de subzone met ‘leefgebied kwetsbare soorten’ aangeduid; door de provincie in interne, ambtelijke correspondentie echter met ‘leefgebied struweelvogels’; het verschil doet ten aanzien van de kwaliteitstoeslag niet ter zake. Maar wel is van belang dat in de beleidsregel Natuurcompensatie ten aanzien van de realisatietermijn wordt opgemerkt: “Als de ingreep direct het leefgebied van een bedreigde soort ernstig onomkeerbaar aantast, dient eerst ervoor te worden gezorgd dat een vervangende en door de soort in gebruik genomen biotoop beschikbaar is, voordat met de verstorende ingreep mag worden gestart. Uit het flora- en faunaonderzoek blijkt echter niet dat er van de aanwezigheid van dergelijke soorten sprake is.

er een grotere oppervlakte die geschikt is voor bijzondere plantensoorten, met name dotterbloem en grote pimpernel, dan eerder het geval was. Op papier is er daarom kwalitatief gezien sprake van een goede compensatie.

Beoordeling project op basis van veldbezoek 2009

Het veldbezoek van de rekenkamer in 2009 wees uit dat er van een overgedimensioneerde sloot, zoals voorgesteld in het compensatieplan, geen sprake was. Zowel de linker- als de rechteroever was veel te steil voor de ontwikkeling van een goede oevervegetatie. Wat dit betreft wordt op de inrichtingstekening meer gesuggereerd dan in de praktijk waar gemaakt kon worden. Dit heeft te maken met de krappe ruimte (breedte) en de grote diepte van de sloot. De soorten waar het om ging, gewone dotterbloem en grote pimpernel, werden in 2009 niet waargenomen.

Beschrijving uitgevoerde acties tussen 2009 en 2013

Er zijn in het dossier geen stukken toegevoegd ten opzichte van het rekenkameronderzoek in 2009, waaruit geplande of uitgevoerde acties zijn op te maken. In eerder genoemd stageverslag wordt echter opgemerkt dat “de oever in oktober ’11 is bekeken door de provincie en geconcludeerd kan worden dat het gewenste resultaat niet is bereikt”. Kennelijk heeft de provincie twee jaar geleden een controlebezoek uitgevoerd, maar in het dossier zijn hiervan geen stukken aanwezig. In het stageverslag wordt de behandeling van dit project besloten met de opmerking dat “intern besproken zal moeten worden wat er gedaan moet worden met dit project”.

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

Er is in de periode na het vorige rekenkameronderzoek volgens het stageverslag een veldcontrole uitgevoerd door de provincie waarmee invulling is gegeven aan de taak van de provincie om toe te zien op de realisatie van de compensatie. Een schriftelijk verslag hiervan is echter niet in het dossier aanwezig. In haar bestuurlijke reactie op het rekenkamerrapport uit 2009 heeft de provincie aangegeven dat “in overleg met de gemeente wordt gewerkt aan een oplossing”. Uit de aanwezige informatie in het dossier blijkt evenwel niet dat er overleg met de gemeente is geweest.

Inhoudelijk

Op papier was sprake van een kwalitatief goede compensatie, maar in de praktijk bleek dat deze niet gerealiseerd kon worden. Er is gezocht naar een oplossing, maar uit het dossier kan niet worden opgemaakt of deze is gevonden. Hierdoor kan de rekenkamer geen inhoudelijk oordeel geven over de compensatie.

Beoordeling op basis van veldbezoek 2013

Aangezien uit het dossier duidelijk werd dat er geen relevante ontwikkelingen zijn geweest, beoordeelde de rekenkamer het op voorhand niet zinvol een veldbezoek uit te voeren.

3.4 Reconstructie N260, Alphen-Chaam

Beschrijving project

Het project betreft de reconstructie van de provinciale weg N260, Alphen-Baarle. Het project leidt tot de vernietiging van een stukje bos (in totaal 232 m²), dat deel uitmaakt van de EHS. Conform de Boswet dient dit te worden gecompenseerd in de vorm van bos, terwijl er op grond van de beleidsregel Natuurcompensatie nog een toeslag nodig is. De natuurcompensatie vindt zoals blijkt uit de hieronder genoemde ruilovereenkomst plaats op een nabijgelegen perceel, dat grenst aan de EHS, met een oppervlakte van 1.596 m². Er vindt derhalve een extra compensatie plaats van 1.364 m², zijnde 580%.

Beoordeling project op basis van dossieronderzoek 2009

Procedureel

Het dossier is zeer beknopt en bestaat uit:

- een door Staatsbosbeheer en provincie (op 29-05-2006 en 12-06-2006) getekende ruilovereenkomst voor een drietal, met kadastrale nummers, aangeduide percelen (Staatsbosbeheer: totaal 232 m² multifunctioneel bos; provincie: 1.596 m²);
- een door de provincie opgestelde ‘verklaring van afwijking’ inzake de verwerving van genoemde percelen;
- een kaartje met de ligging van de percelen;
- een notitie van Staatsbosbeheer met normkosten voor inrichting en overgangsbeheer van bos/struweel. Hierin stelt Staatsbosbeheer voor de feitelijke uitvoering van inrichting en overgangsbeheer over te nemen.

Er is geen compensatieplan en geen natuurcompensatieovereenkomst in het dossier aanwezig. Een beschrijving van de bestaande natuurwaarden is evenmin aanwezig.

Inhoudelijk

Omdat er geen verantwoording is van de precieze effecten en geen compensatieplan is opgesteld, kan geen inhoudelijke beoordeling plaatsvinden van wat op papier wordt voorgesteld. Uit het dossier bleek dat de omvang van het compensatieperceel ongeveer zes maal zo groot is als de omvang van de percelen die worden onttrokken aan de EHS. Daarmee gaat de compensatieomvang de maximale kwaliteitstoeslag van 2/3 (beleidsregel Natuurcompensatie) ver te boven.

Verder viel uit het dossier af te leiden dat de compensatiegrond in eigendom en beheer komt van Staatsbosbeheer. Hierdoor is de verwachting dat de inrichting en het beheer op ecologisch verantwoorde wijze zullen plaatsvinden. Gezien de ruime omvang van het compensatieperceel en het feit dat deze tegen de bestaande EHS aanligt, kan worden gesteld dat er geen sprake is van netto verlies van waarden, maar eerder van een versterking van de EHS.

Beoordeling project op basis van veldbezoek 2009

Het veldbezoek van de rekenkamer in 2009 wees uit dat de ingreep inmiddels had plaatsgevonden. In strijd met de regelgeving waren er echter nog geen compensatiemaatregelen uitgevoerd. Op het betreffende compensatieperceel waren nog geen bomen aangeplant.

Beschrijving uitgevoerde acties tussen 2009 en 2013

Bij brief van 28-01-2010 heeft de provincie Staatsbosbeheer gevraagd naar de stand van zaken betreffende de compensatie voor het project N260. Daarop heeft Staatsbosbeheer de provincie bij brief van 14-04-2010 een reactie gegeven. In deze brief wordt gewag gemaakt van een perceel Alphen M994 groot circa 1.596 m² dat in 2010 zal worden ingericht volgens het beheertype “droog bos met productie”. Uit de kadastrale informatie blijkt dat het hier gaat om hetzelfde perceel als dat wat door de rekenkamer in 2009 is bezocht. Staatsbosbeheer geeft in deze brief verder aan de inrichtingskosten en de afkoopkosten voor het beheer van de komende 30 jaar te declareren ‘ter afwikkeling van het dossier’ en verzoekt de provincie het totaalbedrag naar Staatsbosbeheer over te maken.

In het eerder genoemde stageverslag uit 2012 wordt gesteld: “Aangenomen kan worden dat de compensatie ondertussen uitgevoerd is en dus kan de provincie beslissen om de compensatielocatie te bezoeken en te bekijken of het beheer goed wordt uitgevoerd”. In het toezichtsoverzicht van de provincie wordt opgemerkt: “Volgens Staatsbosbeheer ingericht conform compensatieplan”.

Een veldcontrole stond gepland voor het najaar van 2013, maar is niet uitgevoerd in verband met capaciteitsproblemen bij TRO.

Naar aanleiding van het concept rapport van bevindingen van de rekenkamer, dat in februari 2014 voor ambtelijke reactie aan de provincie was aangeboden, is de rekenkamer op de hoogte gebracht van de correspondentie uit begin 2010.

Hieruit zou blijken dat de compensatie inmiddels al uitgevoerd moet zijn.

Aangezien het veldbezoek van de rekenkamer (zie onder) uitwees, dat er nog geen inrichtingsmaatregelen waren getroffen, heeft de rekenkamer bij Staatsbosbeheer navraag gedaan naar de actuele stand van zaken. Daaruit bleek dat er door laatstgenoemde, in tegenstelling tot wat in de brief van 14-04-2010 werd aangekondigd, nog geen aanplant op het compensatieperceel is uitgevoerd.

Staatsbosbeheer heeft vervolgens in een e-mail van 19-03-2014 aan de rekenkamer laten weten momenteel in overleg met de provincie te zijn om de kadastrale grens uit te zetten en vervolgens de aanplant te realiseren. Men gaat ervan uit dat het perceel in april 2014 is ingericht.

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

De rekenkamer merkt op dat de provincie na bekendmaking van de resultaten van het onderzoek in 2009 voortvarend aan de slag is gegaan om de daadwerkelijke invulling van de compensatie te achterhalen. Het is echter niet duidelijk waarom een controlebezoek op de lange baan geschoven is, terwijl er toch in 2009 al sprake

was van ‘achterstallig onderhoud’. Dat een dergelijk controlebezoek niet overbodig is, bleek nog eens duidelijk uit de navraag die de rekenkamer bij Staatsbosbeheer heeft gedaan. Het voornemen tot aanplant in 2010 is niet uitgevoerd, waardoor de compensatie nog eens vier jaar op zich heeft laten wachten, ervan uitgaande dat de aanplant daadwerkelijk voorjaar 2014 wordt gerealiseerd.

Inhoudelijk

Er is in het dossier een in 2004 door Arcadis opgesteld natuurcompensatieplan aanwezig, dat de rekenkamer in 2009 niet onder de aandacht is gekomen.³³ Hierdoor is het alsnog mogelijk een inhoudelijke beoordeling van de compensatie te maken. In dit plan staat ook een verantwoording van de aantasting, die bestaat uit het verlies van 250 m² bos, 60 m² beplantingsstrook en 194 losse bomen die verloren gaan vanwege de wegverbreding en asverschuiving. In totaal is er sprake van aantasting van 310 m² bos dat onderdeel uitmaakt van de GHS en dat is aangeduid als multifunctioneel bos.³⁴ Hiervoor geldt een kwaliteitstoets van 2/3, zodat de compensatietaakstelling op 520 m² bos uitkomt.

Tegenover de 194 te kappen bomen worden 278 nieuwe bomen aangeplant als laanbeplanting voor de N260. Daarbij vindt, behalve vervanging van gerooide bomen, ook een opvulling plaats van gaten die nu aanwezig zijn in de laanbeplanting. In het compensatieplan wordt een voorstel gedaan voor de te planten bomen en struiken: wintereik, zomereik, hulst en wilde lijsterbes in de boskern en framboos, braam, sleedoorn, meidoorn en vuilboom in de mantel. Tevens worden relevante beheermaatregelen geformuleerd, waarbij ook wordt geadviseerd het beheer aan Staatsbosbeheer over te dragen.

De rekenkamer stelt vast dat het natuurcompensatieplan duidelijk en volledig is, een goede verantwoording geeft van de verloren gegane waarden en bij juiste uitvoering tot een ecologische meerwaarde leidt ten opzichte van de verloren gegane natuurwaarden.

Beoordeling op basis van veldbezoek 2013

Bij haar veldbezoek op 2 oktober 2013 heeft de rekenkamer opnieuw geconstateerd dat in strijd met de regelgeving er nog geen bomen zijn aangeplant op de compensatielocatie langs het bestaande bos, zoals op foto 3 is te zien.

³³ Het ontbrak destijds in het aan de rekenkamer beschikbaar gestelde dossier.

³⁴ Dit wijkt af van de bovengenoemde (zie onder het kopje ‘Beschrijving project’) 232 m², die in het onderzoek in 2009 gebaseerd was op de ruilvereenkomst.

Foto 3: Compensatielocatie voor de reconstructie N260, thans (oktober 2013) in gebruik als maïsakker

3.5 Woonwagenlocatie Oude Doornakkersweg, Eindhoven

Beschrijving project

Het project betreft de uitbreiding van de woonwagenlocatie aan de Oude Doornakkersweg te Eindhoven met acht standplaatsen, waarmee het totaal aantal standplaatsen op 23 stuks komt. Het plangebied is gelegen tussen de Heerbaan, Oude Doornakkersweg en de spoorlijn Eindhoven-Weert en staat in verbinding met het omringende akkerland.

Door Ecologica (Faassen & Schuitema 2005) is een flora- en faunaonderzoek uitgevoerd. Hieraan is de volgende informatie ontleend. Het plangebied bestaat uit twee delen. Het oostelijke deel (circa 1.000 m²) betreft een tuin bestaande uit een strak gemaaid gazon omringd door sierheesters. Het westelijke deel (circa 1.800 m²) betreft een vrij jong zomereiken-berkenbosje, gelegen tegen een ouder en hoger gelegen eikenbosje (voormalig eikenhakhout). De boomlaag in het zomereiken-berkenbosje bevat naast eik en berk ook zwarte els. Er zijn geen vaste rust- of verblijfplaatsen aangetroffen van soorten waarvoor een ontheffing in het kader van de FfW nodig is. Het oostelijk deel van het plangebied valt onder de GHS-landbouw, subzone leefgebied kwetsbare soorten; het westelijk deel valt onder de GHS-natuur, subzone overig bos- en natuurgebied en is tevens deel van de EHS.

Naast compensatie ingevolge van de Boswet dient ook gecompenseerd te worden conform de beleidsregel Natuurcompensatie vanwege de aantasting van EHS/GHS. De compensatie is voorzien op een perceel tussen de spoorlijn Eindhoven-Weert en het Eindhovens Kanaal, op minder dan 1 km ten zuidoosten van de geplande uitbreiding. Hier zal een elzenbroekbos van 0,20 ha worden aangelegd in een

waterberging langs de rand van de nieuwbouwwijk. Het bos zal worden ingeplant met 90% zwarte els, 5% zwarte bes en 5% eenstijlige meidoorn. Aan de waterberging worden, gezien de abiotische vereisten van het natuurdoeltype elzenbroek, de volgende eisen gesteld:

- de inhoud van de berging moet met 10% worden vergroot, omdat door de ontwikkeling van bos ter plaatse bergingscapaciteit verloren kan gaan door vallende bladeren, takken en stammen;
- het bos mag niet langer dan een maand permanent onder water staan;
- de grondwaterstand mag schommelen tussen het maaiveld en 40 centimeter onder het maaiveld;
- de zuurgraad van het water mag schommelen tussen een pH van 3,5 en 6,5.

Beoordeling project op basis van dossieronderzoek 2009

Procedureel

GS hebben op 17-04-2007 een verklaring van geen bezwaar verleend aan de gemeente Eindhoven (aangevraagd op 09-01-2007) voor de uitbreiding van de woonwagenlocatie aan de Oude Doornakkersweg.

Er is geen natuurcompensatieovereenkomst opgesteld. Uit het goedkeuringsbesluit blijkt dat GS ten aanzien van de natuurcompensatie het volgende hebben overwogen: 'De natuurcompensatie is voorzien in het bestemmingsplan Tongelresche Akkers, dat momenteel bij ons ter goedkeuring voorligt. De compensatie, in de vorm van een waterberging gecombineerd met een elzenbroekbos van 0,20 ha, is in het genoemde bestemmingsplan in voldoende mate veiliggesteld'.

De gemeente Eindhoven heeft bij brief van 24-04-2007 aan GS aangegeven dat met de compensatie een bijdrage wordt geleverd aan het natuurontwikkelingsproject 'Randzone Urkhoven'. Een deel van dit project (het ontwikkelen van een akkerperceel tot heidegrond met een oppervlakte van 2,39 ha) zal ten laste komen van de exploitatie van het bestemmingsplan Tongelresche Akkers.³⁵

Daaruit is de noodzaak van de uitbreiding van de woonwagenlocatie aan de Oude Doornakkersweg voortgevloeid.

De gemeente Eindhoven heeft een natuurcompensatieplan opgesteld en toegezonden aan GS (17-04-2007) voor de 'zuidoosthoek Tongelresche Akkers'. Daarin worden zowel de inrichtingsmaatregelen als het beheer beknopt omschreven. Bij de genoemde brief van 24-04-2007 wordt ook het definitief ontwerp van het project Randzone Urkhoven gezonden (Schrofer 2005). Hierin wordt een vrij gedetailleerde beschrijving gegeven van de inrichting en het beheer.

³⁵ Vanaf deze locatie zullen de woonwagens worden verplaatst naar de locatie Oude Doornakkersweg.

Inhoudelijk

Een verantwoording van de compensatiebehoefte door de gemeente Eindhoven is niet in het dossier aangetroffen. In de ruimtelijke onderbouwing bij de artikel 19.1 aanvraag in het kader van de destijds vigerende Wet ruimtelijke ordening (Wro) wordt een oppervlakte van 0,19 ha loofbos genoemd dat verwijderd moet worden. Uit het kaartbeeld blijkt de uitbreiding om een oppervlakte van 1.540 m² te gaan. In de ruimtelijke onderbouwing wordt elders een strook van circa 20 bij 80 meter genoemd, terwijl in het natuurcompensatieplan een oppervlakte van 1.960 m² wordt vermeld. Dit betreft EHS (westelijk deel van de uitbreiding). Het oostelijke deel van de uitbreiding betreft een oppervlakte van 930 m² (oppervlakte ontleend aan het kaartbeeld). Op basis van het kaartbeeld blijkt dus dat de totale vernietigde oppervlakte GHS 2.470 m² (1.540m² + 930m²) bedraagt.

Bij het westelijk deel (zomereiken-berkenbos) is een kwaliteitstoeslag van minimaal 2/3 passend.³⁶ De compensatiebehoefte komt dan op minimaal 1.540 x 1,67 + 930 = 3.500 m² of 0,35 ha. De voorgestelde oppervlakte van 0,20 ha voldoet derhalve niet aan de norm.

De compensatie op het perceel voor de waterberging grenst aan de EHS/GHS. De compensatie in het natuurontwikkelingsgebied Randzone Urkhoven ligt echter in de EHS, namelijk beheersgebied. In de beleidsregel Natuurcompensatie is opgenomen dat compensatie in uitzonderingsgevallen mag plaatsvinden in een EHS-beheersgebied. Hier wordt in het goedkeuringsbesluit van GS echter niet op ingegaan.

Er worden duidelijke eisen gesteld aan de waterberging. Deze vereisten zijn noodzakelijk voor een duurzame instandhouding van het elzenbroekbos.

Monitoring is daarbij van essentieel belang. Dit is echter noch vastgelegd in het compensatieplan, noch in een overeenkomst.³⁷

Beoordeling project op basis van veldbezoek 2009

Uit het veldbezoek van de rekenkamer in 2009 bleek dat op de noordwestelijke ingreeplocatie nog een bosopstand aanwezig was. Er was daar dus nog geen bos gekapt voor de uitbreiding. Wel bleek dat op het perceel illegaal vuil werd gestort. Verder wees het veldbezoek uit dat op de locatie Randzone Urkhoven bos was aangeplant. Op de eigenlijke locatie voor de compensatie (nabij de woningbouw Tongelresche Akkers), hadden nog geen compensatiemaatregelen plaatsgevonden. Hier zou elzenbroekbos worden gerealiseerd ter compensatie voor de uitbreiding van het woonwagenkamp.

³⁶ In het eerste flora- en faunaonderzoek door een boomverzorgingsbedrijf (Pius Floris 2005) wordt de ouderdom van het bosplantsoen op circa 25 jaar geschat; dit betekent dat een kwaliteitstoeslag van 1/3 ook verdedigbaar is.

³⁷ In een interne memo van de provincie (23-03-2007) wordt geadviseerd aan GS om in het besluit op te nemen dat 'in geval de functie van elzenbroekbos niet duurzaam blijkt, GS er vanuit gaat dat B&W zorgen voor een duurzame compensatie op een andere plek'. In het goedkeuringsbesluit is dit advies niet overgenomen.

Beschrijving uitgevoerde acties tussen 2009 en 2013

Bij brief van 03-05-2011 aan B&W van de gemeente Eindhoven verzoekt de provincie de gemeente vóór 01-07-2011 aan te geven wanneer de compensatie op het aanvankelijk opgegeven compensatieperceel tussen de spoorlijn Eindhoven-Weert en het Eindhovens Kanaal conform afspraken zal worden uitgevoerd. Uit de stukken in het dossier is niet op te maken of er daadwerkelijk vóór 01-07-2011 door de gemeente Eindhoven is gereageerd op de genoemde brief. Maar in een brief van 01-12-2011 aan de provincie (met kenmerk 11uit16399) doet de gemeente Eindhoven een nieuw voorstel voor de natuurcompensatielocatie. In het oorspronkelijke voorstel werd de natuur gecompenseerd in de toekomstige uitbreiding van het plan 'De Tongelresche Akkers', maar "bij nader inzien leek dit ons een wat minder goed idee, vandaar dit alternatief". Bij de brief is een uitgewerkt voorstel gevoegd. Hierin wordt de vernietigde oppervlakte opnieuw bepaald op 1.900 m², maar voor de compensatievereiste wordt nu een toeslag van 1/3 noodzakelijk geacht, zodat de compensatie 2.540 m² dient te bedragen.³⁸ Het aanvankelijk voorgestelde compensatiegebied zou een oppervlakte hebben van 2.660 m².³⁹

De problemen bij de oorspronkelijk voorgestelde locatie worden als volgt kort aangeduid:

- risico op vervuiling/schade door woonwagenkamp;
- creëren van Versnipperde natuur (spoor vormt barrière en de voorgestelde compensatie is geen aaneengesloten geheel);
- als het bos afgeschermd wordt door middel van sloten wordt de te compenseren oppervlakte niet gehaald;
- het gebied krijgt de bestemming Waterberging, dit moet de bestemming Natuur zijn.

Als alternatieve locatie wordt een perceel nabij het gebied Loovelden voorgesteld, dat bestempeld is als groenblauwe mantel en grenst aan de EHS. Dit gebied was vroeger bos en de vigerende bestemming is Bos en Natuur met deels Hoogspanningsleiding als dubbelbestemming. In het verleden was het betreffende gebied⁴⁰, met een oppervlakte van 3.450 m², al door de gemeente geworven ten behoeve van compensatie. Het voorstel houdt in dat het perceel wordt beplant met een eiken-hakhoutbos. Er kan geen normaal loofbos ontwikkeld worden in verband met de aanwezige hoogspanningsleiding. Het voorstel bevat een beplantingsplan, terwijl er ook duidelijk wordt aangegeven hoe het beheer moet plaatsvinden. In het dossier is voorts nog een heel beknopt verslag aanwezig van een controlebezoek door de provincie (zonder datum), voorzien van een foto van de compensatielocatie met als toelichtende tekst: "In onderzoek RKZ had aantasting nog niet plaatsgevonden, inmiddels wel en compensatie is uitgevoerd op perceel Loovelden".

³⁸ Op de hierboven genoemde 930 m² wordt ook in dit voorstel niet ingegaan.

³⁹ Deze informatie, blijktens het nieuwe voorstel aangegeven in het "eerste onderzoek van van Duuren Bosbeheer", was in 2009 niet in het dossier aanwezig.

⁴⁰ Onderdeel van kadastraal perceel 1564.

Tenslotte bevat het dossier een brief van de provincie aan B&W van Eindhoven van 18-06-2013 (met kenmerk C2122819/3427849) waarin wordt bericht dat er een veldbezoek is uitgevoerd op 08-04-2013, waarbij geconstateerd is dat het perceel conform afspraak is aangelegd en ingericht. De provincie concludeert “dat het dossier kan worden gesloten”.

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

Ten tijde van het rekenkameronderzoek in 2009 had nog geen ingreep plaatsgevonden die leidde tot een compensatieverplichting en er was nog niet gecompenseerd, zodat er toen geen beoordeling kon worden gegeven van de compensatie. Blijkens het dossier is de ingreep inmiddels uitgevoerd, is een nieuwe compensatielocatie geselecteerd en heeft de provincie ook al een controlebezoek afgelegd. Er is echter ook voor de nieuwe locatie geen overeenkomst gesloten en daarmee wordt formeel gezien nog steeds niet voldaan aan de vereisten bij een natuurcompensatieverplichting in procedurele zin. Wel kan worden opgemerkt dat de oppervlakte van het perceel, 3.450 m², ruimschoots voldoet aan de voorgestelde taakstelling van 2.540 m², zodat er sprake is van een ruime overcompensatie.⁴¹

Inhoudelijk

Dat er op het compensatieperceel een hakhoutbos wordt geplant, biedt goede kansen voor de ontwikkeling van natuurwaarden op korte termijn. Het is echter niet duidelijk wat de winst voor de natuur is - in kwantitatieve zin - van compensatie voor een rode ontwikkeling in een gebied dat recent nog bos was en zonder bestemming tot compensatielocatie (hoogstwaarschijnlijk) ook gewoon natuurgebied gebleven was. Zonder aanplant van hakhout zal er zich een ruigte vormen die op den duur weer overgaat in bos, waarbij met het juiste beheer ook een hakhoutbos kan worden gerealiseerd.

Beoordeling op basis van veldbezoek 2013

Bij haar veldbezoek op 2 oktober 2013 kon de rekenkamer nog geen nieuwe aanplant vaststellen op kadastraal perceel 1564. Wel bleek dat de (hoge) populieren inmiddels waren gekapt, zie foto 4. Er zijn dus kennelijk wel voorbereidende werkzaamheden gestart, maar de conclusie van de provincie dat de compensatie al is uitgevoerd, lijkt op z'n minst voorbarig. Dat kan pas na de aanplant van het voorgenomen hakhoutbos worden geconcludeerd. Omdat het perceel deel uitmaakt van een groter gebied met natuurcompensatie (zie ook paragraaf 3.8), mag worden aangenomen dat de compensatie uiteindelijk correct wordt gerealiseerd.

⁴¹ Volgens de berekening zoals weergegeven onder het kopje ‘Beoordeling project (...) dossieronderzoek 2009’ zou de compensatie ongeveer 0,35 ha moeten bedragen, maar omdat de informatie over de aantasting in het dossier gebrekkig is, kan eigenlijk geen goede beoordeling worden gegeven van de juistheid van de compensatietaakstelling.

Foto 4: Compensatielocatie Loovelden, hoge bomen zijn inmiddels gekapt

3.6 Uitkijktoren Reusel, Reusel-De Mierden

Beschrijving project

Het project betreft de herbouw van een voormalige brandtoren als uitzichttoren in het buitengebied van Reusel. In overleg met de gemeente is gekeken op welke plaats deze toren het beste gebouwd zou kunnen worden. Uiteindelijk is een perceel bosgrond, gelegen tegenover Taveerne D'n Ouwe Brandtoren, als meest geschikte locatie aangewezen.

Naast de uitkijktoren worden op de voorziene locatie ook een picknickplaats en parkeervoorzieningen aangelegd⁴² en informatie- en verwijzingsborden gerealiseerd. De clustering van de geplande voorzieningen is bedoeld om invulling te geven aan het toeristische product 'recreatieve poort'. De (provinciale) adviescommissie Toerisme & Recreatie heeft op 08-08-2007 positief geadviseerd over onderhavig plan. De toren zal in eerste instantie gebruikt worden om uit te kunnen kijken over de bossen van Reusel. De toren zal dan kosteloos toegankelijk zijn. Daarnaast zal tegen één zijde van de toren een klimwand geplaatst worden. Daarmee kunnen inkomsten gegenereerd worden om de jaarlijkse onderhoudskosten te betalen.

⁴² De aanleg van nieuwe parkeerplaatsen was al vóór de aanvraag ingevolge artikel 19.1 Wro gerealiseerd; de provincie is van oordeel dat door de gemeente "geen helderheid wordt gegeven of al aantasting van de GHS heeft plaatsgevonden door de aanleg van de nieuwe parkeerplaatsen". Ook is er geen aandacht besteed aan eventuele uitstralingseffecten op de GHS. Bron: verslag Hoorzitting 14-11-2007, aangevraagd door de gemeente.

De uitkijktoren wordt ongeveer 26 meter hoog en zal een grondoppervlak beslaan van circa 70 m².

De geplande voorzieningen liggen in de GHS-natuur, subzone overig bos en natuurgebied en tevens in de EHS (bestaand bos- of natuurgebied). Voor het verlies van de GHS/EHS dient op grond van de beleidsregel Natuurcompensatie compensatie plaats te vinden. Uit documentatie is gebleken dat de gemeente van oordeel is dat er geen compensatieplicht is op grond van de Boswet, aangezien de uitkijktoren wordt gerealiseerd op een open plek in de bebossing, waarvoor slechts enkele (10) bomen gekapt zullen worden. Ze is wel voornemens op de compensatieplek bomen aan te planten en zal tevens op de plek van de uitkijktoren weer bomen aanplanten. Uit het dossier blijkt verder dat de compensatie als volgt zal worden ingevuld. De gemeente Reusel-De Mierden zal in het kader van de realisatie van een ecologische verbindingszone bij de wegen de Raamloop en het Buspad meerdere hectaren bomen aanplanten. De compensatielocatie maakt deel uit van de GHS-landbouw, subzone leefgebied kwetsbare soorten. De compensatie zal bestaan uit realisatie van een kleinschalig landschap met poelen, houtwallen en bloemrijk grasland en zal ruimtelijk aansluiten op genoemde ecologische verbindingszone.

De compensatieoppervlakte zal 1,0 ha bedragen.

De compensatie zal volgens plan voorjaar 2009 gereed zijn. Deze compensatie sluit aan op de compensatie voor de retentievoorziening Lage Mierden (zie paragraaf 3.9).

Verder zal de uitkijktoren na plaatsing landschappelijk worden ingepast door het plaatsen van onder andere nieuwe bomen en een duidelijke overgang van de open plek in het bos naar het bos zelf door middel van een mantelvegetatie.

Beoordeling project op basis van dossieronderzoek 2009

Procedureel

GS hebben op 28-01-2008 een verklaring van geen bezwaar (aangevraagd 13-08-2007) verleend aan de gemeente Reusel-De Mierden voor de bouw van een uitkijktoren. Er is een compensatieplan opgesteld, maar hierin wordt alleen in zeer algemene zin ingegaan op de aantasting van natuurwaarden in de EHS/GHS (er is geen natuurwaardenonderzoek uitgevoerd). Verder bevat het plan geen verantwoording van compensatiehectares en evenmin een inrichtings- en beheersplan. Voorts is tussen de provincie en de gemeente een overeenkomst betreffende het veiligstellen van compensatie gesloten op 08-01-2008. Deze overeenkomst is opgesteld conform het model opgenomen in de beleidsregel Natuurcompensatie.

Uit het goedkeuringsbesluit blijkt dat GS van oordeel zijn dat de betreffende bestemming 'Agrarisch gebied met abiotische en natuurwaarden', inclusief bijbehorend beschermingsregime, voldoende planologische zekerheid biedt, maar dringen er wel bij de gemeente op aan, dat de compensatie op een gedegen wijze planologisch wordt zekergesteld in de algehele herziening van het bestemmingsplan 'Buitengebied' dat in voorbereiding is.

Inhoudelijk

Ten aanzien van de berekening van de compensatiehectares is het volgende op te merken.⁴³ De aantasting als gevolg van de toren en het verloren gaan van de bosfunctie van het bosperceel waarop deze, alsook de picknickplaats, wordt opgericht bedraagt circa 450 m². De oppervlakte van de parkeervoorziening bedraagt 750 m². Vanwege het ontbreken van een onderzoek naar flora- en faunawaarden, is rekening gehouden met een 50 m² uitstralingszone die een oppervlakte van ongeveer 4.500 m² beslaat.

Rekening houdend met een 2/3 toeslag op 1.200 m² (= 450 + 750) en een 1/3 toeslag ten aanzien van de uitstralingseffecten, komt de compensatieverplichting uit op 0,2 ha + 0,6 ha = 0,8 ha. De oppervlakte die de gemeente als compensatie uitvoert kent een omvang van 1 ha, zodat ruimschoots wordt voldaan aan de normstelling.⁴⁴ Aangezien de gemeente voornemens is op de locatie van de uitkijktoren 'een geleidelijke overgang te creëren met mantelzoombeplanting, waardoor de flora en fauna weer versterkt zal worden' (ruimtelijke onderbouwing van de gemeente d.d. februari 2007), kan worden gesteld dat er voor een aantal soort(groep)en een verbetering optreedt. Eerst stonden er namelijk vooral exoten op het betreffende perceel (Amerikaanse eik). Anderzijds treedt verstoring op door recreanten, zodat gevoelige soorten de plek zullen mijden. Gezien de schaal, aard en locatie (namelijk de periferie van het bos- en natuurgebied) van de ingreep is een aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet te verwachten. Door de compensatie worden eveneens waardevolle natuurwaarden toegevoegd.

Beoordeling project op basis van veldbezoek 2009

Uit het veldbezoek van de rekenkamer in 2009 bleek dat de uitkijktoren met klimwand is gerealiseerd. Op het perceel bij de Rouwenbogtloop en de Raamsloop (compensatielocatie) had de gemeente, in strijd met de regelgeving en het eigen voornemen om de compensatie in het voorjaar van 2009 gereed te hebben, echter nog geen compensatiemaatregelen uitgevoerd. Op het betreffende perceel werd in 2009 nog maïs verbouwd. Nabij de uitkijktoren was evenmin nog mantelzoombeplanting aangebracht.

Beschrijving uitgevoerde acties tussen 2009 en 2013

Blijkens een brief d.d. 21-03-2012 van de provincie aan B&W van de gemeente Reusel-De Mierden (kenmerk C2069630/2911202), heeft eerstgenoemde in oktober 2011 een veldonderzoek uitgevoerd. Van dit onderzoek zijn geen stukken aanwezig

⁴³ Goedkeuringsbesluit GS, 28 januari 2008.

⁴⁴ De provincie gaat er, in tegenstelling tot de gemeente van uit, dat ook voor de eerder aangelegde parkeerplaatsen in de berm van de weg nog compensatie nodig is; in het 'registratieformulier natuurcompensatie', gevoegd bij de compensatieovereenkomst, gaat de gemeente uit van een totale oppervlakte van '100 m² en uitstraling'; deze oppervlakte is afwijkend van de 50 m², die door de gemeente en initiatiefnemer tijdens de hoorzitting op 14-11-2007 is genoemd, terwijl de provincie in haar goedkeuringsbesluit uitgaat van 70 m².

in het dossier.⁴⁵ In de brief, die ingaat op de natuurcompensatie voor een drietal projecten waaronder de uitkijktoren⁴⁶, geeft de provincie kort aan wat haar bij het veldonderzoek is gebleken, namelijk “dat de natuurcompensatie nog niet direct zichtbaar is”. Niettemin is de gemeente van mening dat de natuurcompensatie volgens afspraak is uitgevoerd, zo is uit ambtelijk contact met de gemeente, volgend op de veldcontrole, gebleken. De gemeente wijt de slechte zichtbaarheid van de natuurcompensatie aan het voormalig langdurig agrarisch grondgebruik en meent dat dit op termijn zal veranderen. De provincie besluit deze brief met op te merken dat de huidige situatie, in relatie met de afspraken omtrent aanleg en beheer, voldoende aanleiding biedt om het compensatiedossier te sluiten.

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

Maart 2012 heeft de provincie besloten het natuurcompensatiedossier van het onderhavige project te sluiten, aangezien de gemeente aan zijn compensatieverplichting heeft voldaan en er ook afspraken zijn gemaakt omtrent het beheer. Dit laatste zal door de gemeente ter hand worden genomen, zoals blijkt uit de brief van 21-03-2012. Doordat in het dossier een verslag van het veldbezoek ontbreekt, is moeilijk te beoordelen welke ‘parameters’ de provincie in het veld heeft onderzocht. De compensatie zou volgens opgave van de gemeente bestaan uit realisatie van een kleinschalig landschap met poelen, houtwallen en bloemrijk grasland (zie onder het kopje ‘Beschrijving project’). Het is niet duidelijk waarom de hierbij behorende inrichtingsmaatregelen niet goed zichtbaar zouden zijn. De bespreking in het stageverslag (zie voetnoot) doet vermoeden dat er nog geen maatregelen waren uitgevoerd. In dat licht bezien zou de afsluiting van het dossier te voorbarig zijn.

Inhoudelijk

Er zijn geen stukken aan het dossier toegevoegd na het rekenkameronderzoek uit 2009, die een inhoudelijke beoordeling mogelijk maken. De rekenkamer merkt, in aanvulling op het onderzoek in 2009 op, dat de provincie een summier inrichtingsplan kennelijk voldoende acht, terwijl - om de inhoud van de compensatie goed te kunnen beoordelen - er op z’n minst ook een concreet inrichtingsvoorstel aanwezig moet zijn, alsmede een (uitgewerkt) voorstel voor het te voeren beheer.

⁴⁵ Er blijkt wel een verslag te zijn gemaakt, want in het stageverslag wordt ook gewag gemaakt van dit veldbezoek en daarover wordt het volgende opgemerkt: “Doordat bijvoorbeeld op een perceel een tractor reed kan zelfs gedacht worden dat de percelen nog voor andere doeleinden gebruikt worden. Misschien heeft de tractor te maken met het feit dat de gronden nog klaargemaakt moesten worden voor toekomstig gebruik. Echter waren op andere percelen sporen te vinden van ander gebruik dan gebruikelijk. De provincie zal de beheerder kunnen aanspreken en duidelijkheid vragen over de huidige situatie en de planning.”

⁴⁶ De beide andere projecten zijn de retentievoorziening Lage Mierden en het fietspad Reusel-Hulsel, zie respectievelijk paragraaf 3.9 en 3.10.

Beoordeling project op basis van veldbezoek 2013

Het veldbezoek van de rekenkamer heeft op 2 oktober 2013 plaatsgevonden.

Daarbij is foto 5 gemaakt van het compensatieperceel.

Uit het bij het natuurcompensatieplan gevoegd kaartje blijkt dat dit perceel een oppervlakte heeft van circa 1,5 ha, dus meer dan de 1 ha volgens het compensatieplan en ruim boven de eerder genoemde taakstelling van 0,8 ha.

Echter, niet het gehele perceel is ingericht, slechts in het midden zijn enkele 'plukken' van circa 15 meter breed en 40 meter lang met wilg ingeplant, in totaal een kleine 2.000 m² aanplant.

De inrichtingselementen poel en houtwal zijn niet aangetroffen, terwijl er ook geen oeveraanpassing aan de Raamsloop aan de zuidkant van het perceel heeft plaatsgevonden. Het is mogelijk dat er een weidemengsel is ingezaaid (bij het bezoek in 2009 werd nog maïs geteeld), maar het grasland heeft thans nog geen kruidenrijk karakter. Om bloemrijk grasland te verkrijgen zal er jaarlijks een maaibeurt nodig zijn in september, waarbij het maaisel wordt afgevoerd.

Gelet op het jarenlange gebruik als maïsakker, zal het nog wel enige jaren duren voordat een bloemrijk grasland verkregen wordt. In dergelijke situaties is dit op korte termijn alleen haalbaar door het afgraven van de bouwvoor. In verhouding tot het door de gemeente aangekondigde kleinschalig landschap is de kwaliteit van de inrichting vrij mager te noemen. Ook in dit licht bezien is de afsluiting van het dossier te voorbarig.

Foto 5: Impressie van de compensatielocatie voor de uitkijktoren Reusel

3.7 Bergbezinkbassin Kosmoslaan, Eindhoven

Beschrijving project

Het project betreft de aanleg van een bergbezinkbassin (BBB) achter de grootste riooloverstort van Eindhoven. Dit project dient gerealiseerd te worden in het kader van het Gemeentelijk Rioleringsplan. Het BBB dient tijdens hevige neerslag vuil water uit de riolering op te vangen dat anders onbelemmerd de Dommel instroomt. Met de aanleg van het ondergrondse bassin wordt dan ook verwacht een verbetering van de algehele milieukwaliteit in de directe omgeving van de overstort en ook stroomafwaarts van de Dommel te realiseren.

Het BBB grenst aan de bebouwde kom. De locatie is te typeren als nat bloemrijk grasland en is gelegen in de GHS/EHS. De oppervlakte hiervan is 0,8 ha. Realisatie van het BBB zal de bestaande natuurwaarden onherstelbaar aantasten. In het dossier wordt melding gemaakt dat uit een quickscan flora- en faunaonderzoek is gebleken dat op de locatie geen soorten voorkomen waarvoor een ontheffing in het kader van de FfW dient te worden aangevraagd.

De natuurcompensatie wordt voorzien aan de zuidzijde van de Eisenhowerlaan en ten westen van de Wolvendijk, op de zogenaamde Loovelden. Dit is één van de weinige geschikte locaties voor compensatie in de nabije omgeving, waar netto oppervlak aan de GHS kan worden toegevoegd.

Ten aanzien van de kwaliteitstoeslag wordt uitgegaan van natuurkwaliteiten die in 25 jaar te vervangen zijn, zodat de toeslag 1/3 bedraagt.

In totaal dient $0,8 \text{ ha} \times 1,33 = 1,07 \text{ ha}$ min of meer gelijkwaardige natuur als compensatie te worden aangelegd. In het compensatieplan (Gemeente Eindhoven 2006) wordt echter voorgesteld de compensatie op te schalen door vanuit het gemeentelijke groenprogramma een bijdrage te leveren en subsidie aan te vragen. De opschaling is bedoeld om in één keer een robuuste structuur te kunnen realiseren.

Samengevat bestaat het compensatieplan uit de volgende onderdelen:

- 0,8 ha grond bestemd als ‘agrarisch gebied met landschappelijke en abiotische waarden’ en nu in gebruik als akker, wordt met een wijzigingsbevoegdheid omgezet in de bestemming ‘multifunctioneel groen’ en ingericht als eikenbeukenbos (perceel 1);
- 2,8 ha grond met de bestemming ‘agrarisch gebied met landschappelijke en abiotische waarden’ en nu in gebruik als akker, worden evenzo omgezet in ‘bos en natuur’ en ingericht als wintergraan akkers met eikensingels (percelen 2 en 3);
- 5,4 ha grond, met bestemming ‘bos en natuur’ en nu in gebruik als akker, worden ingericht als natuur, onder andere door het afgraven van de bouwvoor en aanplant van elzensingels en natuurlijke vegetatieontwikkeling (percelen 4 t/m 11).

Alleen perceel 1 wordt aan de GHS toegevoegd. De percelen 2 en 3 behoren reeds tot de GHS. De overige percelen (4 t/m 11) behoren reeds tot de EHS.

Na realisatie van het compensatieplan wordt het beheer overgedragen aan de 'gebiedsbeheerder buitengebied' van de gemeente.

Beoordeling project op basis van dossieronderzoek 2009

Procedureel

Het compensatieplan is volledig aanwezig in het dossier en bevat een gedetailleerde inrichtingstekening met natuurdoeltypen, inrichtingsmaatregelen en te voeren beheer per perceel (in totaal zijn er 11 percelen). Het compensatieplan is in overleg met de provincie opgesteld en in het inmiddels vastgestelde bestemmingsplan Buitengebied is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen die deze natuurcompensatie mogelijk maakt. Zodra het bestemmingsplan Buitengebied in werking is getreden zal het wijzigingsplan in procedure worden gebracht. De kosten die verbonden zijn aan deze natuurcompensatie zijn veiliggesteld. Het is niet uit de stukken in het dossier op te maken of de hier bedoelde wijzigingen ook daadwerkelijk doorgevoerd zijn.

Inhoudelijk

Kwantitatief gezien vindt een één-op-één compensatie plaats: het verlies van 0,8 ha EHS wordt met 0,8 ha EHS elders aangevuld. Als zodanig wordt niet aan de vereisten van de beleidsregel Natuurcompensatie voldaan.

De overige hectares (percelen 2 t/m 11) worden immers in de EHS gerealiseerd. De kwaliteitstoets vindt in feite in de vorm van concrete invulling van de EHS plaats, waarvoor in het verleden nog geen middelen aanwezig waren.

Anderzijds wordt door de op natuurontwikkeling gerichte inrichting van gronden langs de Kleine Dommel een robuuste ecologische structuur gerealiseerd, die zeker tot een aanmerkelijke verhoging van natuurwaarden leidt op voormalige akkers. Dit is de natuurwinst die met het project verkregen wordt.

Beoordeling project op basis van veldbezoek 2009

Uit het veldbezoek van de rekenkamer in 2009 kwam naar voren dat de gemeente Eindhoven in september 2008 is gestart met de bouw van de retentievoorziening (bron: projectbord ter plaatse). De bouw was ten tijde van het veldbezoek in 2009 in volle gang. Er was daarentegen, in strijd met de regelgeving, in 2009 in het compensatiegebied Loovelden nog geen activiteit te bespeuren, die wijst op natuurontwikkeling, hoewel een enkele akker wel uit productie leek te zijn genomen. Maar er was nog nergens bouwvoor afgegraven en ook waren er nog geen bomen (eikenbeukenbos of houtsingels) aangeplant.

De potenties voor de ontwikkeling van natuurwaarden in dit landschappelijk zeer fraaie gebied zijn overigens wel groot.

Beschrijving uitgevoerde acties tussen 2009 en 2013

Omdat er in het dossier geen stukken aanwezig waren met betrekking tot uitgevoerde activiteiten vanaf 2009⁴⁷, is navraag gedaan bij de provincie en heeft laatstgenoemde aan de rekenkamer een ambtelijk mailbericht verstrekt⁴⁸ d.d. 29-07-2013 van de gemeente Eindhoven aan de provincie. Hierin wordt aangegeven wat het compensatieperceel is, aan de hand van een bijgevoegd kaartje, waarop een drietal percelen (A t/m C) zijn aangeduid in het gebied Loovelden. Het onderhavige gebied voor de natuurcompensatie betreft perceel C. De gemeente schrijft: “Op het hele perceel zijn compensatie maatregelen uitgevoerd betaald uit de Kosmoslaan (ter waarde van ca. 75.000,-).” Er wordt geen opgave gedaan van de oppervlakte, maar de rekenkamer heeft aan de hand van het kaartje een oppervlakte kunnen berekenen van 3,62 ha voor het totale perceel C.

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

Er zijn blijkens de later aan het dossier toegevoegde correspondentie tussen gemeente en provincie inmiddels compensatiemaatregelen uitgevoerd, namelijk in het gebied Loovelden. Qua grootte voldoet het totale perceel C ruim aan de taakstelling van 1,07 ha, maar uit de correspondentie wordt niet duidelijk welk deel van perceel C is bedoeld voor de compensatie, noch wat de oppervlakte is en ook niet welk van de 11 percelen uit het compensatieplan het betreft. In procedurele zin vertoont het dossier als mankement dat er nooit een compensatieovereenkomst is opgesteld met duidelijke informatie over de vernietigde oppervlakte, de taakstelling en de inhoud van de compensatie. De informatie in het dossier is voorts fragmentarisch van aard en lijkt niet geheel volledig, hetgeen de beoordeling sterk bemoeilijkt.

Inhoudelijk

De compensatie wordt gerealiseerd in het gebied Loovelden, waar meerdere compensatiepercelen liggen, onder andere ook voor het in paragraaf 3.6 beschreven project Woonwagenlocatie Oude Doornakkersweg te Eindhoven. Door het bijeenvoegen van meerdere compensatiepercelen ontstaat een omvangrijk en aaneengesloten natuurgebied, hetgeen duidelijk ecologische meerwaarde biedt ten opzichte van ‘losse’ stukjes natuur. Uit het natuurcompensatieplan van december 2006 blijkt dat in het gebied Loovelden een afwisseling wordt nagestreefd van bosjes, struwelen, houtsingels en extensieve graslanden en akkers, waardoor voor vele soorten een geschikt biotoop wordt gecreëerd.

⁴⁷ Het stageverslag meldt overigens wel dat de gemeente Eindhoven in november 2011 de provincie heeft laten weten dat ze in december 2011 zouden beginnen met het planten van de eerste bomen. Over deze ontwikkeling zijn echter geen stukken in het dossier aanwezig.

⁴⁸ Het betreffende bericht is inmiddels ter registratie in Corsa aangeboden, zodat het nu deel uitmaakt van het dossier.

Beoordeling project op basis van veldbezoek 2013

Bij haar veldbezoek op 16 oktober 2013 stelt de rekenkamer vast dat er op een deel van perceel C inmiddels bos (jonge eik) is aangeplant ter grootte van 0,77 ha. Tevens is een strook van circa 265 bij 10 meter aangeplant met meidoorn en sleedoorn. Daarmee zou ongeveer voldaan zijn aan de taakstelling van 1,07 ha. De omliggende percelen zijn ingezaaid met gras en klaver. Het plantmateriaal oogt gezond en er zijn alleen inheemse soorten toegepast. Er kan al met al worden geconstateerd dat aan de compensatietaakstelling is voldaan.

Foto 6: Compensatielocatie Loovelden, met aangeplante strook tussen graslanden

3.8 Retentievoorziening Lage Mierden, Reusel-De Mierden

Beschrijving project

Het project betreft de aanleg van een bergbezinkbassin en aansluitend daarop een retentievoorziening door de gemeente Reusel-De Mierden. Aanleiding daarvoor is het gemiddeld twee maal per jaar in werking treden van een riooloverstort in De Mierden, waardoor vervuild rioolwater geloosd wordt in de bodem en in het oppervlaktewater. Met het aanbrengen van een bergbezinkbassin wordt de frequentie van overstorten teruggebracht tot eens in de vijf jaar, waarbij bovendien het overstortwater relatief schoon is.

Uit het dossier blijkt dat de aanleg van de retentievoorziening betekent dat inbreuk wordt gemaakt op de EHS, namelijk natuurontwikkelingsgebied.

Qua streekplancategorie is sprake van GHS-natuur, subzone natuurparel. Hiervan wordt 0,9 ha aangetast. Verder dient 900 m² bos te worden gekapt, waarvoor compensatie nodig is op grond van de Boswet. Daarbovenop geldt een

toeslagverplichting conform de beleidsregel Natuurcompensatie. De gemeente is voornemens de compensatie te realiseren op een locatie in de omgeving van de Raamsloop en de Rouwenbogtloop, ter grootte van 2 ha. Deze locatie ligt eveneens in de EHS (beheersgebied). Qua streekplancategorie is sprake van GHS-landbouw, leefgebied kwetsbare soorten, alsook van GHS-landbouw, leefgebied struweelvogels. De compensatie zal bestaan uit de inrichting van een kleinschalig landschap met onder meer poelen, houtwallen, oeveraanpassing alsmede bloemrijk grasland. De compensatie wordt uiterlijk 4 jaar na de verstorende ingreep gerealiseerd. Deze compensatie sluit aan op de compensatie voor de Uitkijktoren Reusel (zie paragraaf 3.7). Herplant van bos vindt plaats op het perceel H1223 (1.700 m²), gelegen aan de Kempenbaan.

In de ruimtelijke onderbouwing bij het planvoornemen (Croonen 2007) wordt gesteld dat de huidige natuurwaarden van de ingreeplocatie matig zijn en dat er geen belemmeringen zijn op grond van de FfW.

Beoordeling project op basis van dossieronderzoek 2009

Procedureel

GS hebben op 01-04-2008 een verklaring van geen bezwaar (aangevraagd op 19-11-2007) afgegeven voor de aanleg van de retentievoorziening. Daarvoor hebben gemeente en provincie op 19-03-2008 een natuurcompensatieovereenkomst gesloten, waaraan een door de gemeente opgesteld compensatieplan als basis ligt. De overeenkomst is opgesteld conform de door de provincie opgestelde modelovereenkomst. Het bijbehorende compensatieplan geeft een beknopte beschrijving van de te nemen maatregelen, te weten realisatie van een kleinschalig landschap 'door de aanleg van poelen en houtwallen en door oeveraanpassing. Ook komt er een bloemrijk grasland'. De gemeente is de toekomstige beheerder van het gebied. Over de wijze van het beheer wordt evenwel niets opgemerkt. Aangegeven wordt dat het voornemen is de compensatie voorjaar 2009 te realiseren, terwijl de ingreep vanaf 1 april 2008 zal plaatsvinden. Uit artikel 6 van de beleidsregel blijkt, dat de betrokken partijen de vrijheid hebben de realisatietermijn onderling nader overeen te komen, mits er geen sprake is van onontkoombare aantasting van het leefgebied van bedreigde soorten. Van dit laatste is in het onderhavige geval geen sprake, zodat de voorgenomen realisatietermijn voldoet aan de norm.

In verband met de nabijheid van het Natura 2000-gebied Kempenland West, alsmede het beschermd natuurmonument Mispelendse en Neterselse Heide, èn omdat het overstortwater via de Raamsloop deze beschermde gebieden indirect negatief kan beïnvloeden, is een vergunning aangevraagd ingevolge de Natuurbeschermingswet. De provincie heeft deze vergunning verleend op 09-10-2007, daarbij overwegend dat de aanleg van de retentievoorziening tot een aanmerkelijke verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit zal leiden.

De locatie waar gecompenseerd wordt heeft de bestemming 'Agrarisch gebied met abiotische en natuurwaarden'. Compensatie op deze locatie past binnen de doeleindenomschrijvingen van deze bestemming. Evenals voor de compensatielocatie voor de Uitkijktoren Reusel (zie paragraaf 3.7), blijkt uit het goedkeuringsbesluit dat GS van mening zijn dat de betreffende bestemming

voldoende planologische zekerheid biedt op realisatie van de compensatie, maar dringt er bij de gemeente wel op aan dat veiligstelling van de met de compensatie gegenereerde natuurwaarden op een gedegen wijze plaats zal vinden in de algehele herziening van het bestemmingsplan Buitengebied dat in voorbereiding is.

De compensatietoeslag is bepaald op 2/3, wat voor een bosgebied een passende waarde is. De verplichte compensatie komt hierdoor uit op $0,9 \times 1,67 = 1,50$ ha.

Er vindt echter een compensatie plaats van $0,17$ (bos) + $2,0 = 2,17$ ha.

Deze voldoet derhalve ruimschoots aan de norm.

De compensatielocatie ligt in de EHS. In de beleidsregel Natuurcompensatie is opgenomen dat compensatie in uitzonderingsgevallen mag plaatsvinden in een EHS-beheersgebied. Dat is hier het geval. GS hebben besloten dat in dit geval sprake kan zijn van uitzondering en heeft daarbij de opmerking van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM), dat een dergelijke locatie niet acceptabel is, naast zich neergelegd, mede gelet op de ruime compensatie en de 'belangrijke kwaliteitstoeslag, die gemaakt kan worden' (ambtelijk advies van de afdeling Natuur en Landschap d.d. 12-02-2008 aan GS).

Inhoudelijk

Ruimtelijk gezien sluit de compensatielocatie aan op de EHS, namelijk een ecologische verbindingszone. Verder ligt de locatie bij de samenvoeging van de beken de Raamsloop en de Rouwenbogtloop, die beide de Reusel voeden. Door hier natuur aan te leggen wordt de kwaliteit van het beekwater in de Reusel verhoogd. Ook wordt de kwaliteit van het beekdal van de Reusel, een ecologisch zeer kansrijk gebied, benedenstrooms verhoogd.

Het effect van de voorgenomen ingreep op de oppervlaktewaterkwaliteit van de Raamsloop is als positief te waarden en zal ook voor verder weg gelegen gebieden (met name genoemd Natura 2000-gebied) tot verbetering van de natuurwaarden leiden. Uitgaande van de voorgestelde plannen mag daarom worden gesteld dat zowel door de ingreep als door de compensatie de EHS versterkt wordt. Bovendien wordt op de locatie van de ingreep de ontwikkeling van de EHS niet volledig gefrustreerd, aangezien de gemeente tussen de retentievoorziening en de Raamsloop een strook van 25 meter heeft vrijgehouden voor natuurontwikkeling.

Al met al kan worden gesteld dat er, afgezien van onzekerheid ten aanzien van het toekomstig beheer en het ontbreken van een gedetailleerd inrichtingsplan, sprake is van een op papier kwalitatief hoogwaardige natuurcompensatie, zowel qua oppervlakte (ruimschoots boven de norm), als ook qua effecten op de EHS (verbetering waterkwaliteit en aandacht voor de ecologische verbindingszone via de Raamsloop).

Beoordeling project op basis van veldbezoek 2009

Het veldbezoek van de rekenkamer in 2009 wees uit dat de ingreep onlangs had plaatsgevonden. In tegenspraak met het voornemen (realisatie in het voorjaar 2009) waren er ten tijde van het veldbezoek (eind mei 2009) nog geen compensatiemaatregelen getroffen. Het perceel bleek ten tijde van het veldbezoek pas ingezaaid te zijn met maïs.

Beschrijving uitgevoerde acties tussen 2009 en 2013

Zie paragraaf 3.7.

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

Zie paragraaf 3.7.

Inhoudelijk

Er zijn geen stukken aan het dossier toegevoegd na het onderzoek in 2009, die een inhoudelijke beoordeling mogelijk maken, vergelijk paragraaf 3.7. Ook voor de onderhavige natuurcompensatie is geen concreet inrichtings- en beheerplan opgesteld.

Beoordeling op basis van veldonderzoek 2013

Gelijktijdig met het veldbezoek voor het project Uitkijktoren Reusel (zie paragraaf 3.7) is ook het veldbezoek voor onderhavig project uitgevoerd, aangezien de compensatielocaties voor beide projecten vlak bij elkaar liggen. Bij dit veldbezoek is foto 7 gemaakt van het compensatieperceel.

Uit het bij het natuurcompensatieplan gevoegd kaartje blijkt dat dit perceel een oppervlakte heeft van 2,17 ha, dus meer dan de 2 ha volgens het compensatieplan en ruim boven de eerder genoemde taakstelling van 1,5 ha. Terwijl er in 2009 nog maïs werd geteeld, bestaat het nu voor de helft uit grasland en voor de andere helft uit braakland.

Ten tijde van het veldbezoek was het grasland pas gemaaid. De in het compensatievoorstel genoemde inrichtingselementen houtwal en poel zijn niet aangelegd, terwijl er ook geen oeveraanpassing van langs gelegen watergangen heeft plaatsgevonden. Door het midden van het perceel ligt wel een greppel met een pitrusvegetatie, wat duidt op extensief gebruik.

Evenals voor het compensatieperceel voor het project Uitkijktoren Reusel is op dit compensatieperceel mogelijk een weidemengsel ingezaaid, maar ook hier heeft het grasland thans nog geen kruidenrijk karakter. Om bloemrijk grasland te verkrijgen zal er jaarlijks een maaibeurt nodig zijn in september, waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Gelet op het jarenlange gebruik als maïsakker, zal het nog wel enige jaren duren voordat een bloemrijk grasland verkregen wordt. In dergelijke situaties is dit op korte termijn alleen haalbaar door het afgraven van de bouwvoor.

In verhouding tot het door de gemeente aangekondigde kleinschalig landschap is de kwaliteit van de inrichting vrij mager te noemen. In dit licht bezien is de afsluiting van het dossier te voorbarig.

Foto 7: Compensatielocatie nabij de Rouwenbogtloop voor de retentievoorziening Lage Mierden

3.9 Fietspad Reusel-Hulsel, Reusel-De Mierden

Beschrijving project

Het project betreft de aanleg van een vrijliggend fietspad naast de verbindingsweg Reuselsedijk tussen Reusel en Hulsel ter bevordering van de verkeersveiligheid. De Reuselsedijk ligt grotendeels in agrarisch gebied, maar grenst net ten noorden van Reusel aan bosgebied. Langs de Reuselsedijk zijn bomen aanwezig en langs delen van de weg is onderbegroeiing in de vorm van struiken aanwezig.

Het fietspad wordt 2,5 meter breed met zowel aan de oost- als westzijde een berm van (maximaal) 1,5 meter. Langs het hele tracé worden lichtmasten geplaatst en wordt de onderbegroeiing (zoals struiken) tussen de rijbaan en het fietspad verwijderd. Bij de fietsbrug over de Raamsloop worden faunapassages opgenomen. Door het voornemen wordt een strook behorend tot de EHS, 'bestaand bos- en natuurgebied', aangesneden. Aansluitend op het bosperceel bevindt zich een smalle beplantingsstrook bestaande uit laanbeplanting en onderbegroeiing van struweel die onderdeel uitmaakt van de EHS als 'ecologische verbindingszone'. Het te ontwikkelen fietspad is parallel gepland aan deze ecologische verbindingszone. In de flora- en faunatoets van Croonen Adviseurs (2007; opgenomen in de Ruimtelijke Onderbouwing) wordt geconcludeerd dat er voor het voornemen geen ontheffing nodig is ingevolge de FfW.

Voor de aanleg van het fietspad dienen in totaal vier eiken te worden gekapt. Er is geen compensatieplicht op grond van de Boswet. Wel dient in verband met de aantasting van de EHS compensatie plaats te vinden, conform de beleidsregel Natuurcompensatie. De compensatie wordt ingevuld door het aanplanten van

minimaal tien bomen op ongeveer 500 m² op een aantal kadastrale percelen langs de Raamsloop; deze locatie ligt nabij de compensatielocatie voor de retentievoorziening Lage Mierden (zie paragraaf 3.9).

Beoordeling project op basis van dossieronderzoek 2009

Procedureel

GS hebben op 15-4-2008 een verklaring van geen bezwaar verleend voor de aanleg van het fietspad. Op 04-04-2008 is een 'Overeenkomst inzake het zekerstellen van natuurcompensatie' gesloten tussen gemeente en provincie. De overeenkomst is opgesteld conform het door de provincie opgestelde format. Basis voor de overeenkomst vormt het compensatieplan (d.d. 19-03-2008). Dit bestaat uit een 'Registratieformulier natuurcompensatie' met een kaartje van de compensatielocatie. Op het formulier wordt vermeld dat er vier eiken gekapt worden en dat compensatie plaats zal vinden door aanplant van minimaal tien bomen op een vijftal kadastrale percelen in de 'omgeving Rouwenbogtloop te Reusel'.

Er is bij de overeenkomst echter geen inrichtingsplan of -tekening gevoegd. Er wordt evenmin inzicht geboden in de exacte omvang van de oppervlakte EHS die door het voornemen verloren gaat. Daarom is niet goed te beoordelen of de voorgestelde compensatie voldoet aan de eisen die daaraan zijn gesteld in de beleidsregel Natuurcompensatie.

Ten aanzien van de planologische veiligstelling van het compensatiegebied neemt de gemeente de verplichting op zich om het ontwerp-bestemmingsplan of het verzoek om een verklaring van geen bezwaar op een zo kort mogelijke termijn in procedure te brengen (artikel 4).

Inhoudelijk

De compensatielocatie is gelegen in de EHS, categorie beheersgebied en sluit direct aan op bestaand bos- en natuurgebied. De locatie leidt dan ook op papier tot versterking van de EHS. De aantasting van de EHS lijkt zeer gering (er worden 'slechts' vier bomen gekapt), het fietspad is namelijk gesitueerd aan de rand van een bosperceel. Het is dan ook niet te verwachten dat de aanleg van het fietspad leidt tot aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS.

Beoordeling project op basis van veldbezoek 2009

Uit het veldbezoek van de rekenkamer in 2009 bleek dat het (vrijliggende) fietspad langs de Reuselsedijk inmiddels was aangelegd. Realisatie van de compensatie zou worden gecombineerd met de compensatie voor de retentievoorziening Lage Mierden. Zoals aangegeven in paragraaf 3.9 waren in 2009, in tegenspraak met het voornemen van de gemeente, nog geen compensatiemaatregelen getroffen.

Beschrijving uitgevoerde acties tussen 2009 en 2013

Zie paragraaf 3.7.

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

Zie paragraaf 3.7.

Inhoudelijk

Er zijn geen stukken aan het dossier toegevoegd na het onderzoek in 2009, die een inhoudelijke beoordeling mogelijk maken, vergelijk het project Uitkijktoren Reusel en Retentievoorziening Lage Mierden. Ook voor de onderhavige natuurcompensatie is geen concreet inrichtings- en beheerplan opgesteld, maar gelet op de geringe compensatieverplichting is dit geen relevante omissie.

Beoordeling op basis van veldonderzoek 2013

Het veldbezoek voor onderhavig project is gelijktijdig met het veldbezoek voor de projecten Uitkijktoren Reusel en Retentievoorziening Lage Mierden uitgevoerd aangezien de compensatielocaties voor deze drie projecten vlak bij elkaar liggen. Bij dit veldbezoek is foto 8 gemaakt van het compensatieperceel. Uit het bij het natuurcompensatieplan gevoegd kaartje blijkt dat dit perceel een totale oppervlakte heeft van 4,43 ha. Daarbinnen zouden op een oppervlakte van 500 m² minimaal tien bomen worden geplant. Het perceel is kennelijk ook gebruikt voor andere compensaties, aangezien een groot deel ervan pleksgewijs is ingeplant met bomen en struiken, waarvan is op te merken dat deze goed gemengd zijn. Het gaat om eik, els, Spaanse aak, wilg als boomsoorten en lijsterbes, meidoorn en vuilboom als struiksoorten. Er kan niet worden achterhaald welke bomen geplant zijn in het kader van de compensatietaakstelling voor het fietspad. Niettemin heeft de compensatielocatie, ook door de aansluiting bij reeds bestaande bossen, een robuust karakter en is er sprake van een geslaagde natuurontwikkeling op voorheen agrarische gronden.

Foto 8: Compensatielocatie voor het fietspad Reusel-Hulsel

3.10 **Reconstructie N624, Haaren**

Beschrijving project

Uit het oogpunt van verkeersveiligheid is een reconstructie van de provinciale weg N624 nodig, tussen de kern Haaren en landgoed Nemelaer. Er wordt een verbreding voorzien van de weg en er is een vrijliggend fietspad opgenomen. De provincie is initiatiefnemer van de reconstructie. Als gevolg van de geplande ingreep vindt een aantasting van natuurwaarden plaats.⁴⁹ Het plangebied is namelijk gelegen binnen diverse aanduidingen van het streekplan: 1) AHS-landschap, subzone RNLE-landschapsdeel⁵⁰, 2) AHS-landbouw, 3) GHS-landbouw, subzone leefgebied kwetsbare soorten en subzone natuurontwikkelingsgebied en 4) GHS-natuur, subzone natuurparel. Ter compensatie moet er 5,2 ha nieuwe natuur worden aangelegd, inclusief 1,6 ha natte natuurparel. De 5,2 ha is inclusief de benodigde kwaliteitstoeslag die vereist is vanuit de beleidsregel Natuurcompensatie. In het compensatieplan⁵¹ van de gemeente Haaren wordt aangegeven dat er 7,2 ha wordt gecompenseerd op een vijftal locaties. De provincie waardeert de extra compensatie van 2 ha zeer positief. De compensatie vindt zoveel mogelijk aansluitend op de ingreep plaats. Qua inrichting wordt aangesloten op de natuurdoeltypen van aangrenzende gronden zoals deze in het natuurgebiedsplan zijn opgenomen. Per locatie is de voorgestelde inrichting als volgt:

- Locatie 1 betreft een droge natuurparel met een omvang van circa 1,4 ha langs de weg Geveer, net ten zuiden van de kern Haaren; nagestreefde natuurdoeltypen zijn bloemrijk grasland, bloemenweide en poel.
- Locaties 2 en 3 zijn natte natuurparels op landgoed Nemerlaer, ter weerszijden van de Kasteellaan, met een oppervlakte van respectievelijk 3,7 en 0,6 ha; op locatie 2 wordt bloemrijk grasland nagestreefd en op locatie 3 moeraszone.
- Locatie 4 is gelegen langs de watergang Rosep, haaks op de N624 en ook hier is sprake van een natte natuurparel met een oppervlakte van 0,7 ha, die als moeraszone wordt ingericht.
- Locatie 5 ligt op het grondgebied van de gemeente Boxtel, tussen de N624 (die hier parallel loopt aan de spoorlijn Boxtel - Tilburg) en de Kleine Aa; de oppervlakte bedraagt 0,8 ha en het natuurdoeltype is voor deze natte natuurparel wederom moeras.

⁴⁹ In de in het dossier aanwezige stukken is geen specificatie te vinden van de aard, omvang en locatie van de aantasting; de hier vermelde oppervlaktes zijn afkomstig uit het PCGP-advies

⁵⁰ RNLE staat voor regionale natuur- en landschapseenheid.

⁵¹ Het in het (grondwater)advies van de provincie (24-08-2006) genoemde rapport 'Natuurcompensatie Bestemmingsplan N624' is niet in het dossier aanwezig, maar wel zijn tekeningen met een inrichtingsvoorstel van de vijf compensatielocaties aanwezig.

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

De gemeente Haaren en de provincie Noord-Brabant (Bureau Uitvoering Mobiliteit) hebben op 30-05-2007 een natuurcompensatieovereenkomst gesloten. De overeenkomst is conform de modelovereenkomst uit de beleidsregel Natuurcompensatie opgesteld. Hierin is onder meer bepaald (artikel 5) dat beide partijen in overleg binnen een jaar na het sluiten van de overeenkomst een ter zake deskundige instantie zullen belasten met het toezicht op de juiste uitvoering van het compensatieplan. Van een dergelijke controle zijn in het dossier echter geen stukken aanwezig. Ook het in artikel 6 genoemde tijdschema (bijlage 2 bij de overeenkomst) kon niet worden achterhaald.

Voor de compensatiegronden is in het bestemmingsplan een natuurbestemming opgenomen, zodat er ook sprake is van een planologische veiligstelling van de natuurcompensatie. Al met is de natuurcompensatie in procedureel opzicht volgens de regels verlopen, maar essentiële stukken ontbreken in het dossier.

Inhoudelijk

Inhoudelijk gezien is het project voor de rekenkamer enigszins moeilijk te beoordelen, aangezien een specificatie van de aangetaste natuur en een natuurcompensatieplan niet konden worden achterhaald. Wel geven de voorgestelde inrichtingsmaatregelen en nagestreefde natuurdoeltypen vertrouwen in een kwalitatief hoogwaardige natuurcompensatie, waarbij bovendien is vastgelegd dat het beheer wordt overgedragen aan het Brabants Landschap.

Beoordeling op basis van veldonderzoek 2013

Bij het veldbezoek op 2 oktober 2013 heeft de rekenkamer alle vijf compensatielocaties geïnspecteerd. Op locatie 1 is conform het inrichtingsvoorstel een poel aanwezig. Deze heeft echter wel een onderhoudsbeurt nodig, aangezien de oever volledig dicht staat met elzen (waarschijnlijk spontaan opgekomen). Voor een goede ontwikkeling van de poel moet het hout regelmatig worden afgezet. De nagestreefde natuurdoeltypen bloemenweide en bloemrijk grasland zijn nog niet gerealiseerd. Het grasland biedt een nog vrij ruige aanblik. Maar dit kan ook liggen aan het late seizoen, waardoor de genoemde typen niet meer goed te beoordelen zijn. Locatie 2 is conform het voorstel ingericht met groensingels (els) rond en tussen de graslandpercelen en een poel. Opvallend is de aanwezigheid van pitrus, hetgeen duidt op stikstofrijkdom. Ook hier is het eindbeeld (bloemrijk grasland) nog niet bereikt, maar dit zal een kwestie van jaren zijn.

Compensatielocaties 3, 4 en 5 zijn nog niet ingericht. Langs de Rosep (locatie 4) is nog geen moeras aanwezig, op het perceel loopt een pony rond. Op locatie 5 is wel sprake van extensief grasland (zie foto 9), maar voor het realiseren van moeras dient er nog grond te worden afgegraven, omdat het perceel vrij hoog ligt ten opzichte van het waterpeil.

Foto 9: Voor reconstructie N624 compensatielocatie 5 (direct achter het prikkeldraad) in te richten als moeras, net als de zone langs de waterloop

3.11 Golfpark Turfvaert, Zundert

Beschrijving project

In 2003 is een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen de gemeente Zundert en de initiatiefnemer inzake de aanleg van een 18 holes golfbaan van circa 51 ha met oefenfaciliteiten en golfaccommodatie. De planlocatie ligt in de gemeente Zundert (voorheen Rijsbergen) tussen de Bredaseweg (N263) en Ettenseweg (N637). Aan de noordwestzijde wordt het plangebied begrensd door de Turfvaert, een gegraven waterloop in het dal van de Bijloop. Het plangebied bestond voorheen uit open agrarisch gebied bestaande uit intensief beheerde graslanden en akkers (voornamelijk maïs).

Uit het streekplan volgt dat 22 ha van het plangebied is gelegen in de AHS-landbouw. Het overige deel van de locatie (28 ha) is gelegen binnen de AHS-landschap, subzone RNLE. Van de 28 ha golfbaan binnen de RNLE is 11,5 ha 'specifiek voor de golfsport'. Er zal in totaal 11,5 ha aan nieuwe natuur worden ingericht en in stand gehouden. Bij de aanleg van de golfbaan wordt een aanzienlijk oppervlak nieuwe natuur gerealiseerd, met name in het buitengebied van de holes. Dit buitengebied zal extensief beheerd worden en bestaan uit houtwallen of bomenrijen, bosjes en struweel en deels uit bloemrijke ruigten. Hiertoe is in februari 2006 door Buiting Bosontwikkeling een natuurplan opgesteld. In verband met de daarmee verbonden bestemmingsplanwijziging is een milieueffectrapport (MER) opgesteld.

Het MER is door de Commissie voor de m.e.r. (CMer) beoordeeld. Aanvankelijk constateerde de CMer inzake de benodigde natuurcompensatie dat er in de tekst onvoldoende kwantitatieve informatie gegeven werd over het ontwerp, waardoor onduidelijk was welk oppervlak voor de golfbaan bestemd wordt en welk oppervlak voor natuur en water. In een aanvulling op het MER is deze informatie wel toegevoegd. De CMer merkt in haar toetsingsadvies van 12-07-2006 hierover op: “In de aanvulling op het MER zijn kaarten gegeven op schaal met legenda en slaglijnen van de holes, ligging van natuur en waterpartijen en een toelichting waarin de kwantitatieve informatie (in tabel en tekst) duidelijk is weergegeven. Daarmee is voldoende kwantitatieve informatie beschikbaar gekomen over de inrichting van het terrein en de oppervlakte die voor de verschillende functies beschikbaar is”. In het dossier zijn echter noch de MER zelf noch de aanvulling daarop aanwezig.

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

Op 02-10-2007 is een privaatrechtelijke overeenkomst gesloten tussen de gemeente Zundert en initiatiefnemer van het golfpark Turfvaert. In de voorwaarden van de overeenkomst is de aanleg en het beheer van de nieuwe natuur zeker gesteld. In artikel 1 wordt bepaald dat de initiatiefnemer verplicht is, alvorens met de aanleg van de golfbaan wordt begonnen, een inrichtings- en beheerplan op te laten stellen door een ter zake kundige.

Op 30-10-2007 heeft GS een verklaring van geen bezwaar verleend ten behoeve van vrijstelling voor het golfpark (als bedoeld in artikel 19.1 van de destijds vigerende Wro). Op 20-11-2007 heeft de gemeente aan de initiatiefnemer vrijstelling verleend ten behoeve van de ontwikkeling van de golfbaan.

Het dossier is geheel gedigitaliseerd, maar wat opvalt is dat aanvankelijk een aantal essentiële stukken voor de beoordeling van de natuurcompensatie ontbreken, met name de MER (plus de aanvulling) en het natuurplan van Buiting Bosontwikkeling.

Van laatstgenoemd rapport⁵² is de digitale versie op 11-06-2013 alsnog door de gemeente Zundert aan de provincie verzonden en de rekenkamer is er bij de ambtelijke reactie op het concept rapport van de bevindingen op gewezen.

Voorafgaande aan het veldbezoek heeft de rekenkamer wel de, in het dossier opgenomen notitie ‘Verwachte ecologische waarden na inrichting’ van Oranjewoud geraadpleegd, waarin naar het natuurplan verwezen wordt.

In de notitie is tevens een kaart opgenomen met verwachte natuurdoeltypen in het buitengebied van de holes, maar de kaart is slecht leesbaar door het ontbreken van kleuren. Verder ontbreekt een onderbouwing van aangetaste oppervlakten en de compensatietaakstelling.

⁵² *Natuur in Golfpark de Turfvaert* (april 2007, Buiting Bosontwikkeling). Voorts is ook het rapport *Beplantingsplan & Beheerplan Golfpark de Turfvaert 2009-2013* (februari 2008, Buiting Bosontwikkeling) meegezonden.

Inhoudelijk

Vanwege het ontbreken van een oppervlakteverantwoording in het dossier heeft de rekenkamer zelf een berekening gemaakt van de beschikbare oppervlakte voor natuur. Aan de hand van de aanwezige inrichtingstekening in het dossier is de omvang van de golfbaan te bepalen op 52 ha. Hiervan wordt 24 ha ingenomen door holes, 2,8 ha door driving range, wegen, gebouwen en parkeergebied en 1,6 ha door vijvers. Er blijft dan een oppervlakte van ruim 22 ha over voor het buitengebied (inclusief de aangelegde vennen). Gesteld kan worden dat er ruim voldoende groen c.q. natuur is gepland, waarbij wel moet worden aangetekend dat de ruimte tussen de holes sterk varieert en maximaal zo'n 25 meter bedraagt. Tussen de holes kan er dan alleen sprake zijn van een smalle strook ruigte of extensief grasland, maar de betekenis voor fauna is betrekkelijk gering. Zodoende moet van de genoemde 24 ha zeker 40% afgetrokken worden voor het bepalen van de feitelijke oppervlakte natuur.

In het natuurplan van Buiting Bosontwikkeling wordt een heldere beschrijving gegeven van de te realiseren natuur en de motivatie voor gekozen natuurdoeltypen. Afgaande op het oordeel van de CMer, mag worden gesteld dat de natuurcompensatie voldoende kwaliteit heeft. Het belangrijkste uitgangspunt bij het natuurontwerp betreft de keuze voor het ontwikkelen van een natuurnetwerk. Er is dus bewust niet gekozen voor een grote eenheid nieuwe natuur, maar voor een fijnmazig netwerk van meerdere kleine natuurelementen (bosjes, struwelen, poelen en dergelijke). Het idee hierachter is dat met een netwerkaanpak een veel hogere natuurkwaliteit kan worden gerealiseerd dan wanneer gekozen wordt voor de aanleg van massieve natuur. Met genoemde aanpak kan inderdaad een hoogwaardige golfbaan ontstaan, waarin de natuur optimale kansen krijgt, mits er een op de natuurelementen afgestemd beheer plaatsvindt. De vereiste beheermaatregelen worden in het natuurplan eveneens duidelijk beschreven.

Beoordeling op basis van veldonderzoek 2013

Bij het veldbezoek van de rekenkamer op 30 september 2013 is met name gelet op de kwaliteit van de aangelegde natuur in het buitengebied van de holes.

De rekenkamer constateert dat de aangeplante (houtige) begroeiing goed is aangeslagen. De meest voorkomende soorten zijn zomereik, wintereik, wilg, krenteboompje, lijsterbes (veel), sporkehout (veel), eenstijlige meidoorn, hazelaar, hulst en trosvlier. De graslandruigtes bevatten soorten die duiden op extensief beheer, bijvoorbeeld havikskruid en duizendguldenkruid. Er is gesproken met de greenkeeper van het golfpark, die aangaf dat er een gedetailleerd beheerplan voor de natuur binnen het golfterrein is opgesteld, waaraan hij zich ook naar beste weten houdt. De houtopstanden zijn in 2010 aangeplant. De aangelegde vennen bevatten doorgaans water, maar in de zomer is er wel sprake van droogval. De rekenkamer stelt aan de hand van het veldbezoek en het gesprek met de greenkeeper vast dat de natuurwaarden zich over het algemeen in positieve zin ontwikkelen, maar plaatst tegelijkertijd enkele kritische kanttekeningen. Ten eerste had bij de aanleg een betere menging moeten plaatsvinden van de bomen en struiken. Nu staan de soorten

in groepen bij elkaar ('hovenierskunst'), hetgeen afbreuk doet aan het natuurlijke karakter (zie foto 10). Verder zijn de oevers van de vijvers (ook na drie jaar) nog erg kaal, zodat hier eigenlijk nauwelijks sprake is van natuurwaarden, terwijl er wel moerasvegetaties voorzien zijn (zie bovengenoemde notitie 'Verwachte ecologische waarden'). Tenslotte bleek op een enkele plek in het buitengebied te zijn geklept, hetgeen met het oog op het ontwikkelen van natuurwaarden een totaal verkeerde beheersmaatregel is. Geklept betekent dat de begroeiing wordt afgemaaid en in stukken geslagen (geklept) waarbij het maaisel achterblijft.

Foto 10: Houtstrook in buitengebied golfpark Turfvaert, struiken zijn in groepen per soort geplant

3.12 Bedrijventerrein De Bulk 2, Oss

Beschrijving project

Het bedrijventerrein De Bulk 2 is een uitbreiding van het reeds bestaande bedrijventerrein "De Bulk". Er wordt circa 4,75 ha nieuw bedrijventerrein toegevoegd op agrarische gronden. Het plangebied De Bulk 2 is gelegen ten zuiden van afslag 17 Ravenstein van de autosnelweg A50. De bestaande weg De Bulk vormt de zuidelijke begrenzing van het gebied. De beoogde invulling vindt plaats tussen de bestaande bedrijvigheid op "De Bulk", het groencomposteringsbedrijf en het grote element van het pompstation van de Gasunie (gasstation). Het terrein is bedoeld voor lokale, kleinschalige bedrijven in de milieucategorieën 2 en 3, vrijstelling 4. Het plangebied ligt binnen de streekplancategorie AHS-landschap, subzone leefgebied dassen, zodat er sprake is van compensatieplicht voor het verlies van de betreffende natuurwaarden op grond van de beleidsregel Natuurcompensatie.

Dit kan volgens de provincie⁵³ door het beter inrichten van een terrein als dassenleefgebied en/of door het aanleggen van verbindingzones. De provincie stelt dat een kwaliteitstoets van 1/3 vereist is, hetgeen betekent dat bij de compensatie voor het bestemmingsplan dient te worden uitgegaan van ongeveer 6 ha (1,33 x 4,75). Deze 6 ha compensatieoppervlakte moet worden gebruikt voor het versterken van de functie van het foerageergebied en het herstellen c.q. versterken van de relatie met de overige gebieden, aangezien door verlies van het onderhavige leefgebied het resterende foerageergebied ten noordoosten van het plangebied geïsoleerd komt te liggen ten opzichte van andere dassenleef- en foerageergebieden. In opdracht van de gemeente is door bureau BRO een compensatieplan⁵⁴ gemaakt dat voorziet in de volgende vijf maatregelen:

1. Een groenzone van 15 meter breed (langs sloot) ten noordoosten van het plangebied, tevens landschappelijke inpassing. Deze strook vormt de corridor naar de agrarische gronden ten zuiden van De Bulk en Hertogswetering. De strook heeft een breedte van 20 meter en bestaat uit een rand van losse bomen (eik, appel) met struikachtige onderbegroeiing van inheemse soorten.
2. Een groene verbinding (bosstrook) tussen de groenzone rond het gasstation en de bij 1 genoemde zone. Het bos sluit goed aan bij het huidige bosachtige karakter van de groenzone rond het gasstation.
3. Een groen-/waterzone van 20 meter breed tussen de composteerderij en De Bulk 2. Deze strook grenst aan de noordzijde van het plangebied en vormt de groene overgang naar het agrarisch gebied. In deze overgangszone ligt een buffer voor de wateropvang van het bedrijventerrein. Voor de inrichting is hier gekozen voor een scherm van bomen met een losse meidoornhaag als onderbegroeiing.
4. Een faunapassage via tunnelbuis (50 centimeter rond) en totaal 200 meter raster langs de Bulkweg, namelijk 50 meter vanaf de passage in beide richtingen en in beide bermen.
5. Een groenzone van 15 meter (langs sloot) tussen de Bulkweg en de Hertogswetering. Deze strook loopt in noord-zuidelijke richting tussen De Bulk en de Hertogswetering en wordt aan de westzijde begrensd door een bestaande sloot. Deze sloot krijgt aan de oostzijde een flauwe oever; hierdoor ontstaat een rijke vegetatie en interessant leefgebied voor de das. Voor de beplanting is gekozen voor inheemse soorten die in groepen aangeplant worden en voldoende beschutting geven voor de das. Om in de voedselvoorraad van de das te voorzien worden er twee poelen in de strook gerealiseerd.

De gemeente geeft in haar brief van 03-01-2005 aan de provincie aan dat het compensatieplan zoveel mogelijk uitgevoerd wordt gelijktijdig met het bouwrijp maken van het gebied en voordat uitgifte van de grond plaatsvindt. Dat geldt in ieder geval voor de inrichtingsmaatregelen die binnen het plangebied worden uitgevoerd. De uitvoering van de compensatiemaatregelen buiten het plangebied

⁵³ Beslissing van GS van 25 januari 2005 over de goedkeuring van het bestemmingsplan (pagina 6).

⁵⁴ Toelichting Inrichtingsplan De Bulk II, d.d. 5 januari 2005.

volgt zoveel mogelijk gelijktijdig maar kan ten gevolge van de te voeren onderhandelingen met grondeigenaren mogelijk wat later zijn. Voor zover de gronden in eigendom zijn van de gemeente vindt uitvoering in ieder geval plaats gelijktijdig met het bouwrijp maken. De gemeente zegt toe een beheerplan op te stellen om de compensatiemaatregelen ook voor de langere termijn veilig te stellen.

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

Het bestemmingsplan De Bulk 2 is vastgesteld door de gemeenteraad van Oss op 14-10-2004. Aan dit plan is door de provincie in januari 2005 goedkeuring verleend, met uitzondering van de oostelijke groenstrook (die niet de bestemming Natuur heeft gekregen) en de noordelijke groenstrook (die in plaats van de beoogde 25 meter slechts 15 meter breed is op de plankaart). De gemeente diende een nieuw bestemmingsplan vast te stellen en ter goedkeuring aan GS aan te bieden, maar in verband met problemen in de verwerving van de gronden ten behoeve van de natuurcompensatie is dit vertraagd, zo blijkt uit een brief van de gemeente van 12-05-2006 aan de provincie. Uit de stukken in het dossier is niet op te maken of er een nieuw bestemmingsplan is vastgesteld.⁵⁵ Er is voorts geen compensatieovereenkomst in het dossier aanwezig.⁵⁶ Hoewel de provincie in haar beoordeling van het inrichtingsplan stelt dat een compensatie van 6 ha vereist is, wordt niet gemotiveerd waarom zij instemt met een uiteindelijk veel geringere compensatie.⁵⁷ Het natuurcompensatieplan geeft geen duidelijke verantwoording van oppervlakten - alleen breedtematen van de te planten stroken worden opgegeven - maar vermenigvuldiging van breedtes met lengtes leidt tot een totale oppervlakte van 1,16 ha voor de stroken langs de sloten (zie nummers 1, 3 en 5), terwijl in het bijgevoegde plantschema een oppervlakte van 1,55 ha wordt genoemd voor de bosstrook naar het gasstation (nummer 2); de totale oppervlakte is derhalve 2,71 ha. De provincie stelt naar aanleiding van een controlebezoek op 17-10-2011 vast dat aan het inrichtingsplan en beplantingsschema is voldaan en dat daarmee de compensatie conform afspraak is uitgevoerd (brief van 21-03-2012 aan B&W van Oss). Er is echter geen verslag van het veldbezoek in het dossier aanwezig.

⁵⁵ In de brief van 12 mei 2006 wordt overigens wel gerept van een nieuw voorbereidingsbesluit. Uit de website www.ruimtelijkeplannen.nl blijkt dat er een bestemmingsplan Bedrijventerrein De Bulk - 2013 is vastgesteld op 20-06-2013.

⁵⁶ Wel bevat het dossier een ambtelijke notitie 'Inhoudsopgave overeenkomst de Bulk. Te sluiten tussen de gemeente Oss en de provincie Noord-Brabant', maar deze heeft niet geresulteerd in een daadwerkelijke, door beide partijen getekende overeenkomst. Er is wel een brief van de gemeente aan de provincie d.d. 24-11-2004 (kenmerk 204-10217), waarin wordt meegedeeld dat "de in het rapport genoemde compensatiemaatregelen zullen worden uitgevoerd".

⁵⁷ In de genoemde beoordeling is de volgende zinsnede opgenomen: "In het inrichtingsplan mis ik een overzicht van de oppervlaktes. Op het eerste gezicht lijkt me echter dat in voldoende mate wordt gecompenseerd."

Inhoudelijk

Ondanks het ontbreken van een verantwoording over de te compenseren oppervlakte wordt met het inrichtingsplan wel helder gemaakt waarom voor de aan te leggen stroken is gekozen en deze dragen in de voorgestelde opzet zeker bij aan verbetering van het resterende dassenbiotoop. De faunapassage onder de weg De Bulk door garandeert een veilige migratie van en naar het gebied rond de Hertogswetering. De gekozen bomen en struiken in het plantschema zijn inheemse soorten en horen in dit landschap thuis. Een belangrijk onderdeel van het compensatieplan is dat het beheer ook duidelijk moet zijn vastgelegd. Het beheer wordt echter niet beschreven, terwijl ook niet duidelijk is wie voor het beheer (op lange termijn) verantwoordelijk is.

Beoordeling op basis van veldonderzoek 2013

Bij haar veldbezoek op 20 september 2013 constateert de rekenkamer dat alle vijf elementen uit het compensatieplan zijn aangelegd. Maar de dimensies komen niet geheel overeen met die genoemd in het compensatieplan en de begeleidende brief van januari 2005 van de gemeente Oss. De faunatunnel (nummer 4) is voorzien van geleidend raster, echter de totale lengte bedraagt zeker geen 200 meter, maar ongeveer de helft hiervan. De groenstroken zijn ingeplant met inheemse bomen en struiken. Ten aanzien van de groenstrook aan de oostzijde (nummer 1) wordt opgemerkt dat de struiken groepsgewijs per soort zijn aangeplant, wat afbreuk doet aan het natuurlijke karakter. Bij de zuidelijke groenstrook (nummer 5) valt op dat deze halverwege onderbroken is (zie foto 11), wat afbreuk doet aan de migratiefunctie. Bij de aangeplante bomen valt op dat de palen met band nog aanwezig zijn, hetgeen duidt op achterstallig onderhoud. Voor een goede groei dienen deze palen verwijderd te worden. Het bosperceel aan de noordzijde (nummer 2) is zeer dicht van karakter, waardoor er geen ondergroei kan plaatsvinden. Ook hier is een goede bosbouwkundige onderhoudsbeurt op zijn plaats, bijvoorbeeld het creëren van open plekken. Er is geen zoomvegetatie aanwezig langs de bosrand. De oppervlakte van deze bosstrook is zeker geen 1,55 ha, zoals genoemd in het beplantingsschema' bij het compensatieplan, maar deze bedraagt circa 0,16 ha. Daarentegen heeft de strook tussen De Bulk en de Hertogswetering een robuust karakter; telt men de grasstrook met aangelegde poelen, naast de houtstrook, mee, dan heeft deze een totale breedte van 65 meter en is de oppervlakte circa 2,9 ha.

Ten aanzien van de poelen kan worden opgemerkt dat deze in principe een goede kwaliteit hebben, met flauwe oevers en een water- en oevervegetatie. Het hout rond de meest zuidelijke poel is onlangs afgezet, hetgeen de (water)kwaliteit zeker ten goede komt.

Foto 11: Groenstrook zuid (5), tussen De Bulk en de Hertogswetering, met onderbreking

3.13 Bedrijvenpark Laarakker, Cuijk

Beschrijving project

De gemeente Cuijk is in samenwerking met het Ontwikkelings- en Participatiebedrijf Publieke sector B.V. (OPP) bezig met de ontwikkeling van het Regionaal Bedrijvenpark Laarakker. Het plangebied bevindt zich ten westen van de autosnelweg A73 ter hoogte van de afrit Haps en ligt ingesloten tussen de rijksweg, de provinciale weg N264 en de Cuykseweg. Het te ontwikkelen terrein bestaat uit een totale oppervlakte van circa 72 ha bruto, waarvan ongeveer 53 ha bestemd is voor de uitgifte aan bedrijven. Het bedrijvenpark Laarakker wordt bestemd voor bedrijven in de milieucategorie 3 (met kavels groter dan 5.000 m²) en bedrijven in de hoogste milieucategorie (4 en 5). De bedrijven vallen binnen de sectoren afvalverwerking, industrie, handel en logistiek. Aan de noord- en westzijde, gelegen aan de ecologische verbindingzone de Laarakkerse Waterleiding, zijn brede groene buffers ingepast.

Het plangebied Laarakker overlapt met zowel GHS-natuur (EHS) als AHS-landschap (subzone leefgebied dassen), respectievelijk 0,6 en circa 31 ha. Er is in verband met de voorziene aantasting van GHS en AHS-landschap een natuurcompensatieplan opgesteld. Onderstaande informatie is aan dit plan ontleend.

De overlap met de GHS-natuur betreft een klein bosje langs de A73, dat echter buiten de bedrijvenparkontwikkeling wordt gelaten. Ook de ecologische verbindingzone (EVZ) Laarakkerse Waterleiding ligt binnen het plangebied, maar deze zone zal ecologisch (verder) worden ontwikkeld. Conform het provinciale beleid wordt de EVZ namelijk als een corridor met een gemiddelde breedte van

25 meter met stapstenen ontwikkeld. Het oostelijk deel van de EVZ wordt verlegd en komt ingeklemd te liggen tussen de A73 en het bedrijventpark. Hierdoor zal dit deel een grotere verstoring ondervinden. Om deze verstoring te beperken krijgt de EVZ hier een gemiddelde breedte van 50 meter, conform de eisen voor de ontwikkeling van verbindingzones binnen de bebouwde kom.

De totale oppervlakte bedraagt circa 3,5 ha.

Al met al is alleen sprake van aantasting van AHS-landschap, leefgebied dassen.

Binnen het plangebied zijn door vereniging Das en Boom een tweetal burchten van de das vastgesteld, waarvan één burcht bewoond is. Ten aanzien van het verloren gaan van de circa 31 ha aan landbouwgronden binnen de AHS-landschap moet compensatie worden uitgewerkt. In de praktijk is oppervlaktecompensatie van 31 ha agrarisch gebied niet mogelijk. In dit geval gaat het er dan ook om dat de functionaliteit van het gebied gecompenseerd wordt. Hiervoor is het principe “kwaliteit-voor-kwantiteit” gehanteerd. Dit houdt in dat de compensatie voor het verloren gaan van het actuele leefgebied wordt gecompenseerd door het leefgebied voor de das in de directe omgeving van het plangebied te optimaliseren. In marginale leefgebieden hebben dassen een relatief groot territorium nodig om over voldoende foerageergebied te kunnen beschikken. Door gebieden te “verdichten” met landschapselementen worden leefgebieden geoptimaliseerd waardoor de dieren een kleiner foerageergebied hebben. Hierdoor ontstaat er ruimte voor nieuwe territoria waarmee het verloren foerageergebied gecompenseerd wordt.

In overeenstemming met de Dassennota van de gemeente Cuijk wordt het verlies gecompenseerd met landschapselementen met een totale lengte van 14,8 kilometer in de corridor tussen de kernen van Cuijk en Vianen. Een nadere uitwerking van locaties, type landschapselementen en kosten is uitgewerkt in een separaat Plan van Aanpak compensatie Das.

Naast verlies van AHS-landschap is ook sprake van verlies van een bomenrij (660 meter) en bosjes die onder het regime van de Boswet vallen, in totaal 1,22 ha. Hierop rust alleen een compensatieverplichting ingevolge de Boswet. Deze compensatie zal één op één plaatsvinden door beplanting van een akker tussen de Schuttersweg en de A73, grenzend aan het bestaande bosje dat binnen de EHS (GHS-natuur) ligt.

Door uitvoering van het plan zal van de twee binnen het plangebied aanwezige dassenburchten de oostelijke locatie verloren gaan. Deze zal in het kader van de FfW worden gecompenseerd door middel van de aanleg van een 300 meter lange houtwal in de westelijke helft van het plangebied, namelijk tussen de Cuykseweg en de Mondsestraat.

De voorgestelde aanleg van circa 15 km aan landschapselementen als gevolg van het verloren gaan van dassenleefgebied wordt door de partijen provincie Noord-Brabant, gemeente Cuijk, Dassenwerkgroep Brabant en vereniging Das en Boom gezien als het uitgangspunt voor compensatie. In het genoemde Plan van Aanpak wordt de compensatieopgave nader uitgewerkt door middel van een in het plan opgenomen kaart ‘Mogelijkheden compensatie dassenleefgebied Laarakker’. Door het ontbreken van een ondergrond is deze kaart niet goed leesbaar. Op deze kaart zijn locaties

aangeduid van de volgende elementen ter verbetering van het leefgebied: houtsingel, houtwal, bos, haag, weiland en faunapassage. In het rapport worden de verschillende elementen beschreven en worden dimensies (breedte) en plantkeuze aangegeven. In totaal zullen een drietal dassentunnels worden aangelegd, voorzien van geleidende rasters.

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

Het bestemmingsplan Regionaal Bedrijvenpark Laarakker is op 15-07-2009 vastgesteld door de gemeenteraad van Cuijk.

Er zijn voor het project door de Grontmij een natuur- en dassencompensatieplan opgesteld, alsmede een Plan van Aanpak compensatie Das. Deze stukken zijn als bijlage toegevoegd aan het bestemmingsplan. Door vaststelling van deze plannen en het bestemmingsplan door de gemeenteraad, is de uitvoering ervan volgens de gemeente geborgd⁵⁸ en is er in elk geval sprake van een planologische verankering van de compensatie. In het raadsbesluit behorende bij de vaststelling van het bestemmingsplan is vastgelegd dat naar rato van het uitvoeren en realiseren van het bedrijvenpark en daarmee verlies aan dassenleefgebied een evenredig deel van de natuur/dassencompensatie wordt aangelegd. In het exploitatieplan zijn de benodigde financiële middelen voor de betreffende compensatie opgenomen. Er is echter geen compensatieovereenkomst opgesteld. Er zijn geen stukken in het dossier aanwezig waaruit een motivering voor het ontbreken van een dergelijke overeenkomst blijkt. In dit opzicht is niet overeenkomstig de beleidsregel Natuurcompensatie gehandeld. Ook ontbreekt in het natuurcompensatieplan een beschrijving van het te voeren beheer. In het Plan van Aanpak wordt overigens wel een begroting gemaakt van de beheerkosten.

Met betrekking tot de berekening van de compensatieopgave is het natuurcompensatieplan niet geheel doorzichtig. Enerzijds wordt gesteld dat circa 30 ha van het plangebied overlapt met de categorie AHS-landschap, waarvoor compensatie vereist is, terwijl anderzijds voor de berekening wordt uitgegaan van 67 ha verlies aan leefgebied van de das. Dit resulteert in een compensatieverplichting van circa 15 kilometer aan singelbeplantingen, hetgeen dus strikt genomen tot ongeveer 100% overcompensatie leidt.

Inhoudelijk

Voor het verlies van AHS-landschap van circa 31 ha wordt binnen een groot gebied een kwaliteitsimpuls voor het dassenleefgebied bewerkstelligd door middel van de aanleg van circa 15 kilometer aan houtsingels. Hierdoor ontstaat een kleinschalig landschap en het is in ecologisch opzicht zeker verdedigbaar dat daarmee een kwalitatief goede compensatie voor het verlies van leefgebied voor de das binnen het plangebied plaatsvindt, waar in de huidige situatie ook zeker geen sprake is van een optimaal leefgebied. Het gebied heeft thans namelijk een vrij grootschalig

⁵⁸ Nota Zienswijzen (pagina 20).

karakter en er vindt bijvoorbeeld bloementeel plaats, dat ongeschikt is als foerageergebied. De voorgenomen aanleg van enkele dassentunnels zorgt tevens voor het oplossen van enkele knelpunten met betrekking tot de migratie van de das door het gebied en hierdoor wordt de kans op aantasting van de populatie door verkeersslachtoffers aanmerkelijk verkleind.

Beoordeling op basis van veldonderzoek 2013

Bij het veldbezoek van de rekenkamer op 20 september 2013 zijn de locaties voor aan te leggen landschapselementen en faunatunnels geïnspecteerd, alsmede de bovengenoemde locaties voor compensatie in het kader van de Boswet en de FfW. De beoogde locatie voor de boswetcompensatie is thans nog een maïsakker. Er zijn echter ook nog nergens bomen gekapt in het kader van het bedrijvenpark. De geplande houtwal tussen de Cuykseweg en de Mondsestraat is wel aangelegd (zie foto 12). In deze circa 7 meter brede houtwal zijn verse latrines van de das aangetroffen en de houtwal is ingeplant met inheemse bomen en struiken, voornamelijk berk, es, lijsterbes en vlier. Deze houtwal biedt een geschikte vestigingshabitat voor de das. De beoogde drie faunatunnels zijn nog niet gerealiseerd. Van de locaties voor aan te leggen landschapselementen op de eerder genoemde kaart 'Mogelijkheden compensatie dassenleefgebied Laarakker' is op een plek een pas aangelegde houtsingel aangetroffen, namelijk in het noorden in een perceel langs de A73 (oostzijde). Aangezien er ook nog geen ruimtelijke ontwikkelingen (ingreep) hebben plaatsgevonden, hoeven er conform het bovengenoemde raadsbesluit nog geen compenserende maatregelen te zijn uitgevoerd.

Foto 12: Houtwal tussen Cuykseweg en Mondsestraat met dassenwissel

3.14 Wonen en sport Almkerk West, Woudrichem

Beschrijving project

De gemeente Woudrichem heeft een ontwerpwijzigingsplan in procedure gebracht voor de realisering van woningbouw aan de Buitenkade te Almkerk, waarbij tevens wordt voorzien in de verplaatsing van de aanwezige paddenpoel naar een andere locatie aan de Buitenkade. Die locatie is gelegen op circa 250 meter afstand van de huidige locatie aan de westzijde van Almkerk. De huidige locatie van de paddenpoel wordt in het plan bestemd tot woondoeleinden.

Het plangebied wordt begrensd door het riviertje de Alm, de Doornseweg - waarmee de kern Almkerk wordt ontsloten vanaf de A27 - de provinciale weg Noord en de bestaande uitbreidingswijk de Alm. Het gebied wordt de komende jaren herontwikkeld. Deze ontwikkeling is reeds in volle gang met het realiseren van enkele panden.

Door Oranjewoud is een compensatieplan opgesteld voor de verplaatsing van de paddenpoel (rapport van 16-12-2011). De bestaande poel functioneert als voortplantingsplaats voor diverse algemene amfibiesoorten en maakt deel uit van de EVZ langs de Alm. Strikt beschermde soorten komen niet voor. De nieuwe poel wordt op circa 250 meter ten oosten van de bestaande poel aangelegd. Binnen het stedenbouwkundige plan wordt in het kader van de wateropgave tevens een waterpartij aangelegd in de EHS, op circa 250 meter oostelijk van de nieuwe poel. De combinatie van twee wateren op korte afstand leidt tot een versterking van de EHS en de EVZ. De afstand past namelijk goed binnen de dispersieafstand (maximaal 400 - 500 meter) van salamanders, in het bijzonder de kamsalamander, waardoor er een garantie is voor een snelle bevolking van de nieuwe poel door amfibieën.

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

Bij het plan is een wijziging in de EHS voorzien ten opzichte van de EHS zoals deze is opgenomen in de VR 2011. Het realiseren van woningbouw op basis van genoemd wijzigingsplan brengt namelijk een aantasting van de EHS met zich mee. Het betreft een kleinschalige ingreep in de EHS als bedoeld in artikel 4.9 van de Verordening ruimte. Dit artikel biedt de mogelijkheid de begrenzing van de EHS te wijzigen ten behoeve van een individuele, kleinschalige ingreep wanneer deze leidt tot een versterking van de EHS in het desbetreffende gebied. Aan deze voorwaarden kan met het voorgestelde natuurcompensatieplan worden voldaan.

De provincie heeft op 22-05-2012 het besluit vastgesteld tot herbegrenzing van de EHS nabij de Buitenkade te Almkerk om het wijzigingsplan mogelijk te maken.

Het wijzigingsplan is 29-05-2012 vastgesteld door de gemeenteraad van Woudrichem. Het wijzigingsplan is voorzien van een natuurcompensatieplan waarbij zowel concrete inrichtings- als beheermaatregelen zijn geformuleerd.

Het compensatieplan maakt onlosmakelijk deel uit van het wijzigingsplan, zodat er sprake is van een goede planologische verankering. In het compensatieplan wordt gesteld dat er een "implementatieovereenkomst" gesloten is tussen de betrokken

partijen en ten aanzien van de zekerstelling wordt opgemerkt: “De initiatiefnemers hebben de exploitatie van de plannen inzichtelijk en achten deze economisch uitvoerbaar”. Deze overeenkomst⁵⁹ is de rekenkamer bij de ambtelijke reactie op het concept rapport van bevindingen ter beschikking gesteld, aangezien deze aanvankelijk niet bij de stukken in het dossier vindbaar was.

Inhoudelijk

Het natuurcompensatieplan voorziet in extra stapstenen binnen c.q. direct grenzend aan de EVZ de Alm en daarmee wordt zeker een versterking van de EHS ter plaatse bereikt. Omdat de poel op korte afstand van een woonwijk is gelegen, moet evenwel gevreesd worden dat er sprake zal zijn van verstoring en vervuiling met name door honden. Dit zal afbreuk doen aan de kwaliteit van het voortplantingswater en, of dan het streefbeeld van een salamanderpoel in plaats van een paddenpoel gehaald wordt, is de vraag. In het natuurcompensatieplan wordt op dit aspect niet ingegaan. In het plan worden concrete beheermaatregelen geformuleerd, maar er wordt niet aangegeven welke instantie verantwoordelijk wordt voor het beheer. Uit een ambtelijke e-mail van 27-06-2013 van de gemeente Woudrichem aan de provincie blijkt dat het beheer bij de gemeente zal komen te liggen. Het beheer van een salamanderpoel vereist echter een zekere specifieke deskundigheid, waarover gemeenten doorgaans niet zelf beschikken.

Beoordeling op basis van veldonderzoek 2013

De rekenkamer constateert bij het veldbezoek op 2 oktober 2013 dat de bestaande poel nog intact is. Er is sprake van een dichte begroeiing rondom de poel, zodat de kwaliteit ervan te lijden heeft van bladinvall. Op de plek van de nieuwe poel is thans nog sprake van braakland, zoals foto 13 laat zien.

In het gebied zijn bouwwerkzaamheden gaande, alsmede aanlegwerkzaamheden voor realisatie van de waterpartij voor de retentie van hemelwater. De ingreep die tot aantasting van de EHS leidt heeft nog niet plaatsgevonden, zodat er ook nog geen noodzaak is tot het aanleggen van een nieuwe poel. Wel wordt in het natuurcompensatieplan gesteld dat de nieuwe poel aangelegd wordt ruim vóór het verwijderen van de bestaande poel, zodat er gedurende minstens een voortplantingsseizoen sprake is van het naast elkaar bestaan van beide poelen, hetgeen de bevolking van de nieuwe poel uiteraard sterk bevordert.⁶⁰

⁵⁹ Implementatieovereenkomst vistramodel Almkerk West, gesloten tussen de gemeente Woudrichem, het waterschap Rivierenland, Rabobank Altena en Stichting Woonlinie, d.d. 05-07-2011.

⁶⁰ In de monitor 2013 heeft de gemeente als realisatiedatum 2013 opgegeven (toezichtsoverzicht).

Foto 13: Compensatieperceel Woudrichem

3.15 Kilsdonkse Molen, Bernheze

Beschrijving project

Stichting De Kilsdonkse Molen wil, na de gerealiseerde restauratie en reconstructie van het molencomplex aan de Kilsdonkseweg in Dinther, een definitieve exploitatieruimte en een beheerderswoning realiseren in het kader van het gebruik en instandhouding van het molencomplex. De tijdelijke parkeerplaats wordt tevens permanent ingericht en er wordt een buitenterras aangelegd.

De locatie ligt ten zuidwesten van Dinther, langs het riviertje de Aa, die hier vrijwel parallel loopt aan de Zuid-Willemsvaart. De planlocatie voor de vier toe te voegen elementen (bezoekerscentrum/exploitatieruimte, beheerderswoning, parkeerplaats en buitenterras) is gelegen in de EHS. In totaal betreft het een oppervlakte van 0,38 ha EHS die verloren zal gaan. Conform de VR 2011 kunnen ontwikkelingen in de EHS uitsluitend plaatsvinden in het geval het totaal benodigde ruimtebeslag op de EHS volledig wordt gecompenseerd. Er kan worden volstaan met een één op één oppervlaktecompensatie, dus zonder toeslagen, aangezien het nagestreefde natuurschap ter plaatse (kruidenrijk- en faunarijk grasland) een ontwikkeltijd van maximaal 5 jaar heeft en er geen relevante versturende effecten te verwachten zijn. In opdracht van Stichting De Kilsdonkse Molen heeft Arcadis een natuurcompensatieplan opgesteld.⁶¹

⁶¹ Definitieve versie 17-01-2012.

De compensatie zal plaatsvinden op het perceel ten westen van de parkeerplaats, tussen de Boterweg en de Noordoever van de Aa. De hiervoor gereserveerde strook is ruim 4.200 m² groot, zodat er voldoende ruimte is voor de aangegeven taakstelling. Het compensatieperceel sluit aan op de begrensde EHS tussen de Kilsdonkse Molen en de Aa. Er vindt zodoende een versterking plaats van de ecologische waarden en kenmerken van de EHS ter plaatse. Er is thans nog sprake van een agrarisch perceel waarop maïs wordt geteeld, maar het perceel zal worden omgevormd tot een kruiden- en faunairijk grasland. Hiertoe wordt de top laag (20-30 centimeter) verwijderd. Tevens zal landschappelijke inpassing van de planonderdelen plaatsvinden door aanplant van fruitbomen (rondom het bezoekerscentrum en de beheerderswoning). De parkeerplekken op de parkeerplaats worden ingelegd met grasstenen, waardoor zich hier enige vegetatie kan ontwikkelen. Ten aanzien van de planning wordt in het compensatieplan opgemerkt dat de uitvoering van de natuurcompensatie afhankelijk is van het project Waterwet, waarin het beekherstel van de Aa tussen Heeswijk en Kilsdonk en de inrichting van de EVZ is voorzien. Verwacht wordt dat dit plan in juni 2012 wordt vastgesteld, waarna de natuurcompensatie kan starten en gereed kan zijn in 2013. Uit informatie op de website van het waterschap⁶² blijkt dat de uitvoering wordt voorzien in 2014.

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

Er is op 21-03-2012 een overeenkomst gesloten tussen Waterschap Aa en Maas en Stichting De Kilsdonkse Molen, waarin het waterschap aangeeft in te stemmen met het bestemmen van een strook van 3.800 m² voor inrichting tot natuur als extra inrichtingsmaatregel bovenop de beekherstelopgave. De stichting zal aan het waterschap de waardedaling als gevolg van de inrichting tot natuur aan het waterschap vergoeden. Ook zal de stichting het waterschap de kosten voor planvorming en inrichting vergoeden. De betreffende strook zal samen met de beekherstelstrook als een geïntegreerd plan worden aangepakt. Voorts is op 28-03-2012 een natuurcompensatieovereenkomst gesloten tussen de gemeente Bernheze en voornoemde stichting. Hierin wordt onder meer bepaald dat de stichting de gemeente jaarlijks zal rapporteren inzake de inspanningen, activiteiten en resultaten inzake inrichting, beheer en gebruik van het compensatieperceel. De gemeente zal een afschrift van dit verslag toezenden aan GS. Het natuurcompensatieplan is voorzien van een paragraaf waarin het te voeren beheer betreffende het kruiden- en faunairijk grasland en de fruitbomen helder wordt beschreven. Aangegeven wordt dat het beheer zal worden uitgevoerd door het waterschap, alsmede de stichting op basis van het Contract Beheer Kilsdonkse Molen 2009. Het genoemde contract zal daartoe in overleg tussen beide instanties worden aangepast en/of uitgebreid ten behoeve van de voorliggende natuurcompensatie.

⁶² http://www.aenmaas.nl/algemene_onderdelen/zoeken/@200532/aa_heeswijk-dinther.

De uitvoering van de natuurcompensatie dient conform artikel 4.12 lid 5 van de VR⁶³ uiterlijk gelijktijdig met de voltooiing van de verstorende ingreep gestart te zijn. Echter, in het natuurcompensatieplan wordt de termijn van realisatie afhankelijk gemaakt van het project Waterwet. In de natuurcompensatieovereenkomst wordt gesteld dat het tijdschema van realisering van de natuurcompensatie valt binnen het schema van het door het waterschap uit te voeren beekherstel van de Aa. Er wordt in dit verband echter geen gewag gemaakt van een mogelijke strijdigheid met de regelgeving, namelijk dat de natuurcompensatie dan niet op tijd gereed kan zijn. Aangezien het project als het ware meelift met het herstel van het beekdal dat door het project 'Aa Heeswijk-Dinther' van het waterschap wordt beoogd en het natuurcompensatieplan al in eigendom is van het waterschap, mag op goede gronden worden aangenomen dat de compensatie uiteindelijk wel zal worden uitgevoerd, zij het met enige vertraging.

Inhoudelijk

Volgens artikel 4.12 lid 2 van de VR dient compensatie bij voorkeur plaats te vinden in de nabijheid van de aantasting, maar kan eventueel ook daarbuiten plaatsvinden, indien dit leidt tot robuustere structuren. In het onderhavige geval wordt aan de geldende randvoorwaarden met betrekking tot de locatie voldaan. De compensatie grenst tevens aan het beekherstelproject 'Aa Heeswijk-Dinther' van het waterschap, waardoor er een veel robuustere verbindingzone kan worden gecreëerd dan aanvankelijk door het project werd beoogd. De rekenkamer stelt vast dat de natuurcompensatie inhoudelijk gezien als kwalitatief hoogwaardig kan worden gekwalificeerd. Het natuurcompensatieplan is helder van opzet, de keuze voor te nemen inrichtingsmaatregelen wordt goed onderbouwd en het plan bevat ook duidelijk kaartmateriaal.

Beoordeling op basis van veldonderzoek 2013

De rekenkamer constateert bij haar veldbezoek op 27 september 2013 dat de voorgenomen ingreep, zoals de bouw van de beheerderswoning en het bezoekerscentrum, reeds voor een belangrijk deel is uitgevoerd (zie foto 14). Tegelijkertijd is bij het veldbezoek gebleken dat er nog geen werkzaamheden zijn uitgevoerd met betrekking tot de natuurcompensatie in het aangrenzende perceel langs de Aa, zodat een beoordeling hiervan niet mogelijk is. Er wordt op het betreffende perceel nog maïs geteeld. Omdat het beekherstelproject op de website van het waterschap wordt aangekondigd, mag verwacht worden dat dit ook, zoals voorzien, in 2014 zal worden uitgevoerd in combinatie met de onderhavige natuurcompensatie.⁶⁴

⁶³ Deze bepaling komt overeen met artikel 6 van de beleidsregel Natuurcompensatie.

⁶⁴ In de monitor 2013 heeft de gemeente als realisatiedatum 2013 opgegeven (toezichtsoverzicht).

Foto 14: Pas gebouwd bezoekerscentrum Kilsdonkse Molen (op de foto rechts naast het witte gebouw)

3.16 Groenrijk Westerhoven, Bergeijk

Beschrijving project

Een bouwbedrijf is voornemens op het grondgebied van tuincentrum Groenrijk aan de Provincialeweg 47 te Westerhoven woningbouw te realiseren. Het plangebied, met een totale oppervlakte van 4,3 ha⁶⁵, bevindt zich in het buitengebied van de gemeente Bergeijk direct tegen de zuidzijde van de woonkern Westerhoven. Het plangebied wordt uitsluitend door de Provincialeweg gescheiden van de woonkern. Het gebied wordt ontsloten door de Boellebusseweg aan de westzijde; aan de overzijde van deze weg ligt een autoschadebedrijf. Er staan circa 5.000 m² aan kassen op het terrein. Verder bestaat het plangebied uit een bedrijfswoning en verhard parkeerterrein van circa 3.000 m².

Ten zuiden van het tuincentrum ligt een agrarisch perceel, dat grenst aan de beek Keersop. Dit agrarisch perceel en een perceel ten zuiden van de Keersop maken tevens deel uit van het plangebied.⁶⁶

⁶⁵ Deze oppervlakte is ontleend aan de Kosten-batenanalyse Groenrijk Westerhoven van Crijns Rentmeesters (december 2010).

⁶⁶ Zo wordt het tekstueel aangegeven, maar in figuur 6 van het compensatieplan, waarin het plangebied is afgebeeld, beperkt het plangebied zich tot het bestaande verharde gebied inclusief een klein deel van het genoemde agrarische perceel. Op het landschapsplan (figuur 8) worden de gronden langs de Keersop wel meegenomen. Ook in de Toelichting bij het bestemmingsplan worden de gronden ten zuiden van het tuincentrum bij het plangebied betrokken.

In het plan worden de kassen van het tuincentrum Groenrijk geamoveerd en deze maken plaats voor in totaal tien woningen. De ontwikkeling van de woningen valt voor een gedeelte binnen een zone die door de VR is aangewezen als EHS, categorie nieuwe natuur. De oppervlakte van de EHS die verloren gaat bedraagt 958 m². Er kan volgens de verordening alleen een, zij het individuele kleinschalige, ontwikkeling plaatsvinden, wanneer deze leidt tot een versterking van de EHS in het desbetreffende gebied. Er vindt dan een herbegrenzing van de EHS plaats. Daarbij dienen de natuurwaarden die verloren gaan te worden gecompenseerd. BRO heeft een natuurcompensatieplan opgesteld, 'EHS natuurcompensatieplan Westerhoven' (d.d. 22-03-2011). In de bestaande situatie zijn de beoogde natuurwaarden op de locatie nog niet ontwikkeld, zodat geen kwaliteitstoelage vereist is. Blijkens artikel 4.2 lid 4 van de VR is ook verstoring van de natuurwaarden compensatieplichtig. Een toename van de verstoring op de langere termijn is echter niet aan de orde.

Ter compensatie van het verloren gaan van de strook natuur is het plangebied aan de zuidzijde vergroot. Hier wordt tot aan de Keersop 23.392 m² bloemrijk grasland gerealiseerd met boomgroepen en beemdplanten. Een strook ter grootte van circa 3.000 m² grenzend aan de Keersop wordt ingericht als ruigteveld met een ecologische oever. De Keersop zal worden hermeanderd, terwijl in de gronden er langs de natuurdoeltypen ruigteveld en rivier- en beekbegeleidend bos worden ontwikkeld. Aan de overzijde van de Keersop wordt grasland met een oppervlakte van 1.323 m² ingericht als beekbegeleidend bos, terwijl ook grasland aan de westzijde van de Boellebusseweg wordt ingericht als kruiden- en faunairijk grasland (5.619 m²). Ten slotte wordt de strook natuur aan de voorzijde van de Boellebusseweg ter grootte van 1.222 m² ingericht als bloemrijk grasland met bomen. De totale oppervlakte natuurcompensatie bedraagt derhalve 3,46 ha.⁶⁷

Beoordeling op basis van dossieronderzoek 2013

Procedureel

Het bestemmingsplan Groenrijk is vastgesteld op 23-6-2011. Het besluit tot herbegrenzing van de EHS dateert van 02-10-2012.

De compensatieplicht wordt planologisch zeker gesteld door de percelen waar natuurontwikkeling plaatsvindt te bestemmen als 'natuur' in het bestemmingsplan. De privaatrechtelijke verankering van het compensatieplan, die dient als waarborg voor de uitvoering daarvan, dient plaats te vinden door middel van een compensatieovereenkomst. Het compensatieplan moet een onlosmakelijk onderdeel uitmaken van het bestemmingsplan. Er is echter geen

⁶⁷ Getallen komen uit de Toelichting bij het bestemmingsplan. In de bij de Toelichting behorende bijlage 2 'EHS compensatieplan' is enerzijds sprake van compensatie direct ten zuiden van het bouwblok, met een oppervlakte van 3.500 m², terwijl anderzijds in de figuur landschapsplan (zie ook vorige voetnoot) wel natuurdoeltypen staan aangegeven voor de gronden langs de Keersop met de genoemde oppervlaktes, zij het dat het perceel ten westen van de Boellebusseweg daar niet 5.619 m² groot is, maar 4.555 m². In de Kosten- en batenanalyse Groenrijk te Westerhoven van Crijns Rentmeesters (december 2010) wordt gerept van 30.018 m² die wordt ingericht voor natuur en landschap.

natuurcompensatieovereenkomst opgesteld, maar alleen een 44 artikelen tellende “Anterieure overeenkomst over grondexploitatie”. Deze is op 12-05-2011 ondertekend door de initiatiefnemer en de gemeente Bergeijk. In deze overeenkomst komen de gemeente en de initiatiefnemer overeen dat de initiatiefnemer de kosten van de grondexploitatie en de planschadekosten aan de gemeente zal voldoen. “Op deze wijze is door middel van deze overeenkomst het kostenverhaal anderszins verzekerd en is de economische uitvoerbaarheid van het Besluit voor de gemeente voldoende verzekerd”. Artikelen 9, 10 en 11 gaan over de landschappelijke inpassing, waarbij wordt bepaald dat het door de initiatiefnemer op te stellen landschapsinpassingsplan “dient te voldoen aan de thans daarvoor geldende richtlijnen van het Brabants Landschap”. Het plan zal na goedkeuring door de gemeente deel uitmaken van de overeenkomst (artikel 10). Het is echter niet duidelijk of met dit inpassingsplan het door BRO opgestelde EHS compensatieplan wordt bedoeld. Het wordt ook niet als bijlage bij de overeenkomst benoemd.

Inhoudelijk

Er is sprake van een forse overcompensatie: terwijl de taakstelling is 958 m² compensatie plus versterking van de EHS, wordt in totaal ruim 3,0 ha natuurontwikkeling gerealiseerd. Bij de definitieve wijzigingen voor het Natuurbeheerplan 2013 wordt overigens de volgende actualisatie opgegeven ten aanzien van onderhavig plan: “0,47 ha EHS toegevoegd en 0,1 ha EHS verwijderd. Sanering kassencomplex in combinatie met woningbouw en natuurontwikkeling.”⁶⁸ Het is niet realistisch aan te nemen dat de inrichting van dit totale gebied door de initiatiefnemer gefinancierd wordt, maar dit is niet duidelijk, mede omdat een compensatieovereenkomst ontbreekt.

Het natuurcompensatieplan geeft in de vorm van een verbeelding met natuurdoeltypen de nagestreefde inrichting weer. De natuurdoeltypen zijn passend bij de hier aanwezige potenties en zijn ook goeddeels ontleend aan het provinciaal Natuurbeheerplan. Echter, een concreet inrichtingsplan met beheermaatregelen ontbreekt. Er wordt evenmin aangegeven welke instantie belast is met het beheer in de toekomst, maar aangezien de gronden na realisatie van de ruimtelijke ontwikkeling overgaan naar de gemeente, zal de gemeente ook verantwoordelijk zijn voor het beheer.

Beoordeling op basis van veldonderzoek 2013

Bij het veldbezoek van de rekenkamer op 16 oktober 2013 bleek dat er nog geen ontwikkelingen hebben plaatsgevonden binnen het plangebied, zoals foto 15 laat zien.

⁶⁸ Besluit natuurbeheerplan 2013 en wijziging EHS begrenzing in de Verordening ruimte, nr. C2072609/3007439.

Foto 15: Groenrijk Westerhoven: links bovenin is het kassencomplex zichtbaar

3.17 Samenvattende overzichten

In onderstaande tabel worden samenvattend per onderzocht natuurcompensatieproject enkele algemene gegevens gepresenteerd:

- de datum van de natuurcompensatieovereenkomst;
- de compensatieomvang;
- of er al dan niet sprake is van een inrichtingsplan;
- of er al dan niet sprake is van een beheerplan;
- datum veldcontrole door de provincie.

Project	Datum overeenkomst	Omvang	Inrichtings- plan	Beheer- plan	Datum veldcontrole
Gildehuis, Nuenen	[21-12-2004] ¹	5.050 m ²	ja	ja	apr-13
Oekelsbos, Zundert	30-03-2005	9,34 ha	ja	ja	n.v.t. ²
Fietspad , Waalwijk	15-08-2006	0,17 ha	ja	nee	okt-11
Reconstructie N260, Alphen-Chaam	[29-05-2006] ³	520 m ²	ja	ja	n.v.t. ⁴
Woonwagenlocatie, Eindhoven	[17-04-2007] ⁵	2.540 m ²	ja	ja	apr-13
Uitkijktoren, Reusel-De Mierden	08-01-2008	1,0 ha	ja	nee	okt-11
Bergbezinkbassin, Eindhoven	[26-02-2008] ⁵	1,07 ha	ja	ja	-
Retentievoorziening, Reusel-De M.	19-03-2008	2,17 ha	ja	nee	okt-11
Fietspad, Reusel-De Mierden	08-01-2008	500 m ²	ja	nee	okt-11
Reconstructie N624, Haaren	30-05-2007	7,2 ha	ja	nee	n.v.t. ⁴
Golfpark, Zundert	02-10-2007	11,5 ha	ja	ja	n.v.t. ⁴

Bedrijventerrein De Bulk 2, Oss	[24-11-2004] ⁶	6 ha	ja	nee	okt-11
Bedrijvenpark Laarakker, Cuijk	[15-07-2009] ⁷	31 ha	ja	nee	n.v.t. ⁸
Wonen en sport, Woudrichem	[22-05-2012] ⁹	1.000 m ²	ja	ja	n.v.t. ⁸
Kilsdonkse Molen, Bernheze	28-03-2012	3.800 m ²	ja	ja	-
Groenrijk, Bergeijk	[12-05-2011] ¹⁰	3,46 ha	nee ¹¹	nee	n.v.t. ⁸

¹ Het betreft een brief, ondertekend door de gemeente Nuenen en het Heilig Kruis Gilde, waarin de natuurcompensatie wordt toegezegd, maar het is geen overeenkomst zoals bedoeld in de beleidsregel.

² Er is nog geen compensatie uitgevoerd, zodat een veldcontrole niet aan de orde is.

³ Dit is de datum van een ruilvereenkomst tussen de provincie en Staatsbosbeheer (SBB), maar dit betreft geen overeenkomst zoals bedoeld in de beleidsregel.

⁴ Een veldbezoek was volgens opgave van de provincie gepland in het najaar van 2013, maar is niet uitgevoerd in verband met capaciteitsproblemen/andere prioriteiten bij TRO.

⁵ Er is geen overeenkomst opgesteld; de weergegeven datum is die van de goedkeuring door GS.

⁶ Dit is de datum van een brief van de gemeente aan de provincie, waarin de uitvoering van de compensatie wordt toegezegd, maar er is geen overeenkomst.

⁷ Het betreft de datum van de vaststelling van het bestemmingsplan, maar er is voor dit plan geen natuurcompensatieovereenkomst opgesteld.

⁸ Er heeft nog geen ingreep plaatsgevonden.

⁹ Het betreft de datum van het besluit tot herbegrenzing van de EHS door de provincie. Er is geen natuurcompensatieovereenkomst opgesteld, maar wel een zogenaamde 'Implementatieovereenkomst'.

¹⁰ Dit is de datum van de "Anterieure overeenkomst over grondexploitatie". Deze overeenkomst voldoet echter niet aan de VR, omdat er geen natuurcompensatieplan is bijgevoegd. De datum van het besluit tot herbegrenzing van de EHS door de provincie is 02-10-2012.

¹¹ Natuurdoeltypen worden wel genoemd, maar een concreet inrichtingsplan ontbreekt.

In de tabel op de volgende pagina wordt per project ingegaan op de kwaliteit van de natuurcompensatie op papier en in de praktijk. De volgende aspecten komen aan de orde:

1. Naam van het natuurcompensatieproject.
2. De volledigheid van de compensatieovereenkomst (Ovk):
zijn bijvoorbeeld alle relevante stukken in het dossier aanwezig.
3. De kwaliteit van de compensatieovereenkomst:
is de overeenkomst transparant, is de onderbouwing van de compensatieverplichting duidelijk, etcetera.
4. De kwaliteit van het inrichtingsplan (inr.plan):
worden bij uitvoering van de overeenkomst naar verwachting de natuurdoelen gehaald en/of is er in ecologisch opzicht sprake van een goede compensatie.
5. De kwaliteit van het gevoerde beheer:
tot nu toe. Omdat in de meeste gevallen de aanleg van de natuurcompensatie van vrij recente datum is, kan de kwaliteit van het beheer nog niet goed worden beoordeeld. Indien er nog geen of zeer recentelijk compensatie is gerealiseerd, is 'niet te beoordelen' (n.t.b.) ingevuld.
6. Veldcontrole tijdig:
is de (eerste) veldcontrole tijdig afgelegd, dat wil zeggen zo spoedig mogelijk na

realisatie doch uiterlijk binnen twee jaar. Er is 'niet van toepassing' (n.v.t.) ingevuld, indien de compensatie nog niet is gerealiseerd. Een '+' betekent tijdig, een '-' niet tijdig.

7. Aanspreken gemeenten/initiatiefnemer:

wordt de gemeente c.q. initiatiefnemer (in voldoende mate en tijdig) aangesproken op geconstateerde gebreken. Indien er (bij controle) geen gebreken zijn vastgesteld, is hier 'niet van toepassing' ingevuld.

8. Totaalbeoordeling:

worden de afspraken door de gemeente c.q. initiatiefnemer nagekomen en wat is de totaalbeoordeling ten aanzien van de kwaliteit van de natuurcompensatie (op papier én in het veld).

Voor het 2e, 3e, 4e, 5e, 7e en 8e aspect is de tabel met één of meerdere plussen en/of minnen ingevuld. Twee plussen betekent 'ruim voldoende', één plus 'voldoende', plus - min 'matig', één min 'onvoldoende' en twee minnen 'ruim onvoldoende'.

Project	Ovk volledig	Ovk kwaliteit	Kwaliteit inr.plan	Kwaliteit gevoerd beheer	Veld-controle tijdig	Aanspreken gemeenten; initiatiefn.	Totaal beoor-deling
Gildehuis, Nuenen	-	-	+	+/- ¹	-	-	+/- ¹
Oekelsbos, Zundert	+	+	+	n.t.b. ²	n.v.t.	-	n.t.b./+ ³
Fietspad , Waalwijk	+	+	+	n.t.b.	n.v.t.	-	--
Reconstructie N260	--	--	++	n.t.b. ⁴	- ⁵	+/- ⁶	-- ⁶
Woonwagenlocatie, E'hoven	--	--	+	n.t.b. ⁷	+ ⁸	+	n.t.b./+ ⁹
Uitkijktoren, Reusel-De M.	+	+	+/-	n.t.b. ⁷	+	-	+/-
Bergbezinkbassin, Eindhoven	-	-	+	n.t.b. ⁷	-	n.v.t.	+
Retentievoorziening	+	+	+/-	n.t.b. ⁷	+	-	+/-
Fietspad, Reusel-De Mierden	+	+	+/-	n.t.b. ⁷	+	-	+
Reconstructie N624, Haaren	-	-	+/-	n.t.b./++ ¹⁰	n.v.t.	n.v.t.	+
Golfpark, Zundert	-	-	++	+	-	n.v.t.	+
Bedrijventerrein De Bulk 2	--	--	+	+	+	n.v.t.	+
Bedrijvenpark Laarakker	--	--	-	n.t.b.	n.v.t.	n.v.t.	n.t.b.
Wonen en sport, Woudrichem	+ ¹¹	+ ¹¹	++	n.t.b.	n.v.t.	n.v.t.	n.t.b.
Kilsdonkse Molen, Bernheze	++	++	++	n.t.b.	n.v.t.	n.v.t.	n.t.b.
Groenrijk, Bergeijk	+/-	+/-	+	n.t.b.	n.v.t.	n.v.t.	n.t.b.

¹ Op het compensatieperceel ter plaatse van het Gildehuis is het beheer evenals het netto resultaat (de totaalbeoordeling) onvoldoende, maar de bosaanplant op het compensatieperceel bij Gerwen is voldoende (het bos is nog jong, dus beheer is vooralsnog niet aan de orde), zij het dat er enkele kritische kanttekeningen te plaatsen zijn bij de soortenkeuze.

² Er zijn nog geen compensatiemaatregelen uitgevoerd; omdat het beheer in de toekomst door Brabants Landschap zal worden uitgevoerd, bestaat er wel vertrouwen in een goede kwaliteit hiervan.

³ De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de compensatie is overgedragen aan de provincie, die daarvoor samenwerkt met DLG. De start van de inrichting is voorzien in 2015-2016. Omdat er in de toekomst een qua omvang robuuste natuureenheid ontstaat en de gronden na inrichting worden overgedragen aan Brabants Landschap, is er geen reden om thans niet te vertrouwen op een goede afloop, zij het dat er heel wat tijd mee gemoeid is.

⁴ Als voetnoot 2 waarbij niet Brabants Landschap maar SBB voor het beheer zal zorgdragen.

⁵ De provincie gaat er blijkens het stageverslag (2012) vanuit dat de compensatie is uitgevoerd, maar had pas voor ongeveer twee jaar later een controlebezoek gepland, terwijl de vervaldatum in 2008 lag.

⁶ De verantwoordelijkheid voor de uitvoering is overgedragen aan SBB; aanvankelijk (begin 2010) heeft de provincie bij SBB navraag gedaan naar de voortgang van de compensatie, maar vervolgens geen controle uitgevoerd. Omdat SBB ook na vier jaar nog geen maatregelen blijkt te hebben uitgevoerd, is de totaalbeoordeling als ruim onvoldoende gekwalificeerd. Dit neemt niet weg dat er wel vertrouwen is in een kwalitatief hoogwaardige compensatie (inrichting plus beheer) wanneer de aanplant alsnog in 2014 wordt gerealiseerd. Naar aanleiding van de bevindingen van de rekenkamer in het concept rapport van bevindingen, dat in februari 2014 voor ambtelijke reactie is voorgelegd aan de provincie, heeft SBB in overleg met de provincie besloten om in april 2014 de inrichting van de compensatie alsnog ter hand te nemen.

⁷ Kwaliteit is nog niet te beoordelen, omdat het bos in een nog zeer jong stadium verkeert dan wel de compensatiemaatregelen zeer recent zijn uitgevoerd.

⁸ Tijdig, namelijk binnen 2 jaar na het *nieuwe* voorstel van 01-12-2011.

⁹ Ten tijde van het onderzoek hadden alleen nog voorbereidende werkzaamheden plaatsgevonden; de verwachting is evenwel dat de compensatie op termijn wel correct wordt uitgevoerd.

¹⁰ De meeste gronden waren nog niet ingericht; Brabants Landschap draagt zorg voor het beheer zodat wel vertrouwen bestaat in een goede kwaliteit, ondanks het ontbreken van een beheerplan in het dossier.

¹¹ Aan de “implementatieovereenkomst” is een plantekening/schetsontwerp toegevoegd, waarop een poel is getekend. In de overeenkomst zelf wordt echter niet met zoveel woorden gerept van een nieuwe poel als compensatie.

Bijlage 1 Geraadpleegde documenten

Documenten provincie Noord-Brabant

Beleidsregel Natuurcompensatie, provincie Noord-Brabant, november 2005

Notitie Toepassing beleidsregel natuurcompensatie, provincie Noord-Brabant, 2010

Verordening ruimte 2010 (fase 1), provincie Noord-Brabant (op 1 juni 2010 in werking getreden)

Structuurvisie Ruimtelijke Ordening, provincie Noord-Brabant (vastgesteld door PS op 1 oktober 2010), 1 januari 2011

Verordening ruimte Noord-Brabant 2011, provincie Noord-Brabant (vastgesteld door PS op 17 december 2010; op 1 maart 2011 in werking getreden)

Notitie Toepassing natuurcompensatie, provincie Noord-Brabant, aanpassing 2012

Verordening ruimte 2012, provincie Noord-Brabant (vastgesteld door PS op 11 mei 2012; op 1 juni 2012 in werking getreden)

Natuurbeheerplan 2013, provincie Noord-Brabant

Ontwerpverordening ruimte 2014, provincie Noord-Brabant (vastgesteld door GS op 17 december 2013)

Notitie/Brief GS d.d. 5-1-2010 aan de Commissie Ruimte en Milieu (RM-1519), provincie Noord-Brabant, januari 2010

Advies Statencommissie Ruimte en Milieu aan PS (PS08/10C), provincie Noord-Brabant, januari 2010

Besluit 08/10 B met onderwerp Rapport Zuidelijke Rekenkamer: 'Kwaliteit natuurcompensatie provincie Noord-Brabant' d.d. 14 december 2009 (vastgesteld door PS op 5 februari 2010)

Memorie van antwoord/Nota van wijziging 20/10 D d.d. 6 april 2010, PS-vergadering 23 april 2010

Notitie GS d.d. 1 juni 2010 aan de Commissie Ruimte en Milieu (RM-1585 inclusief bijlagen) met onderwerp Rapport 'Kwaliteit Natuurcompensatie provincie Noord-Brabant' van de Zuidelijke Rekenkamer, provincie Noord-Brabant, juni 2010

Memorie van antwoord/Nota van wijziging 32/11 D, PS-vergadering 1 juli 2011

Besluit 23/13 B met onderwerp Jaarstukken 2012 d.d. 9 april 2013 (PS 17 mei 2013)

Vastgestelde notulen van de vergaderingen van PS op 4 en 5 februari 2010,
23 april 2010, 1 juli 2011, 17 mei 2013

Vastgestelde verslagen van de vergaderingen van de commissie Ruimte en Milieu op
15 januari 2010, 21 januari 2010, 18 juni 2010

Begroting 2005 tot en met 2013, provincie Noord-Brabant

Jaarstukken 2005 tot en met 2012, provincie Noord-Brabant

Natuurcompensatie in Noord-Brabant. Groeiend naar succes. Blok, C. stageverslag
NHTV, internationaal hoger onderwijs Breda, 2012

www.brabant.nl

Toezichtsoverzicht natuurcompensatieprojecten, provincie Noord-Brabant, voorjaar
en najaar 2013

De dossiers van de 16 onderzochte natuurcompensatieprojecten

Niet provinciale documenten

Kwaliteit Natuurcompensatie provincie Noord-Brabant, Deel I Bestuurlijk rapport,
Zuidelijke Rekenkamer, november 2009

Kwaliteit Natuurcompensatie provincie Noord-Brabant, Deel II Rapport van
bevindingen, Zuidelijke Rekenkamer, november 2009

Onderzoeksprogramma 2013, Zuidelijke Rekenkamer, december 2012

De Index gewogen. Over taal en taalbeheersing. Advies van de commissie Audit
Index Natuur, Landschap en Recreatie, 15 oktober 2008

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, Nederland concurrerend, bereikbaar,
leefbaar en veilig, Ministerie van Infrastructuur en Milieu, maart 2012

Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (uitbreiding), Staatsblad 2012 388,
2012

www.rijksoverheid.nl, www.ruimtelijkeplannen.nl

Bijlage 2 Lijst geïnterviewde personen

- De heer P.M.A. van Beek
Afdelingshoofd
Afdeling Toezicht ruimtelijke ordening (Cluster Ruimte)
- De heer Y.C.M.G de Boer
Gedeputeerde
Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen
- De heer J.J.C. van den Hout
Gedeputeerde
Ecologie en Handhaving
- De heer H.W. van Maar
Beleidsmedewerker
Afdeling Natuur en landschap (Cluster Natuur en Milieu)
- De heer F. Panjer
Beleidsmedewerker
Afdeling Natuur en landschap (Cluster Natuur en Milieu)
- De heer M.N.J. van der Stappen
Beleidsmedewerker
Afdeling Toezicht ruimtelijke ordening (Cluster Ruimte)

Bijlage 3 Normenkader

Onderstaande normen zijn ontleend aan:

- de Nota Ruimte/het Structuurschema Groene Ruimte (ministeries van VROM, LNV, Verkeer en Waterstaat en Economische Zaken, 2005);
- Spelregels EHS, het beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzen EHS (Rijk en provincies, 29 mei 2007);
- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, maart 2012);
- Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (uitbreiding) (Rijk, augustus 2012);
- Notitie Toepassing compensatiebeginsel Noord-Brabant 1997 (1997);
- Beleidsregel Natuurcompensatie provincie Noord-Brabant (2005);
- Verordening Ruimte Noord-Brabant 2011 (2010);
- Verordening Ruimte 2012 (2012).

1 Voorwaarden compensatieplan

1.1 Spelregels EHS

Voorwaarden compensatieplan:

- de noodzakelijke compensatiemaatregelen en het beheer van het compensatiegebied worden door de initiatiefnemer vastgelegd in een compensatieplan;
- in het compensatieplan worden in ieder geval weergegeven, de begrenzing, de natuurdoelen, maatregelen, het ontwikkelingsbeheer, het reguliere beheer, termijnen, een tijdpad voor realisatie, en een evaluatiemoment ten aanzien van de kwaliteit van de gerealiseerde compensatienatuur;
- het compensatieplan moet worden getoetst aan de Flora- en faunawet en indien nodig zal een ontheffing voor de activiteiten moeten worden gevraagd.

1.2 Beleidsregel Natuurcompensatie Noord-Brabant (januari 2006 tot maart 2011)

Voorwaarden compensatieplan:

- bij verlies van natuur- en/of landschappelijke waarden als gevolg van een onontkoombare aantasting, dient de initiatiefnemer een compensatieplan op te stellen;
- het natuurcompensatieplan wordt opgesteld onder verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur;
- het natuurcompensatieplan dient gekoppeld te zijn aan het bestemmingsplan waarin de compensatie wordt geregeld;
- het natuurcompensatieplan dient gelijktijdig met het ter goedkeuring indienen van het bestemmingsplan waarin de compensatie wordt geregeld aan GS te worden voorgelegd;

- inhoudelijk worden aan het natuurcompensatieplan de volgende voorwaarden gesteld:
 - a) het plan geeft aan hoe het nettoverlies aan natuur- en landschapswaarden wordt gecompenseerd;
 - b) de plaats van compensatie dient te voldoen aan het gestelde in artikel 4 (van de beleidsregel);
 - c) kwaliteit en kwantiteit van de compensatie dienen te voldoen aan het gestelde in artikel 5;
 - d) de realisatietermijn dient te voldoen aan het gestelde in artikel 6;
 - e) om de uitvoering en het beheer van de compensatie te garanderen dient de initiatiefnemer te voldoen aan het gestelde in artikel 7;
 - f) financiële compensatie is alleen mogelijk onder de in artikel 8 genoemde voorwaarden;
 - g) afstemming op andere overheidsregelingen en -plannen conform artikel 9;
 - h) bij het plan dient een ingevuld registratieformulier te worden gevoegd;
 - i) jaarlijks dient een ingevuld voortgangformulier te worden ingestuurd door de gemeente.

1.3 Verordening ruimte Noord-Brabant 2011 (maart 2011 tot juni 2012) en Verordening ruimte 2012 (juni 2012 tot 18 maart 2014)

Voorwaarden compensatieplan:

- een verzoek tot wijziging van de begrenzing van de EHS met toepassing van het nee-tenzij principe, saldobenadering en voor kleinschalige ingrepen (artikel 4.7, 4.8 en 4.9), alsmede een bestemmingsplan dat leidt tot aantasting van de ecologische waarden en kenmerken van de EHS (artikel 4.2, vierde lid), gaat vergezeld van een compensatieplan;
- een compensatieplan omvat ten minste:
 - a) het netto verlies aan ecologische waarden en kenmerken dat optreedt;
 - b) de wijze waarop het netto verlies, genoemd onder a, wordt gecompenseerd;
 - c) de ruimtelijke begrenzing van het te compenseren gebied en de compensatie;
 - d) de kwaliteit en kwantiteit van de compensatie;
 - e) de termijn van uitvoering;
 - f) de inhoud en realisatie van de voorgenomen mitigerende en compenserende maatregelen;
 - g) een beschrijving van het reguliere beheer en het ontwikkelingsbeheer, een en ander onder toepassing van artikel 4.12 (voorwaarden voor compensatie);
- het compensatieplan wordt opgenomen als onlosmakelijk onderdeel van een bestemmingsplan (als bedoeld in artikel 4.2, vierde lid en artikel 4.6, tweede lid).

2 Voorwaarden compensatie

2.1 Nota Ruimte (tot maart 2012)

Voorwaarden gesteld aan compensatie in de Nota Ruimte:

- geen nettoverlies aan waarden, voor wat betreft areaal, kwaliteit en samenhang;
- compensatie aansluitend op het gebied, onder de voorwaarde dat een duurzame situatie ontstaat;
- indien fysieke compensatie aansluitend of nabij het gebied onmogelijk is, dan compensatie door de realisering van kwalitatief gelijkwaardige waarden, dan wel fysieke compensatie verder weg van het aangetaste gebied;
- indien zowel fysieke compensatie als compensatie door kwalitatief gelijkwaardige waarden redelijkerwijs onmogelijk is, dan wordt financiële compensatie geboden (gestort in door Rijk en provincies beheerde Nationaal Groenfonds, gelabeld aan betrokken ingreep);
- het tijdstip van het besluit over de ingreep is ook het tijdstip waarop besloten wordt over de aard, wijze en het tijdstip van mitigatie en compensatie;
- voor gebieden in en buiten de EHS die zijn aangemeld/aangewezen als gebieden in de zin van de Vogel- en Habitatrichtlijn gelden enkele strengere eisen conform de bepalingen uit de richtlijnen.

Strengere eisen conform Vogel- en Habitatrichtlijn (Natuurbeschermingswet):

- compenserende maatregelen moeten tijdig en vooraf worden genomen op zodanige wijze dat de samenhang van Natura 2000 niet in gevaar komt;
- financiële compensatie is niet mogelijk.

Definitie kwaliteit (Nota Ruimte, deel 4, 2006, paragraaf 3.3.5.1):

‘De te beschermen en te behouden wezenlijke kenmerken en waarden zijn de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. Het gaat daarbij om: de bij het gebied behorende natuurdoelen en -kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, donkerte en openheid, de landschapsstructuur en de belevingswaarde.’

Provincies dienen de relevante (EHS) natuurdoelen en -kwaliteit te hebben beschreven in provinciale natuurdoelenkaarten en/of natuurgebiedsplannen.

Natuurdoelen bevatten één of meerdere natuurdoeltypen. Een natuurdoeltype is een in het natuurbeleid nagestreefd type ecosysteem dat een bepaalde biodiversiteit en een bepaalde mate van natuurlijkheid als kwaliteitskenmerken heeft.

In de natuurdoeltypen is de mate van voorkomen van doelsoorten de belangrijkste indicator voor de natuurkwaliteit. Per natuurdoeltype worden de doelsoorten genoemd die daarvan voor hun voortbestaan afhankelijk zijn.

2.2 *Spelregels EHS*

Voorwaarden gesteld aan compensatie in Spelregels EHS:

- géén netto verlies aan wezenlijke kenmerken en waarden van het betreffende gebied in termen van areaal, kwaliteit en samenhang;
- fysieke compensatie dient plaats te vinden aansluitend of nabij het aangetaste gebied;
- compensatie kan niet worden aangewend om regulier beleid/vastgestelde beleidsdoelen (bijvoorbeeld natuurontwikkeling EHS) al dan niet versneld te realiseren;
- in het vervangend areaal dient een basisinrichting te worden gerealiseerd, waarbij de verloren gegane waarden weer kunnen worden ontwikkeld/zich kunnen ontwikkelen; voor bos betekent dit met name de aanplant van jonge bomen;
- om de samenhang in de EHS te waarborgen en dezelfde ecologische kwaliteit te realiseren kan het nodig zijn het areaal dat verloren gaat te compenseren met een groter areaal;
- voor het kwaliteitsverlies van bestaande natuurwaarden gedurende de ontwikkelingsperiode van het vervangende gebied wordt een toeslag op de fysieke compensatie berekend, zowel in oppervlak als in extra budget, om de extra kosten tijdens de beginjaren van omvormingsbeheer te ondervangen. Hiertoe worden vier categorieën onderscheiden, natuur met een ontwikkeltijd:
 - o van 5 jaar of minder: geen toeslag in oppervlak;
 - o tussen 5 en 25 jaar: toeslag van 1/3 in oppervlak, plus de gekapitaliseerde kosten van het ontwikkelingsbeheer;
 - o tussen 25 en 100 jaar: toeslag van 2/3 in oppervlak, plus de gekapitaliseerde kosten van het ontwikkelingsbeheer.
- in bijzondere gevallen kan gemotiveerd worden afgeweken van bovenstaande richtlijn;
- indien de verloren gegane kwaliteiten niet weer kunnen worden ontwikkeld (bijvoorbeeld door zeer lange ontwikkelingsduur, of door het ontbreken van geschikte omstandigheden buiten de EHS), dienen kwalitatief gelijkwaardige waarden te worden gerealiseerd;
- indien volledige fysieke compensatie binnen de gestelde termijn onmogelijk is, wordt onderzocht of een deel van de benodigde fysieke compensatie wél gerealiseerd kan worden. Voor het overblijvende deel wordt financiële compensatie geboden;
- voor watergebieden zal, indien fysieke compensatie (vervangend areaal) niet mogelijk is, compensatie bij voorkeur gezocht worden in het opwaarderen van de natuurkwaliteit of de ecologische samenhang van de rest van het watergebied;
- indien mitigerende maatregelen mogelijk zijn (bijvoorbeeld het plaatsen van geluidsschermen bij snelwegen) maar ernstig botsen met ander beleid (bijvoorbeeld ten aanzien van landschap of cultuurhistorie), kan worden overwogen of compensatie de voorkeur verdient boven mitigatie.

Voorwaarden 'compensatie kwaliteitsverlies':

- gedurende de ontwikkelingsperiode van het vervangende gebied is er sprake van verlies aan natuurkwaliteit. Om dit zo snel mogelijk te herstellen is gericht ontwikkelingsbeheer in het vervangende gebied nodig. De extra beheerskosten tijdens de periode van het ontwikkelingsbeheer worden (gekapitaliseerd) door de initiatiefnemer vergoed;
- een vergoeding voor de extra kosten voor ontwikkelingsbeheer is maatwerk en wordt vastgesteld in overleg met de beoogde terreinbeheerder. De gekapitaliseerde beheerskosten worden als budget vastgelegd, bijvoorbeeld als gelabeld budget in het Groenfonds;
- als algemene vuistregel kan worden uitgegaan van extra beheerskosten van minimaal 1 à 2 keer de normkosten voor het betreffende natuurdoeltype gedurende de eerste vijf jaar na inrichting van de grond. Voor het ontwikkelen van typen bos lopen deze kosten over een langere tijd en kan beter worden uitgegaan van extra beheerskosten van minimaal 1 keer de normkosten voor de eerste tien jaar na inrichting van de grond;
- de initiatiefnemer zorgt er tevens voor dat vergoeding van de reguliere beheerskosten voor een periode van 25 jaar gewaarborgd is, bijvoorbeeld door er voor te zorgen dat het compensatiegebied in aanmerking komt voor beheerssubsidie.

2.3 *Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (sinds maart 2012) en Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (sinds oktober 2012)*

In de Structuurvisie (SVIR) is het volgende opgenomen:

De natuur in de EHS blijft goed beschermd met een 'nee, tenzij'-regime. Binnen de EHS zijn nieuwe projecten, plannen en handelingen met een significant negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet toegestaan, tenzij er sprake is van een groot openbaar belang en reële alternatieven ontbreken. De flexibiliteit in begrenzing en de mogelijkheden om ontwikkelingen toe te staan, die in het beleidskader Spelregels EHS zijn uitgewerkt, blijven daarbij overeind.

In het Besluit (Barro) is het volgende opgenomen:

Als activiteiten per saldo leiden tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden, of tot een significante vermindering van de oppervlakte van die gebieden, of van de samenhang tussen die gebieden, dan zijn deze activiteiten alleen mogelijk indien er sprake is van a) een groot openbaar belang, b) er geen reële alternatieven zijn en c) de negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden, oppervlakte en samenhang worden beperkt en de overblijvende effecten gelijkwaardig worden gecompenseerd. Bij nieuwe bebouwing of terreinverharding binnen omheinde militaire terreinen geldt alleen de laatste voorwaarde (c).

In de toelichting wordt daarbij onder andere vermeld: Indien zowel fysieke compensatie als compensatie door kwalitatief gelijkwaardige waarden redelijkerwijs onmogelijk is, kan er gekozen worden voor financiële compensatie. Deze wordt in het Nationaal Groenfonds gestort, maar blijft gelabeld aan de betrokken ingreep. Voor Natura 2000-gebieden is financiële compensatie niet mogelijk.

Het Barro bevat geen inhoudelijke of procedurele eisen voor compensatie, uitgezonderd dat de overblijvende effecten gelijkwaardig worden gecompenseerd.

Definitie kwaliteit: Wezenlijke kenmerken en waarden zijn *aanwezige* natuurwaarden en, voor gebieden met een bestemming natuur, tevens potentiële natuurwaarden en de daarvoor vereiste bodem- en watercondities, voor zover deze natuurwaarden en condities in het licht van de internationale biodiversiteitsdoelstellingen relevant zijn.

Provincies dienen bij provinciale verordening de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS aan te wijzen.

In de toelichting op het Barro staat dat het beleidskader Spelregels EHS in overleg tussen Rijk en provincies zal worden aangepast in overeenstemming met de afspraken in het bestuursakkoord Natuur, de SVIR en het Barro.

2.4 Toepassing compensatiebeginsel Noord-Brabant (tot januari 2006)

Voorwaarden gesteld aan compensatie in de notitie Toepassing compensatiebeginsel:

- bij de aantasting zelf dient zoveel als mogelijk invulling gegeven te worden aan landschappelijke inpassing en mitigatie;
- het bereiken van een nieuwe gelijkwaardige ecologische samenhang;
- vervanging door nieuwe natuur van gelijke aard;
- de functionaliteit van de groene hoofdstructuur dient in tact te blijven;
- compenserende maatregelen dienen een areaal te beslaan dat minimaal even groot is als het gebied dat door de ingreep wordt ingenomen;
- de aard en omvang van compensatie worden mede bepaald door de invloeden die de ingreep uitoefent op zijn omgeving en de aard van het gebied waar compensatie plaatsvindt;
- de compenserende maatregelen dienen in beginsel plaats te vinden in de (directe) omgeving van de ingreep;
- compensatie dient te passen binnen het lokaal afgewogen beleid zoals dat verwoord is in met name landschapsbeleidsplannen;
- inrichting, beheer en duurzaamheid dienen gewaarborgd te zijn;
- bij de realisering van compensatie moet gestreefd worden naar robuustheid in groene structuren.

Omvang van de compensatie:

a. Compensatie van de oppervlakte met directe effecten

Allereerst dient compensatie plaats te vinden van het areaal waarop na het treffen van mitigerende maatregelen nog nadelige effecten resterend.

De omvang van de compensatie wordt bepaald door het vernietigde areaal en door het areaal waar sprake is van een negatief effect door het verlies van ontplooiingsmogelijkheden van biotische en abiotische processen (gekoppeld aan

natuurdoeltypen) en verlies van actuele natuurwaarden (soorten en aantallen). Voor wat betreft de processen wordt onder meer bedoeld op het fysiek verkleinen van leefgebieden, het verlies aan (geo-)morfologische, chemische en hydrologische processen en de effecten van geluidhinder. Voor wat betreft de realisering van een vervangend areaal wordt uitgegaan van een vorm van basisinrichting van met name abiotische omstandigheden waarbij in principe verloren gegane kwaliteiten weer kunnen worden ontwikkeld/zich kunnen ontwikkelen.

b. Compensatie van het kwaliteitsverlies

Kwaliteitsverlies ontstaat doordat gerijpt natuurgebied vervangen wordt door 'maagdelijk' ingericht gebied. Doordat hierdoor nettoverlies aan waarden optreedt, wordt een kwaliteits(verlies)toeslag berekend. De compensatie van het kwaliteitsverlies houdt er rekening mee dat er een periode moet worden overbrugd waarin de waarden van het vervangende gebied zich kunnen ontwikkelen tot het kwaliteitsniveau dat verloren is gegaan. Het is compensatie van de verloren gegane natuurwaarden van de aangetaste natuur. De bepaling van de kwaliteitstoeslag vindt plaats volgens de systematiek zoals die is uitgewerkt in de nota Uitwerking compensatiebeginsel SGR (Structuurschema Groene Ruimte; bijlage 1). Het principe van de kwaliteitstoeslag wordt volledig door de provincie onderschreven. Compensatie van het kwaliteitsverlies dient primair in areaal plaats te vinden, dat wil zeggen dat deze uitgedrukt wordt in grond ten behoeve van vervangende natuur. In bijzondere situaties mag compensatie van het kwaliteitsverlies in geld plaatsvinden. Hiervoor kunnen geen richtlijnen worden opgesteld, dit zal van geval tot geval bekeken dienen te worden.

c. Compensatie van 'jong' bos

Compensatie van jonge beplanting, eerste generatie bos jonger dan 15 jaar, kan plaatsvinden op basis van 1:1 compensatie. Over deze aantastingen hoeft geen kwaliteitstoeslag geheven te worden. De aanwezige ecologische waarden van dergelijke beplantingen kunnen binnen korte tijd weer hersteld worden. Door op deze wijze om te gaan met recent aangelegde beplantingen kunnen initiatiefnemers van beplantingsprojecten, binnen 15 jaar na aanleg, eventuele inrichtingsfouten nog zonder toeslag herstellen. Hiermee wordt voorkomen dat de aanleg van nieuwe beplantingen gefrustreerd wordt door al te strenge compensatie-eisen.

2.5 Beleidsregel Natuurcompensatie Noord-Brabant (januari 2006 tot maart 2011)

Voorwaarden gesteld aan compensatie in de beleidsregel Natuurcompensatie:

Wijze van compensatie

- de aangetaste natuur- en landschappelijke waarden in de GHS en AHS-landschap dienen te worden gecompenseerd waarbij de omvang van de compensatie wordt bepaald door:
 - a) de omvang van het vernietigd areaal;
Het vernietigde areaal dient minimaal in dezelfde oppervlakte te worden gecompenseerd.
Afhankelijk van de aard en de kwaliteit van de vernietigde waarden wordt er bovenop een kwaliteitstoeslag gehanteerd. De bepaling van de

kwaliteitstoeslag wordt uitgedrukt in extra te compenseren oppervlakte natuur. Bij een ontwikkelingstijd van 0-10 jaar wordt geen kwaliteitstoeslag berekend. Bij kwaliteiten die een minimale ontwikkelingstijd van 10 - 25 jaar nodig hebben wordt een kwaliteitstoeslag van 1/3 van de oppervlakte gehanteerd. Bij een ontwikkelingstijd van 25 - 100 jaar wordt een kwaliteitstoeslag van 2/3 van de oppervlakte gehanteerd. Bij een ontwikkelingstijd van meer dan 100 jaar is maatwerk bovenop de kwaliteitstoeslag van 2/3 van de oppervlakte vereist.

- b) het verstoorde/versnipperde areaal;
Afhankelijk van de mate van verstoring/versnippering, dient een compensatie in oppervlakte plaats te vinden.
- c) de mate waarin de functionaliteit van natuur- en landschapswaarden is aangetast.
Bij aantasting dient het compensatieplan gericht te zijn op het intact houden of herstellen van de functionaliteit.
- potentiële natuurwaarden in de GHS dienen te worden gecompenseerd middels:
 - a) het planologisch veiligstellen van gelijkwaardige gebieden en/of
 - b) het daadwerkelijk tot ontwikkeling brengen van een deel van de resterende potenties of aanleg van landschapselementen.

2.6 Verordening ruimte Noord-Brabant 2011 (maart 2011 tot juni 2012) en Verordening ruimte 2012 (juni 2012 tot 18 maart 2014)

Voorwaarden gesteld aan compensatie in de VR 2011 en 2012:

- door compensatie mag geen netto verlies ontstaan aan ecologische waarden en kenmerken van het desbetreffende gebied in termen van areaal, kwaliteit en samenhang;
- compensatie:
 - a) vindt plaats aansluitend aan of nabij het aangetaste gebied, met dien verstande dat een duurzame situatie ontstaat;
 - b) vindt plaats door realisering van kwalitatief gelijkwaardige waarden of fysieke compensatie op afstand van het gebied, indien fysieke compensatie aansluitend aan of nabij het gebied niet mogelijk is;
 - c) kan plaatsvinden in de niet gerealiseerde delen van de ecologische hoofdstuctuur;
- de omvang van de compensatie wordt bepaald door de omvang van het vernietigde areaal waarbij een toeslag op de omvang van het vernietigde areaal wordt berekend, zowel in oppervlak, als in budget, te onderscheiden in de volgende categorieën:
 - a) natuur met een ontwikkeltijd van 5 jaar of minder: geen toeslag;
 - b) tussen 5 en 25 jaar te ontwikkelen natuur: toeslag van 1/3 in oppervlak, plus de gekapitaliseerde kosten van het ontwikkelingsbeheer;
 - c) tussen 25 en 100 jaar te ontwikkelen natuur: toeslag van 2/3 in oppervlak, plus de gekapitaliseerde kosten van het ontwikkelingsbeheer;
 - d) bij een ontwikkelingsduur van meer dan 100 jaar: de toeslag in oppervlak en de gekapitaliseerde kosten van het ontwikkelingsbeheer is maatwerk;

- ingeval van compensatie is het vereiste van kwaliteitsverbetering van het landschap (bedoeld in artikel 2.2) niet van toepassing;
- de uitvoering van het compensatieplan start uiterlijk op het moment van voltooiing van de aantasting en wordt op zo kort mogelijke termijn daarna, doch uiterlijk binnen vijf jaar, afgerond. In de privaatrechtelijke overeenkomst tussen initiatiefnemer en gemeente kan hiervan, afhankelijk van de zwaarte van het compensatieplan, gemotiveerd worden afgeweken met een uitloop van ten hoogste tien jaar;
- in afwijking van het voorgaande punt, wordt indien sprake is van een aantasting van bedreigde soorten of hun leefgebied, de uitvoering van het compensatieplan afgerond op het moment dat de aantasting daadwerkelijk start;
- indien fysieke compensatie aantoonbaar niet, of niet volledig mogelijk is, wordt een financiële compensatie bepaald aan de hand van de volgende kostenelementen:
 - a) kosten van aanschaf van vervangende grond op dezelfde plaats;
 - b) kosten van basisinrichting;
 - c) kosten van ontwikkelingsbeheer gedurende de ontwikkelingstijd;
- de financiële compensatie wordt gestort in de provinciale compensatievoorziening ter uitvoering van de in het compensatieplan geformuleerde compensatietaakstelling.

3 Voorwaarden toezicht, controle en naleving

3.1 Nota Ruimte (tot maart 2012) / Spelregels EHS

Doorwerking in ruimtelijk beleid en natuurbeleid:

- het bevoegd gezag dat verantwoordelijk is voor het opleggen van compensatieverplichtingen staat er voor in dat de initiatiefnemer daadwerkelijk compenseert en dat compensatie correct in de ruimtelijke plannen wordt opgenomen;
- een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling (ingreep) in de EHS wordt vastgelegd in een bestemmingsplan dat door de gemeenteraad wordt vastgesteld en goedkeuring behoeft van GS (situatie vóór van kracht worden nWro). Niet alleen de ingreep maar ook de locatie voor de compensatie (vaak vereist dit een bestemmingswijziging) dient gelijktijdig met het besluit over de ingreep planologisch verankerd te worden in hetzelfde bestemmingsplan of, indien van toepassing, in een ander bestemmingsplan;
- het compensatieplan vormt een integraal onderdeel van de toelichting op het bestemmingsplan, is doorvertaald op de bestemmingsplankaart, en verankerd in de daarbij behorende voorschriften;
- de provincie, Rijk en andere belanghebbenden geven in het vooroverleg over het bestemmingsplan ex. artikel 10 Wro (situatie vóór van kracht worden nWro) aan of zij kunnen instemmen met het compensatieplan (is als toelichting onderdeel van de bestemmingsplanprocedure). Hierbij worden ook afspraken gemaakt over

de wijze en momenten waarop de gemeente GS zal informeren over de voortgang;

- voor de goedkeuring door GS geeft de Provinciale Planologische Commissie (PPC) een advies (situatie vóór van kracht worden nWRO). Het Rijk is in de PPC vertegenwoordigd en geeft daarmee ook haar visie op het bestemmingsplan. Het Rijk kan in het kader van het vooroverleg (artikel 10 Wro) een reactie geven. Daarnaast heeft het Rijk de mogelijkheid een zienswijze te geven op het ontwerpbestemmingsplan, bedenkingen te geven op het vastgestelde plan en eventueel na goedkeuring in beroep te gaan;
- de omvang van het gebied waarop het bestemmingsplan betrekking heeft wordt per geval bepaald op basis van zowel de ruimtelijke problematiek en de ingreep als de beoogde ecologische doelen. Daarbij is relevant dat het gebied ecologisch één samenhangend geheel vormt. Er wordt met name gekeken naar de eisen die de aanwezige en potentiële natuurwaarden stellen aan hun omgeving;
- de nieuwe begrenzing van de EHS dient, conform de Nota Ruimte, door de provincie op streekplanniveau door Provinciale Staten te worden vastgelegd (situatie vóór van kracht worden nWro). Indien nodig vindt tevens wijziging van het natuurgebiedsplan plaats. Deze herziening wordt conform het opstellen van een natuurgebiedsplan door GS vastgelegd en dient op grond van de Subsidieregelingen Agrarisch Natuurbeheer (SAN) en Natuurbeheer (SN), de procedure volgens afdeling 3.5 van de Algemene Wet Bestuursrecht (uitgebreide voorbereidingsprocedure voor een ambtshalve besluit) te doorlopen. Omdat een herziening van het natuurgebiedsplan een vrij uitgebreide procedure is, is het logisch dat de provincie de voorgestelde wijzigingen verzamelt om periodiek, bijvoorbeeld jaarlijks, tot één herziening te komen.

Privaatrechtelijke overeenkomst tussen initiatiefnemer en bevoegd gezag:

- afspraken tussen initiatiefnemer en bevoegd gezag over de uitvoering van het compensatieplan dienen te worden vastgelegd in een (juridisch bindende) privaatrechtelijke overeenkomst;
- hierin worden de rollen en verantwoordelijkheden van de betrokken partijen vastgelegd, evenals een financiële onderbouwing (in de vorm van bankgaranties) waaruit blijkt dat de realisatie van de compensatiemaatregelen, inclusief de financiering van het ontwikkelingsbeheer, is geborgd;
- de compensatie wordt zo snel mogelijk door de initiatiefnemer gerealiseerd. De uiterste termijn voor realisatie wordt vastgelegd in de overeenkomst, met een boeteclausule die van toepassing is bij het niet tijdig uitvoeren van de compensatie;
- bij 'eenvoudige projecten' moet compensatie gerealiseerd zijn binnen twee jaar na ondertekening van de privaatrechtelijke overeenkomst. Bij majeure projecten geldt een termijn van vijf jaar met maximale uitloop tot tien jaar. Van de termijnen twee en vijf jaar kan in de compensatieovereenkomst gemotiveerd worden afgeweken;
- pas nadat de periode die is vastgelegd in de compensatieovereenkomst is verlopen, wordt de afgegeven bankgarantie voor de nog resterende fysieke compensatie met het boetebedrag in het Groenfonds gestort;

- in de overeenkomst wordt aangegeven dat het bevoegd gezag zorg draagt voor de monitoring van de uitvoering conform de afspraken.

Monitoring en rapportage uitvoering compensatie door bevoegd gezag:

- om een helder zicht te hebben op de compensatieverplichtingen en de voortgang van deze verplichtingen is rapportage verplicht. Jaarlijks rapporteren betreffende gemeentes aan de provincie, als verantwoordelijke voor de uitvoering van het EHS-beleid, over de voortgang van compensatieverplichtingen;
- de provincie controleert deze rapportage (bijvoorbeeld door te vergelijken met een eigen registratielijst) en verzamelt de geverifieerde rapportages. Deze kunnen worden aangevuld met informatie over de compensatieprojecten waarvoor de provincie bevoegd gezag is. De rapportage dient transparant te zijn en helderheid te geven over de toepassing van het EHS-compensatiebeginsel uit dit spelregeldocument en eventuele regionale maatwerkoplossingen die daarbij toegepast zijn (zie paragraaf 4.5);
- de rapportage kan bijvoorbeeld als bijlage worden gevoegd bij de reguliere provinciale verslaglegging zodat het Rijk inzicht verkrijgt in de stand van zaken van de compensatie;
- voor een ideale borging zijn in opeenvolgende fasen de volgende gegevens nodig:
 - o *bestuurlijk*: in de voorbereidende fase (de vaststelling van) het bestemmingsplan, het compensatieplan en andere formele documenten zoals de privaatrechtelijke overeenkomst. Hiervoor is het bevoegd gezag verantwoordelijk;
 - o *administratief*: in de uitvoeringsfase de hectares compensatiegrond die zijn begrensd, aangekocht, ingericht, overgedragen aan beheerder en in adequaat beheer zijn genomen. Hiervoor zijn initiatiefnemer en beheerder verantwoordelijk;
 - o *fysiek*: in de evaluatiefase de omvang, samenhang en abiotische/ecologische kwaliteit van de compensatiegronden en van het beschermde gebied waar de ingreep en de compensatie plaatsvindt;
- het bevoegd gezag controleert in het veld of de compensatie daadwerkelijk is gerealiseerd.

3.2 Beleidsregel Natuurcompensatie Noord-Brabant (januari 2006 tot maart 2011)

Zekerstelling uitvoering:

- de planologische verankering van de compensatie wordt geregeld in een bestemmingsplan;
- tegelijkertijd met het ter goedkeuring aan GS aanbieden van het aantastende plan of het verzoek om een verklaring van geen bezwaar, dient ook het plan waarin de compenserende bestemming wordt geregeld ter goedkeuring te worden voorgelegd;

- om de feitelijke uitvoering en het beheer van het natuurcompensatieplan te garanderen, sluiten de initiatiefnemer en gemeente een overeenkomst; deze overeenkomst maakt onderdeel uit van het natuurcompensatieplan;
- indien de gemeente tevens initiatiefnemer is, wordt een overeenkomst gesloten tussen de provincie en de gemeente. Indien de provincie initiatiefnemer is, wordt een overeenkomst tussen de gemeente en de provincie gesloten. Indien het Rijk initiatiefnemer is wordt een overeenkomst tussen het Rijk en de gemeente(n) gesloten;
- in de overeenkomst wordt bepaald dat de uitvoering van de compensatie zal plaatsvinden conform het compensatieplan. De overeenkomst bevat een boetebeding op grond waarvan de initiatiefnemer een bedrag verbeurt aan de gemeente bij niet, niet tijdige of onvolledige nakoming van de overeenkomst, dit onverminderd het recht van de gemeente of provincie om nakoming alsnog te vorderen;
- wanneer er sprake is van een overeenkomst tussen de gemeente en de provincie respectievelijk het Rijk wordt geen boetebeding opgenomen;
- het bedrag van het boetebeding vervalt aan de gemeente die dit geld bestemt voor natuurcompensatie; het boetebeding is een bedrag dat tenminste gelijk is aan alle directe en indirecte kosten die samenhangen met compensatie.

Registratie en monitoring:

- de provincie registreert alle projecten die onderworpen zijn aan deze regeling;
- de gemeente (of provincie/Rijk) dient jaarlijks een voortgangsrapportage te leveren over de uitvoering van de compensatie;
- de provincie zal de voortgang van de compensatie-uitvoering monitoren op basis van de aangeleverde voortgangsrapportages;
- de provincie zal steekproefsgewijs veldcontroles uitvoeren;
- GS evalueren uiterlijk na 4 jaar het in het kader van deze regeling gevoerde beleid.

3.3 Verordening ruimte Noord-Brabant 2011 (maart 2011 tot juni 2012) en Verordening ruimte 2012 (juni 2012 tot 18 maart 2014)

Zekerstelling uitvoering:

- het compensatieplan maakt onlosmakelijk deel uit van het bestemmingsplan zodat sprake is van planologische verankering;
- de uitvoering van het compensatieplan wordt vastgelegd in een privaatrechtelijke overeenkomst tussen de initiatiefnemer en de gemeente waarin:
 - a) rollen en verantwoordelijkheden van de betrokken partijen zijn vastgelegd;
 - b) een financiële onderbouwing is vastgelegd waaruit blijkt dat de uitvoering van de compensatiemaatregelen is zeker gesteld en niet wordt gefinancierd uit middelen die beschikbaar zijn op grond van een subsidieregeling;
 - c) een boeteclausule is opgenomen die van toepassing is bij het niet, niet tijdig of onvolledig uitvoeren van de compensatie;
- voor het verschuldigd zijn van de boete is geen ingebrekestelling nodig;

- het boetebedrag wordt gestort in de provinciale compensatievoorziening ter uitvoering van de geformuleerde compensatietaakstelling. Het boetebedrag is op het moment van vaststelling ten minste gelijk aan 150% van alle directe en indirecte kosten die samenhangen met de betrokken compensatie.

Monitoring:

- de gemeenteraad (VR 2012: het college van B&W) dient jaarlijks gedurende de realisatietermijn van de uitvoering van de compensatie een voortgangsrapportage over de uitvoering van de compensatie in bij GS;
- GS hebben het recht om in het veld controles uit te voeren ten einde te bezien of de compensatie daadwerkelijk is of wordt uitgevoerd;
- GS zenden binnen drie jaar na de inwerkingtreding van de verordening en vervolgens elke bestuursperiode aan PS een verslag over de doeltreffendheid en de effecten van de verordening in de praktijk.